



**BESKIDZKIE BIURO GEODEZJI I TERENÓW ROLNYCH  
W ŻYWCU**

**ul. Powstańców Śląskich 9a**  
**34-300 Żywiec**  
tel/fax (033) 8617748, 8613116  
[www.bip.silesia-region.pl/bbgtr](http://www.bip.silesia-region.pl/bbgtr)  
e-mail: [bbgtr@o2.pl](mailto:bbgtr@o2.pl)

**PROGRAM**  
**PRAC URZĄDZENIOWO – ROLNYCH**  
*DLA GMINY MARKLOWICE*

**2012r.**

ZESPÓŁ AUTORSKI:  
mgr inż. Robert Bąk  
mgr inż. Krzysztof Gontarz  
mgr inż. Łukasz Kostański  
Wiktor Matlakiewicz  
mgr inż. Paulina Szymańska

## SPIS TREŚCI

I. ANALIZA I DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO	4
1. Ogólna charakterystyka gminy Marklowice	4
2. Zróżnicowanie gminy pod względem demograficznym i poziomu bezrobocia	7
2.1. Stan i struktura ludności wiejskiej	7
2.1.1. Gęstość zaludnienia	7
2.1.2. Struktura wiekowa ludności wiejskiej	7
2.1.3. Zatrudnieni w rolnictwie	8
2.1.4. Poziom wykształcenia ludności rolniczej	8
2.2. Poziom i struktura bezrobocia	11
3. Walory środowiska przyrodniczego	13
3.1. Charakterystyka przyrodnicza gminy	13
3.1.1. Ukształtowanie powierzchni	13
3.1.2. Surowce mineralne	15
3.1.3. Wody	15
3.1.4. Klimat	16
3.1.5. Ochrona przyrody i krajobrazu	17
3.1.6. Lesistość	18
3.2. Ocena przydatności obszarów dla rozwoju rolnictwa	20
3.2.1. Jakość środowiska glebowego	20
3.2.2. Waloryzacja jakości gleb	24
4. Organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	26
4.1. Użytkowanie gruntów	26
4.2. Władanie gruntami	33
4.2.1. Struktura władania gruntami ogółem	33
4.2.2. Struktura władania gruntami w sektorze publicznym i prywatnym	33
4.2.3. Struktura użytkowania w sektorze publicznym i prywatnym	37
4.2.4. Struktura władania użytkami rolnymi	39
4.3. Układ przestrzenny działek	41
4.4. Struktura gospodarstw prywatnych	41
4.4.1. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych	41
4.4.2. Rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach rolnych	47
4.4.3. Struktura gruntów dzierżawionych przez rolników	51
4.5. Ocena warunków produkcji rolnej	55
5. Wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną	55
5.1. Wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną	55
5.1.1. Sieć wodociągowa	55
5.1.2. Odprowadzanie ścieków bytowych	56
5.1.3. Zaopatrzenie wsi w gaz	56
5.1.4. Telekomunikacja	56
5.1.5. Elektroenergetyka	56
5.1.6. Gospodarka odpadami stałymi	57
5.2. Wyposażenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej w infrastrukturę techniczną	57
5.2.1. Melioracje podstawowe	57
5.2.2. Melioracje szczegółowe	58
5.2.3. Drogi transportu rolnego	58
6. Produkcja rolnicza	61
6.1. Produkcja roślinna	61
6.2. Produkcja zwierzęca	63
7. Obsługa rolnictwa	65

7.1.	Wyposażenie gospodarstw w sprzęt mechaniczny	65
7.2.	Wyposażenie w urządzenia obsługi rolnictwa	67
8.	Infrastruktura społeczna	69
9.	Wnioski z analizy stanu istniejącego	71
9.1.	Demografia	71
9.2.	Środowisko przyrodnicze	71
9.3.	Organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	72
9.4.	Infrastruktura techniczna	73
9.5.	Obsługa rolnictwa	74
9.6.	Infrastruktura społeczna	74
II.	PROGRAM PRAC URZĄDZENIOWO – ROLNYCH - USTALENIA	75
1.1.	Program prac urządzeniowo – rolnych a inne opracowania	75
1.2.	Określenie potrzeb na prace urządzeniowo – rolne w gminie i ich rodzaj	78
2.	Gospodarka wodna	79
2.1.	Melioracje podstawowe	79
2.2.	Melioracje szczegółowe	79
3.	Kształtowanie krajobrazu	80
3.1.	Walory przyrodniczo – krajobrazowe	80
3.2.	Zalesienia gruntów	82
3.3.	Zadrzewienia i zakrzewienia	84
3.4.	Walory rekreacyjne	84
4.	Gospodarka gruntami i poprawa struktury agrarnej	85
4.1.	Wyłączenia gruntów z użytkowania rolniczego	85
4.2.	Kształtowanie struktury obszarowej gospodarstw	87
5.	Drogi transportu rolnego	87
5.1.	Usprawnienie komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej poprzez budowę nowych dróg i modernizację istniejącego układu drogowego	87
6.	Kierunki rozwoju produkcji rolnej	90
6.1.	Produkcja roślinna	90
6.2.	Produkcja zwierzęca	90
7.	Zestawienie zaplanowanych prac urządzeniowo – rolnych	91
7.1.	Scalenia gruntów	91
7.2.	Ustalenia rodzaju, zakresu i kolejności realizacji niezbędnych zabiegów urządzeniowo – rolnych	97
7.3.	Kolejność wsi do przeprowadzenia prac urządzeniowo – rolnych	99
7.4.	Ocena rozmiaru potrzeb wykonania prac urządzeniowo – rolnych	101
7.5.	Ogólne koszty prac urządzeniowo – rolnych	101
7.6.	Źródła finansowania prac urządzeniowo – rolnych	103
III.	Wykaz tabel	115
IV.	Wykaz rysunków	116
V.	Wykaz map	117
VI.	Wykaz materiałów źródłowych	118
VII.	Podstawy prawne do opracowaniu Programu Prac Urządzeniowo – Rolnych	118

# I. ANALIZA I DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

## 1. Ogólna charakterystyka gminy Marklowice

Gmina Marklowice położona jest w południowo - zachodniej części województwa śląskiego i jest najmniejszą jednostką administracyjną w powiecie wodzisławskim.

Gmina uzyskała samodzielność w 1995r., a w jej skład wchodzi obręby: Marklowice Dolne i Marklowice Górne.

Obszar gminy położony jest na licznych wzniesieniach Płaskowyżu Rybnickiego, należącego do Wyżyny Śląskiej, na osi Bramy Morawskiej będącej korytarzem pomiędzy Karpatami a Sudetami. Ukształtowanie powierzchni jest bardzo urozmaicone: występują liczne pagórkowate wzniesienia oraz obniżenia terenu w postaci jarów i wąwozów. Średnia wysokość wynosi 265 m n.p.m., a różnica poziomu wzniesień 45 m. Największe spadki terenu występujące w południowej i północno – wschodniej części gminy sięgają 20%. Całość obszaru należy do zlewiska rzeki Odry, a najważniejszym ciekim na obszarze gminy jest Markłówka, która uchodzi do rzeki Leśnicy odprowadzającej wody z zachodniej części gminy.

Gmina usytuowana jest w geometrycznym środku Rybnickiego Okręgu Przemysłowego. Na terenie gminy znajdują się dwie kopalnie, przez co jest ona bardzo powiązana z górnictwem węgla kamiennego. Od północy graniczy z miastami: Rybnik i Radlin, od zachodu z miastem Wodzisław Śląski, od południa z gminą Mszana oraz od wschodu z gminą Świerklany. Gmina leży w rejonie oddziaływania Bramy Morawskiej, przez którą napływają wilgotne i ciepłe masy powietrza, charakteryzując się wyraźnie ociepleniem klimatu, przedłużeniem okresu wegetacyjnego i zwiększeniem częstotliwości deszczów oraz opadów gradowych.

Przez obszar gminy przebiega droga wojewódzka nr 932 (4,43 km), łącząca Pszczynę – Żory z Wodzisławiem Śląskim i stanowi najkrótsze połączenie komunikacyjne pomiędzy Katowicami a polsko – czeskim przejściem granicznym w Chałupkach, drogi powiatowe (3,32 km) oraz drogi gminne/wewnętrzne (87,28 km). Po południowo – wschodniej stronie obszaru gminy przebiegać będzie planowana autostrada A-1 (Gdańsk – Ostrawa). Przez teren gminy nie przebiega kolejowa sieć PKP.

Gmina Marklowice zajmuje obszar 1380,56 ha, co stanowi 0,2% powierzchni obszarów wiejskich województwa śląskiego i 2,2% powiatu wodzisławskiego.

Zamieszkuje tu 5,3 tysięcy mieszkańców, tj. 0,5% ludności wiejskiej województwa śląskiego i 9,9% ludności wiejskiej powiatu wodzisławskiego. Gęstość zaludnienia, wynosząca 387 osoby/km<sup>2</sup>, jest wyższa o 267 osób/km<sup>2</sup> niż w województwie śląskim i wyższa o 103 osoby/km<sup>2</sup> niż w powiecie

wodzisławskim. Bezrobocie wynosi 4,7 pkt procentowego i jest niższe o 1,5 pkt procentowy niż w województwie śląskim oraz o 0,7 pkt procentowego niż w powiecie.

Udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych jest wyższy o 8,0% od średniego dla województwa śląskiego oraz o 4,6% wyższy od średniej dla powiatu wodzisławskiego. Udział zbóż w powierzchni upraw jest wyższy o 10,1% niż w województwie śląskim i o 5,4% niż w powiecie wodzisławskim. Produkcja bydła jest niższa o 18 sztuk na 100 ha użytków rolnych dla województwa śląskiego i o 3,3 sztuk bydła na 100 ha użytków rolnych w stosunku do średniej dla powiatu wodzisławskiego. Natomiast produkcja trzody chlewnej zbliżona jest do średnich wartości: jest niższa o 11,8 sztuk trzody na 100 ha użytków rolnych dla województwa śląskiego oraz niższa o 13,9 sztuk trzody na 100 ha użytków rolnych w stosunku do powiatu wodzisławskiego.

Lesistość w gminie jest niższa o 23,6% od średniej dla województwa śląskiego oraz niższa o 1,3% od średniej dla powiatu wodzisławskiego. Obszary prawnie chronione na terenie gminy nie występują.

Charakterystykę terenów wiejskich gminy Marklowice na tle województwa śląskiego i powiatu wodzisławskiego przedstawia tabela nr 1 i rysunek nr 1.

### ***Gmina Marklowice na tle województwa śląskiego i powiatu wodzisławskiego***

Tabela 1

	Wyszczególnienie	Gmina	Powiat	Województwo
1.	2.	3.	4.	5.
1.	Powierzchnia obszarów wiejskich (km <sup>2</sup> )	13.7	189.3	8543.9
2.	Odsetek powierzchni obszarów wiejskich województwa	0.2	2.2	-
3.	Odsetek powierzchni obszarów wiejskich powiatu	7.2	-	-
4.	Ludność wiejska (tys.)	5.3	53.7	1022.2
5.	Odsetek ogółu ludności wiejskiej województwa	0.5	5.3	-
6.	Odsetek ogółu ludności wiejskiej powiatu	9.9	-	-
7.	Gęstość zaludnienia obszarów wiejskich (osób/km <sup>2</sup> )	387	284	120
8.	Stopa bezrobocia	4.7	5.4	6.2
9.	Powierzchnia użytków rolnych ogółem (tys. ha)	1.1	12.5	465.4
10.	W tym grunty orne (%)	82.2	77.6	74.2
11.	Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych	899	8526	158722
12.	Udział zbóż w powierzchni upraw ogółem (%)	83.2	77.8	73.1
13.	Bydło (szt./100 ha UR)	9.3	12.6	27.3
14.	Trzoda chlewna (szt./100 ha UR)	63.2	77.1	75.0
15.	Lesistość (%)	8.2	9.5	31.8
16.	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogólnej (%)	-	2.2	22.0

Źródło:

1. Rocznik Rolnictwa 2009;

2. Dane WUP w Katowicach i Cieszynie;

3. Raport o stanie lasów w Polsce 2008;

4. Powiaty w Polsce 2005;

5. Dane GUS 2010.

*Rys. nr 1 Położenie Gminy w województwie śląskim  
i powiecie wodzisławski*



## MARKLOWICE

STRUKTURA ADMINISTRACYJNA



## 2. Zróżnicowanie gminy pod względem demograficznym i poziomem bezrobocia

### 2.1. Stan i struktura ludności wiejskiej

#### 2.1.1. Gęstość zaludnienia

Obszar gminy Marklowice zamieszkuje 5430 zameldowanych mieszkańców. Wskaźnik gęstości zaludnienia na 1 km<sup>2</sup> kształtuje się na wysokim poziomie i wynosi 393 osób na 1 km<sup>2</sup>.

Liczbę mieszkańców i gęstość zaludnienia przedstawiają tab. nr 2.

***Powierzchnia i ludność gminy Marklowice***

Tabela 2

L.p.	Obręb	Powierzchnia ogólna obrębu (ha)	Udział w powierzchni gminy (%)	Liczba sołectw	Liczba miejscowości	Ludność ogółem	Udział w ludności gminy (%)	Gęstość zaludnienia na 1 km <sup>2</sup>
1.	2	3	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	Marklowice Dolne	821.80	59.5	0	1	5430	100.0	393
2	Marklowice Górne	558.76	40.5	0				
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1380.56</b>	<b>100.0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>5430</b>	<b>100.0</b>	<b>393</b>

Źródło: dane z Urzędu Gminy i ewidencja gruntów – marzec 2012r.

#### 2.1.2. Struktura wiekowa ludności wiejskiej

Odsetek dzieci i młodzieży, w wieku do 18 lat, na obszarach gminy Marklowice, wynosi 21,6% ludności ogółem. Osób w wieku produkcyjnym (18 – 65 lat) jest 63,6% ludności ogółem, natomiast w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat) stanowi 14,8% ludności ogółem. Ludzie młodzi, w wieku od 18 do 40 lat, stanowią największą grupę wiekową wynoszącą 31,9% ogółu ludności.

Strukturę wiekową ludności wiejskiej przedstawia tab. nr 3.

***Struktura wiekowa ludności***

Tabela 3

Lp.	Obręb	Liczba ludności ogółem	Ludność w kategoriach wiekowych											
			do 18 lat		18-40 lat		41-54 lat		55-65 lat		powyżej 65 lat		w wieku produkcyjnym 18 do 65 lat	
			osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1	Marklowice Dolne	5430	1171	21.6	1730	31.9	1024	18.8	699	12.9	806	14.8	3453	63.6
2	Marklowice Górne													
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>5430</b>	<b>1171</b>	<b>21.6</b>	<b>1730</b>	<b>31.9</b>	<b>1024</b>	<b>18.9</b>	<b>699</b>	<b>12.9</b>	<b>806</b>	<b>14.8</b>	<b>3453</b>	<b>63.6</b>

Źródło: dane z Urzędu Gminy i ewidencja gruntów – marzec 2012r.

### 2.1.3. Zatrudnieni w rolnictwie

Za osoby zatrudnione w rolnictwie uznano te, dla których głównym lub wyłącznym źródłem dochodów jest praca w rolnictwie. Na obszarach gminy Marklowice osób utrzymujących się głównie z rolnictwa jest 35 (tab. 4). Stanowi to 1,0% ludności wiejskiej w wieku produkcyjnym, 18 – 65 lat. Wśród tych osób najwięcej, bo 18 (51,4%), stanowią rolnicy w przedziale wiekowym 41 – 54 lat. Następną grupę wiekową, 11 osób (31,4%), stanowią rolnicy w wieku przedemerytalnym, 55 - 65 lat. Najmniejszą grupę stanowią rolnicy w wieku do 40 lat, których jest 6 osób (17,1%). Odsetek rolników w wieku przedemerytalnym, w obu obrębach jest zbliżony.

Strukturę osób zatrudnionych w rolnictwie przedstawia tab. nr 4.

#### *Zatrudnienie w rolnictwie*

Tabela 4

Tabela 4									
Lp.	Obręb	Zatrudnienie w rolnictwie wg wieku							
		Ogółem	w tym:						% ludności w wieku produkcyjnym ogółem
			do 40 lat		41-54 lat		55-65 lat		
			liczba	%	liczba	%	liczba	%	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1	Marklowice Dolne	19	3	15.8	10	52.6	6	31.6	1.0
2	Marklowice Górne	16	3	18.7	8	50.0	5	31.3	
Gmina ogółem:		35	6	17.1	18	51.4	11	31.4	1.0

Źródło: dane z Urzędu Gminy – marzec 2012r.

### 2.1.4. Poziom wykształcenia ludności rolniczej

Wśród osób zatrudnionych w rolnictwie, najwięcej osób jest z wykształceniem średnim, 16 osób, co stanowi 45,7% zatrudnionych w rolnictwie. Z wykształceniem zawodowym jest 13 osób (37,2% zatrudnionych w rolnictwie), podstawowym 2 osoby (5,7% zatrudnionych w rolnictwie).

Największy udział osób z wykształceniem średnim jest w obrębie Marklowice Górne (62,5% zatrudnionych w rolnictwie). Wśród zatrudnionych rolników 11,4% posiada wyższe wykształcenie.

Poziom wykształcenia ludności rolniczej przedstawia tab. nr 5 i rysunek nr 2.



## Poziom wykształcenia ludności rolniczej

Tabela 5

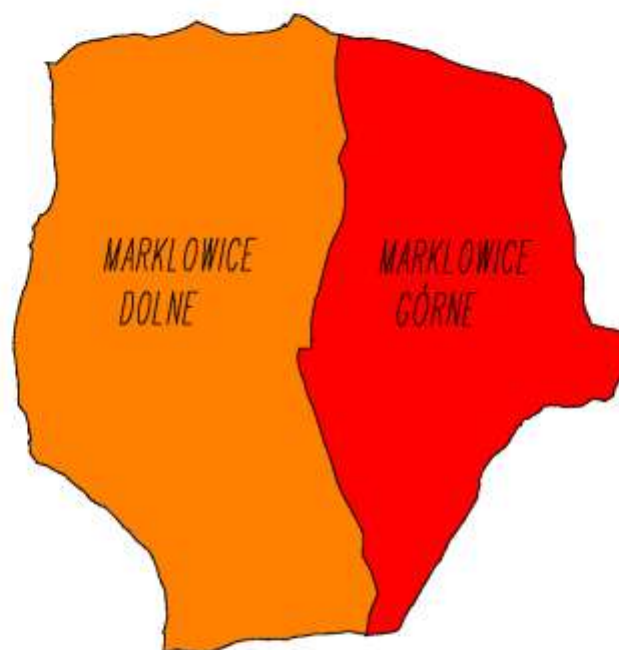
Lp.	Obręb	Ludność rolnicza z wykształceniem								
		Ogółem	w tym:							
			podstawowym		zawodowym, kursy rolnicze		średnim		wyższym	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Marklowice Dolne	19	2	10.5	9	47.4	6	31.6	2	10.5
2	Marklowice Górne	16	0	0.0	4	25.0	10	62.5	2	12.5
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>35</b>	<b>2</b>	<b>5.7</b>	<b>13</b>	<b>37.2</b>	<b>16</b>	<b>45.7</b>	<b>4</b>	<b>11.4</b>

Źródło: dane z Urzędu Gminy – marzec 2012r.



Urząd Gminy w Markłowicach

*Rys. nr 2 Poziom wykształcenia zatrudnionych w rolnictwie -  
% zatrudnionych z wykształceniem średnim i wyższym*



LEGENDA:

- 26 - 50 % zatrudnionych w rolnictwie
- 51 - 75 % zatrudnionych w rolnictwie

## 2.2. Poziom i struktura bezrobocia

Końcem grudnia 2011r. w gminie Marklowice zarejestrowanych było 150 bezrobotnych. Największe bezrobocie było wśród ludzi młodych (od 18 – 34 lat) – 96 osób, co stanowi 64,0% ogólnej liczby bezrobotnych, w wieku średnim (od 35 do 54 lat) – 50 osób, co stanowi 33,3% ogólnej liczby bezrobotnych. W wieku przedemerytalnym (powyżej 55 lat) zarejestrowanych w Urzędzie Pracy było 4 osoby, co stanowi 2,7% ogólnej liczby bezrobotnych.

Najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych było z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 43 osób (28,7% ogólnej liczby bezrobotnych). Najmniej bezrobotnych było z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 13 osób (8,7% ogólnej liczby bezrobotnych) oraz z wyższym – 21 osoby (14,0% ogólnej liczby bezrobotnych). W grupie bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym znajdowało się – 38 osób (25,3% ogólnej liczby bezrobotnych), natomiast z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym – 35 osób (23,3% ogólnej liczby bezrobotnych).

Zjawisko bezrobocia przedstawiono w tab. nr 6 i 7 oraz na rysunkach 3 i 4.

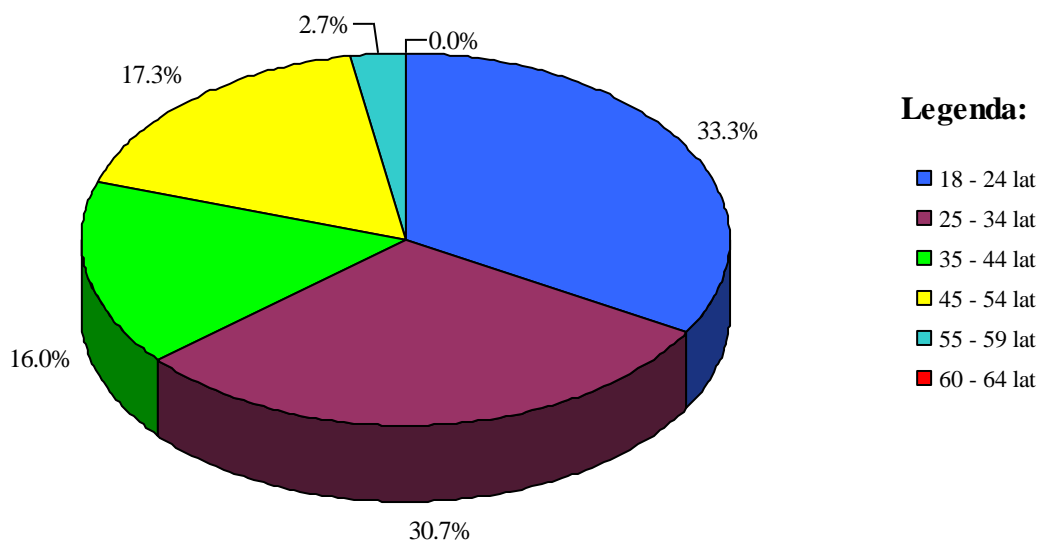
### ***Bezrobotni w grupach wiekowych***

Tabela 6

Lp.	Grupa wiekowa	Liczba bezrobotnych	
		liczba	%
1.	2.	3.	4.
1.	18 - 24	50	33.3
2.	25 - 34	46	30.7
3.	35 - 44	24	16.0
4.	45 - 54	26	17.3
5.	55 - 59	4	2.7
6.	60 - 64	0	0.0
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>150</b>	<b>100.0</b>

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach – 31.12.2011r.

*Rys. 3 Bezrobotni w grupach wiekowych*



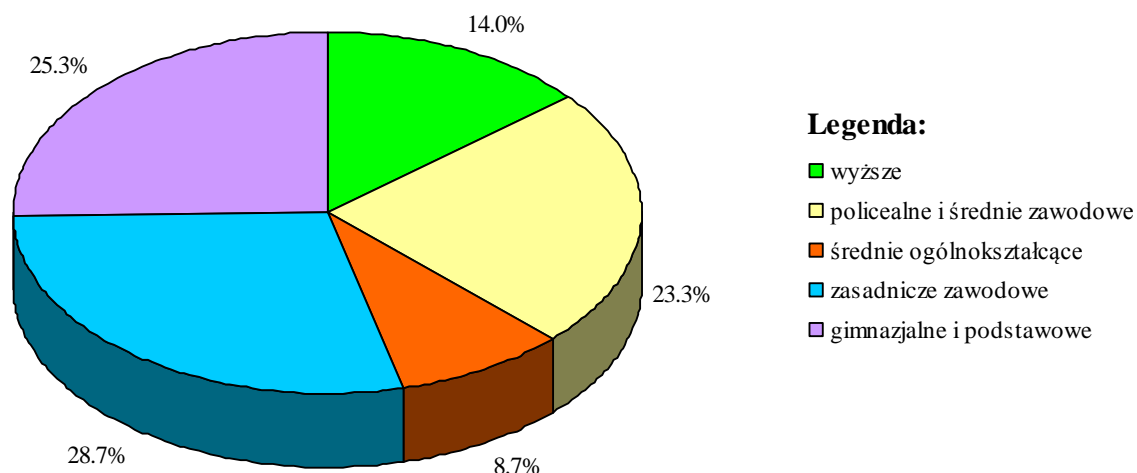
***Bezrobotni wg wykształcenia***

Tabela 7

Lp.	Wykształcenie	Liczba bezrobotnych	
		Liczba	%
1.	2.	3.	4.
1.	wyższe	21	14.0
2.	policealne i średnie zawodowe	35	23.3
3.	średnie ogólnokształcące	13	8.7
4.	zasadnicze zawodowe	43	28.7
5.	gimnazjalne i podstawowe	38	25.3
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>150</b>	<b>100.0</b>

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach – 31.12.2011r.

*Rys. 4 Bezrobotni według wykształcenia*



### 3. Walory środowiska przyrodniczego

#### 3.1. Charakterystyka przyrodnicza gminy

##### 3.1.1. Ukształtowanie powierzchni

Spośród licznych pagórkowatych wyniesień wyodrębniają się trzy tereny wzniesień osiągających wysokość 290 m n.p.m. Tereny te położone są w północno – zachodniej, północno – wschodniej i południowej części gminy. Pomiędzy grupami wyniesień wykształciły się liczne dolinki, którymi spływają ciekі stałe lub pojawiające się okresowo. Rejony najsilniejszych obniżeń układają się w dwa równoleżnikowe odcinki:

- po wschodniej stronie jest to dolina ciekі (dopływu Kucharzówki) z najniższym punktem położonym na wysokości 252 m n.p.m.;

- po zachodniej stronie jest to dolina Markłówki z najniżej położonym punktem 245 m n.p.m.

W budowie geologicznej obszaru gminy występują utwory karbońskie, na których zalegają utwory trzeciorzędowe, które stanowią bezpośrednio podłoże czwartorzędu.

Utwory karbońskie – stanowią je głównie łupki i piaskowce, wśród których zalegają pokłady węgla kamiennego i występują na głębokości ok. 250 m.

Utwory trzeciorzędowe – reprezentowane głównie przez iły z warstwami piasków, a nawet żwirów o grubości w granicach od 14 m do 231 m (wzrastają z zachodu na wschód).

Utwory czwartorzędowe – reprezentowane są w strefie przypowierzchniowej przez utwory lessopodobne, wykształcone w postaci pyłów i glin pylastych, które podścielone są serią piasków i żwirów akumulacji wodnolodowcowej, rzecznej i eolicznej. Czwartorzęd o największej miąższości znajduje się na głębokości 59 m, jednak na większości obszaru opracowywanego nie przekracza on 20 m. Prowadzona eksploatacja węgla kamiennego w KWK „Jankowice” i KWK „Marcel” powodować będzie powstawanie deformacji ciągłych, charakteryzujących się maksymalnymi obniżeniami dochodzącymi do 9 m w północnej części gminy (tereny rolnicze), 7 m w części wschodniej i do ok. 4 m w zachodniej części gminy. Nakładanie się eksploatacji obu kopalń na północ od drogi nr 932 powoduje znacznie większe oddziaływania na teren, niż na część gminy położonej na południe od tej drogi. Przedstawione wielkości osiadań górniczych terenu nie spowodowały zupełnej przebudowy rzeźby terenu. Zapobiegły temu znaczne deniwelacje naturalne terenu, jakie występowały przed rozpoczęciem eksploatacji, które na tym niewielkim stosunkowo obszarze osiągają wartość ok. 45 m. W wyniku eksploatacji na analizowanym terenie nie zmieniły swoich biegów istniejące wcześniej potoki. Zmianie uległy jedynie lokalne nachylenia den dolinnych, doprowadzając do powstania podmokłości w dnach dolin. Osiadania jakie wystąpiły, spowodowały powstanie nielicznych, ale rozległych niecek bezodpływowych (należą do grupy deformacji ciągłych) rozmieszczonych na stosunkowo płaskim obszarze, które mogą wypełnić się wodą lub częściej pozostać jako obniżenia wilgotne, czasami podmokłe. Dokonujące się zmiany rzeźby zachodzą w obrębie form drugorzędowych, nie powodując naruszenia zasadniczego szkieletu rzeźby. Widoczne są jedynie niewielkie zmiany spadków, nie następuje natomiast likwidacja wzgórz, czy zmiany w układzie głównych dolin rzecznych. Występujące na obszarze gminy zjawiska (w postaci progów, którym czasami towarzyszą uskoki lub szczeliny) są wynikiem deformacji nieciągłych. Najczęściej wysokość progów i uskoków zawiera się do 30 cm. Na obszarze gminy Markłowice wielkość prognozowanych odkształceń kwalifikuje powierzchnię terenu górniczego do III kategorii na większości obszaru. Około 20% powierzchni głównie terenów rolniczych poddana będzie oddziaływaniu kat. IV i V. Stąd tereny te zostały zakwalifikowane do terenów, na których szkodliwe oddziaływanie eksploatacji górniczej będzie znaczące. W obszarze gminy Markłowice, przy ul. Goplany 25, na gruntach prywatnych pokrytych trawami, krzewami występuje teren, na którym istnieje zagrożenie występowania ruchów masowych ziemi. Osuwisko charakteryzuje się pełzaniem, a przyczyną jego powstania jest infiltracja wód opadowych.

### 3.1.2. Surowce mineralne

Na terenie gminy Marklowice występują następujące, udokumentowane złoża:

- Złoże piasków podsadzkowych „Marklowice” (podzielone na złoża „N” i „S”), nie eksploatowane. W obrębie złoża wykonano 110 otworów wiertniczych, co daje dobre udokumentowanie. Złoże rozciąga się obszarowo poza gminę, a jakość piasków jest dobra;
- Złoże węgla kamiennego rozpoznane geologicznie jako złoża Pole Marklowickie (20,5 km<sup>2</sup>), eksploatowane jest przez dwie kopalnie: „Marcel” i „Jankowice”. Z punktu widzenia ochrony złóż zaliczono je do klasy 2, jako złoża rzadko występujące, skoncentrowane w określonym regionie związane genetycznie z utworami karbońskimi. Ze względu na ochronę środowiska złoża węgla kamiennego zaliczono do klasy B jako złoża konfliktowe, możliwe do eksploatacji po spełnieniu określonych warunków;
- Złoża metanu – przy kopalniach węgla funkcjonują szyby gazowe.

Projektowana przez kopalnie „Jankowice” i „Marcel” eksploatacja górnicza prowadzona będzie w całości systemem ścianowym z zawałem stropu o wysokości furty eksploatacyjnej 1,3 – 4,3 m, na głębokości 270 – 715 m. Projektowana eksploatacja na terenie gminy Marklowice obejmować będzie prawie cały jej obszar poza niewielkimi powierzchniami w zachodniej i południowej części gminy. W zasięgu oddziaływań KWK „Jankowice” maksymalne osiadanie osiągnie wartość 9m w dolinie Potoku Marklówka. Zdecydowanie mniejsze osiadania wystąpiły w zasięgu oddziaływania KWK „Marcel” – maksymalnie do 7m i występują w obszarze położonym na południe od drogi wojewódzkiej 932 biegnącej przez Marklowice.

### 3.1.3. Wody

Hydrografia obszaru gminy Marklowice jest ściśle związana z morfologią. Pomimo znacznego urozmaicenia powierzchni wykształcenie stałej sieci hydrograficznej należy uznać jako średnie. Przez wzniesienia położone w północnej części przebiega linia wododziału II rzędu oddzielająca zlewnie Rudy przez Potok Radziejowski od zlewni Olzy, będących prawobrzeżnymi dopływami Odry. Zdecydowana większość obszaru gminy położona jest w zlewni Olzy. Linia przebiegająca pasmami wzniesień północny – wschód – południe stanowi linię wododziału III rzędu pomiędzy zlewniami Szotkówki i Leśnicy – prawobrzeżnych dopływów Olzy. W związku z powyższym część zachodnia obszaru gminy odwadniana jest szeregiem małych cieków, często płynących okresowo do potoku Marklówka, będącym lewobrzeżnym dopływem rzeki Leśnicy. Ze wschodniej zaś części obszaru wody spływają do potoków Kucharzówka i Kościelniok, a następnie poprzez nie do potoku Szotkówka. Potok Marklówka jest

największym ciekim płynącym na terenie gminy zarówno pod względem obszaru zlewni jak i zasobności w wodę. Długość tego ciek na opracowywanym terenie wynosi 2,37 km a łączna długość rowów melioracji szczegółowej wynosi 20,69 km.

Na obszarze gminy występują trzy pietra wodonośne: czwartorzędowe, trzeciorzędowe i karbońskie. Użytkowy charakter mają przede wszystkim wody czwartorzędowe związane z utworami piaszczysto – żwirowymi. Zwierciadło wody w studniach kopanych mające wody czwartorzędowe kształtują się od kilkudziesięciu centymetrów w dolinach cieków do kilkunastu metrów na wzniesieniach, a ich jakość jest dobra. Wody tego poziomu zasilane są głównie z opadów.

Na obszarze gminy Marklowice nie występują udokumentowane Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. Istniejące na obszarze gminy podziemne zasoby wodne to zasoby użytkowe, w tym:

- zbiornik czwartorzędowy Rejonu Górnej Wisły;
- zbiornik karboński Rydułtowy.

Powierzchnię wód otwartych i sieci rzek przedstawiono w tabeli nr 8.

### ***Powierzchnia wód otwartych i sieci rzek***

Tabela 8

Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna obrabu	Grunty pod wodami (udział w powierzchni obrębu)							
			razem		wody stojące		wody płynące		rowy	
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Marklowice Dolne	821.80	4.19	0.5	1.61	0.2	0.61	0.1	1.97	0.2
2	Marklowice Górne	558.76	2.53	0.5	1.63	0.3	0.90	0.2	0.00	0.0
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1380.56</b>	<b>6.72</b>	<b>0.5</b>	<b>3.24</b>	<b>0.2</b>	<b>1.51</b>	<b>0.1</b>	<b>1.97</b>	<b>0.2</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.

#### **3.1.4. Klimat**

Gmina Marklowice należy do obszaru nizin w regionie śląsko – wielkopolskim. Klimat kształtowany jest przez wilgotne i ciepłe masy powietrza napływające z południa przez Bramę Morawską oraz z zachodu znad Niziny Śląskiej. Klimat subregionu rybnickiego charakteryzuje wyraźne ocieplenie klimatu, przedłużenie okresu wegetacyjnego i zwiększenie częstotliwości deszczy nawałnych oraz opadów gradowych. Średnia roczna temperatura wynosi 7,0 – 8,5°C, roczna suma opadów wynosi od 700 do 800 mm/rok. Liczba dni z pokrywą śnieżną waha się w granicach 60 – 90 dni, a okres



wegetacyjny trwa od 211 do 230 dni w roku. Na terenie gminy występuje przewaga wiatrów słabych i bardzo słabych, a dodatkowo może wystąpić tłumienie ruchów adwekcyjnych powietrza ze względu na otoczenie terenów gminy kompleksami leśnymi. Wiatry na omawianym obszarze wieją z kierunków południowo – zachodniego i południowo – wschodniego.

### 3.1.5. Ochrona przyrody i krajobrazu

Na terenie gminy Marklowice nie występują obszary zaliczone do elementów chronionego środowiska i krajobrazu, bądź form ochrony przyrody przewidzianych w ustawie o ochronie przyrody. Dokładne rozpoznanie terenowe pod kątem przyrodniczym mogłoby posłużyć do wytypowania form służącym utrzymaniu korzystnych warunków o następującym charakterze:

- zatopiska, będące miejscem bytowania i rozrodu płazów (tworzenie użytków ekologicznych);
- pozostałości roślinności leśnej w wąwozach i jarach, płaty zarośli śródpolnych (tworzenie użytków ekologicznych);
- sędziwe okazy drzew (ustanowienie pomników przyrody).

Na terenie gminy Marklowice nie występują obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków. Wskazanych do objęcia strefą bezpośredniej ochrony konserwatorskiej „A” zespołów i obiektów stanowiących wartość historyczno – kulturową należą:

- kościół parafialny z 1918 roku wraz z krzyżem przed jego schodami;
- cmentarz parafialny z 1870 roku;
- budynek przedszkola oraz zabudowa dawnego dworku, zwana potocznie „Zameczkiem”, pochodząca z XIX wieku wraz z parkiem pałacowym.

Dane odnośnie obszarów i obiektów chronionych przedstawia tab. nr 9.

### *Obszary i obiekty chronione*

Tabela 9

Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna obszaru (ha)	Lasy i grunty leśne wg ewidencji gruntów	Liczba pomników przyrody (szt.)	Użytki ekologiczne		Obszar chronionego krajobrazu				Gleby chronione pochodzenia organicznego
					(szt.)	(ha)	(ha)	% pow. obszaru	w tym lasu (ha)	% powierzchni lasów obszaru podlegających ochronie	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1	Marklowice Dolne	821.80	75.50	0	0	0.00	0.00	0.0	0.00	0.0	0.0
2	Marklowice Górne	558.76	36.84	0	0	0.00	0.00	0.0	0.00	0.0	0.0
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1380.56</b>	<b>112.34</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0.00</b>	<b>0.00</b>	<b>0.0</b>	<b>0.00</b>	<b>0.0</b>	<b>0.0</b>

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice, ewidencja gruntów i Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach – marzec 2012r., Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach – kwiecień 2012r.

### 3.1.6. Lesistość

Według danych z ewidencji gruntów, powierzchnia lasów i gruntów leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych na terenie gminy Marklowice wynosi 112,34 ha (8,1% obszaru gminy). Tereny leśne zlokalizowane są na obrzeżu gminy, łącząc się z kompleksami gmin sąsiednich. Drzewostan stanowią głównie sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy. Na terenie gminy wyróżnia się następująca strukturę typów siedliskowych lasów: las mieszany świeży, las świeży, bór mieszany świeży, las mieszany wilgotny. Lasy na terenie gminy należą do strefy niskich i średnich zagrożeń, które wynikają z oddziaływania zanieczyszczeń przemysłowych na drzewostan i w związku z sukcesywnym ograniczeniem skażeń powietrza w regionie stan drzewostanów ulega poprawie. Największym zagrożeniem dla lasów są skutki eksploatacji górniczej powodujące zalewiska i zawodnienie terenu. W kształtowaniu nowej granicy rolno – leśnej preferuje się zalesienia i zadrzewienia terenów źródłiskowych i innych narażonych na erozję oraz unikanie wyrównania granicy pomiędzy biocenozą leśną. Wszystkie lasy na terenie gminy zaliczane są do lasów ochronnych. Podczas wywiadu terenowego zinwentaryzowano 43,19 ha lasów i gruntów zadrzewionych, które nie są ujawnione w ewidencji gruntów. Obliczony wskaźnik lesistości (uwzględniający lasy i grunty zadrzewione zinwentaryzowane) wynosi, dla gminy 11,27%, i w obu obrębach jest zbliżony.

Powierzchnię lasów i lesistość przedstawia tab. nr 10 i rysunek nr 5 oraz mapy nr: 3, 5, 6.

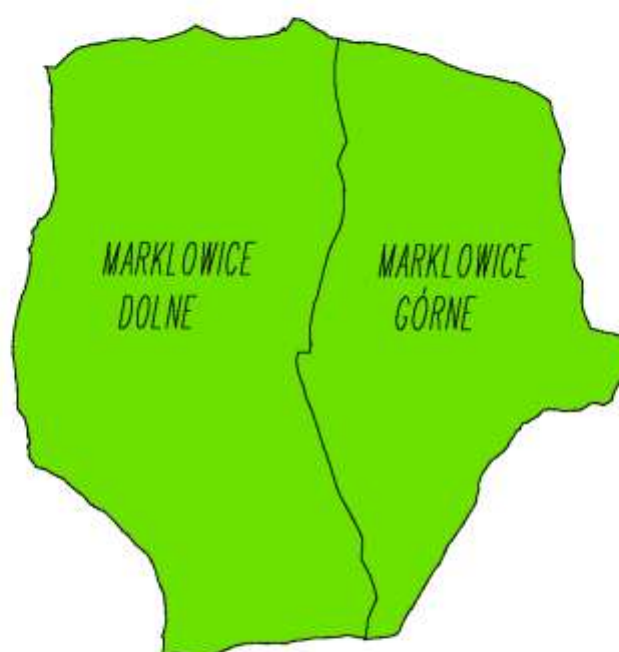
***Powierzchnia lasów i lesistość***

Tabela 10


Lp.	Obręb	Powierzchnia obrębu ogółem	Grunty leśne				Razem	Stopień lesistości
			Lasy i grunty leśne według ewidencji gruntów	grunty zadrzewione i zakrzewione wg ewidencji gruntów	las i grunty leśne zinwentaryzowane w terenie a nie ujawnione w ewidencji gruntów	las i grunty zadrzewione ujawnione w ewidencji gruntów których brak w terenie		
		ha	ha	ha	ha	ha	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	Marklowice Dolne	821.80	65.70	9.80	20.48	0.00	95.98	11.68
2	Marklowice Górne	558.76	27.34	9.50	22.71	0.00	59.55	10.66
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1380.56</b>	<b>93.04</b>	<b>19.30</b>	<b>43.19</b>	<b>0.00</b>	<b>155.53</b>	<b>11.27</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., opracowanie własne – wywiad terenowy (maj 2012r.).

*Rys. nr 5 Aktualna lesistość z uwzględnieniem lasów zinwentaryzowanych  
a nie ujętych w ewidencji gruntów*



LEGENDA:

 niska (10,1 - 20,0 %)

### 3.2. Ocena przydatności obszarów dla rozwoju rolnictwa

#### 3.2.1. Jakość środowiska glebowego

Na terenach gminy Marklowice występują dwa typy gleb:

- gleby brunatne kwaśne i wylugowane wytworzone na lessach, utworach lessopodobnych i piaskach gliniastych, które występują na obszarze całej gminy;
- gleby bielcowe i pseudobielcowe, wytworzone na podłożu lessowym, które w większych powierzchniach zalegają w północno – zachodniej części gminy.

Wśród gleb nie występują gleby pochodzenia organicznego. Występujące urodzajne powierzchnie gleb powstały na gruntach mineralnych, z których większość należy do gleb objętych ochroną prawną.

Według mapy glebowo – rolniczej na terenach rolnych gminy występują następujące kompleksy rolnicze: pszenno dobry, żytni/żytnio – ziemniaczany bardzo dobry i dobry, zbożowo – pastewny mocny oraz pszenno wadliwy, żytni/żytnio – ziemniaczany słaby i żytni/żytnio – łubinowy najslabszy.

Gmina charakteryzuje się glebami o wysokich bonitacjach od III do IV klasy nielicznymi fragmentami gleb klasy V położonymi wzdłuż cieków. Na obniżenie jakości gleb i możliwości produkcji rolniczej niewątpliwie wpływa rzeźba terenu oraz liczne obniżenia terenu, a także eksploatacja surowców naturalnych. Skutki tej działalności przejawiają się głównie w północno-wschodniej części gminy w postaci zalewisk.

Użytki rolne zajmują 74,4% powierzchni obszaru opracowania. W przestrzeni rolniczej dominują gleby klas III – IV – ponad 86,8% ogólnej powierzchni użytków rolnych, o właściwościach stosunków wodno – powietrznych korzystnych dla większości roślin uprawnych. Zwarte przestrzenie powierzchni gleb klas III i IV występują w północno – wschodniej i południowo – wschodniej części gminy na spłaszczeniach stokowych.

Grunty orne charakteryzują się następującą strukturą klas bonitacyjnych: brak jest gruntów klasy I i II; klasy IIIa jest 23,91 ha (2,8% ogólnej pow. gruntów ornych) i występują głównie w obrębie Marklowice Dolne. Gruntów klasy IIIb jest 246,71 ha (28,9% ogólnej pow. gruntów ornych); klasy IVa jest 345,59 ha (40,4% ogólnej pow. gruntów ornych); klasy IVb jest 180,61 ha (21,1% ogólnej pow. gruntów ornych); klasy V jest 57,39 ha (6,7% ogólnej pow. gruntów ornych); klasy VI jest 0,43 ha (0,1% ogólnej pow. gruntów ornych).

Wśród użytków zielonych klasa I i II nie występuje; gruntów klasy III jest 4,50 ha (2,8% ogólnej pow. użytków zielonych) i występują głównie w obrębie Marklowice Dolne. Gruntów klasy IV jest 80,68 ha (50,0% ogólnej pow. użytków zielonych); klasy V jest 65,39 ha (40,5% ogólnej pow. użytków zielonych); klasy VI jest 10,77 ha (6,7% pow. użytków zielonych), klasa VIz nie występuje.

W celu lepszego zobrazowania jakości gruntów wg klas bonitacyjnych podzielono użytki rolne na 3 grupy:

- grunty dobrej jakości (obejmujące grunty orne klas I- IIIb i użytki zielone klas I-III);
- grunty średniej jakości (obejmujące grunty orne klas IVa-IVb i użytki zielone klasy IV);
- grunty słabej jakości (obejmujące grunty orne klas V-VIz i użytki zielone klas V-VIz).

Z powyższego podziału wynika, że na terenach gminy Marklowice występuje wysoki udział gleb średniej jakości – 59,7% ogólnej pow. użytków rolnych. Grunty dobrej jakości stanowią 27,1% ogólnej pow. użytków rolnych, natomiast słabej jakości stanowią tylko 13,2% ogólnej pow. użytków rolnych. Gleby dobrej i średniej jakości w przeważającej części występują w obrębie Marklowice Dolne.

Jakość środowiska glebowego przedstawiono w tab. nr 11 i 12 oraz na rysunku nr 6.



Widok na pola w Marklowicach Górnych

### Gleboznawcza klasyfikacja gruntów

Tabela 11

Lp.	Obręb	jedn.	Grunty orne									Użytki zielone									Razem
			I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	razem	I	II	III	IV	V	VI	VIz	razem	GO + UZ	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	
1	Marklowice Dolne	ha	0.00	0.00	20.51	128.30	171.21	107.46	41.67	0.24	469.39	0.00	0.00	3.87	54.39	56.92	5.65	0.00	120.83	590.22	
		%	0.0	0.0	4.4	27.3	36.5	22.9	8.8	0.1	100.0	0.0	0.0	3.2	45.0	47.1	4.7	0.0	100.0		
2	Marklowice Górne	ha	0.00	0.00	3.40	118.41	174.38	73.15	15.72	0.19	385.25	0.00	0.00	0.63	26.29	8.47	5.12	0.00	40.51	425.76	
		%	0.0	0.0	0.9	30.7	45.3	19.0	4.1	0.0	100.0	0.0	0.0	1.6	64.9	20.9	12.6	0.0	100.0		
Gmina ogółem:		ha	0.00	0.00	23.91	246.71	345.59	180.61	57.39	0.43	854.64	0.00	0.00	4.50	80.68	65.39	10.77	0.00	161.34	1015.98	
		%	0.0	0.0	2.8	28.9	40.4	21.1	6.7	0.1	100.0	0.0	0.0	2.8	50.0	40.5	6.7	0.0	100.0		

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.

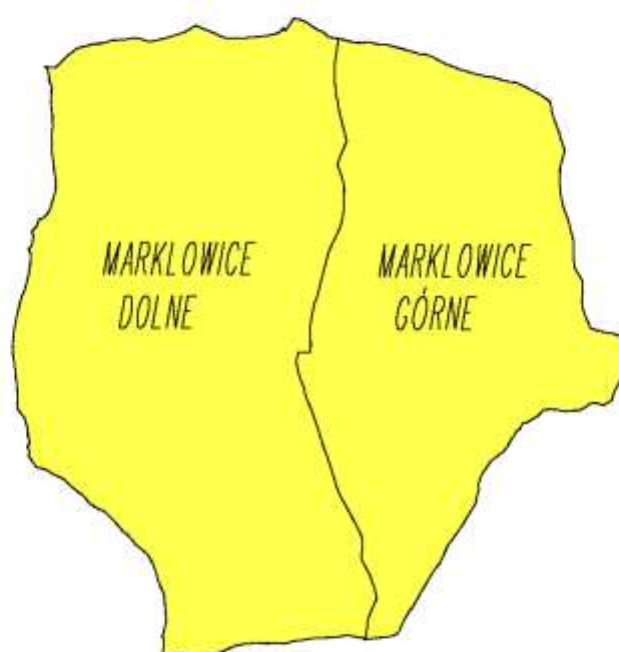
### Charakterystyka jakości użytków rolnych

Tabela 12


Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna użytków rolnych - bez sadów (ha)	Powierzchnia użytków rolnych – bez sadów					
			gruntów dobrej jakości*		gruntów średniej jakości**		gruntów słabej jakości***	
			ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	Marklowice Dolne	590.22	152.68	25.9	333.06	56.4	104.48	17.7
2	Marklowice Górne	425.76	122.44	28.8	273.82	64.3	29.50	6.9
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1015.98</b>	<b>275.12</b>	<b>27.1</b>	<b>606.88</b>	<b>59.7</b>	<b>133.98</b>	<b>13.2</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.

*Rys. nr 6 Udział gleb dobrych w powierzchni użytków rolnych*



LEGENDA:

 średni (20,1 - 50,0 %)

### 3.2.2. Waloryzacja jakości gleb

Waloryzację jakości gleb wykonano na podstawie metody punktowej, opracowanej przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, według której określonej klasie bonitacyjnej odpowiada określona ilość punktów. Najwięcej punktów przypisane mają klasy gleb najlepszych, najmniej grunty najslabsze.

Wyższą ocenę punktową według tej metody uzyskał obręb Marklowice Górne – 55,4 pkt., a średni wskaźnik jakości gleb dla obszaru gminy wynosi 53,6 pkt. (100 pkt. max).

Waloryzację jakości gleb według punktacji IUNG w Puławach przedstawia tab. nr 13, rysunek nr 7.

#### ***Waloryzacja jakości gleb*** (ocena punktowa wg IUNG)

Tabela 13

Lp.	Obręb	Jedn.	Grunty orne										Użytki zielone								Razem pkt. (GO+UZ)
			I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	Razem	I	II	III	IV	V	VI	VIz	Razem		
			[100]	[92]	[83]	[70]	[57]	[42]	[30]	[18]		[90]	[80]	[65]	[45]	[28]	[15]	[8]			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	
1	Marklowice Dolne	pkt	0.0	0.0	3.6	19.1	20.8	9.6	2.7	0.0	55.8	0.0	0.0	2.1	20.3	13.2	0.7	0.0	36.3	51.8	
		%	0.0	0.0	6.5	34.2	37.3	17.2	4.8	0.0	100.0	0.0	0.0	5.8	55.9	36.4	1.9	0.0	100.0		
2	Marklowice Górne	pkt	0.0	0.0	0.7	21.5	25.8	8.0	1.2	0.0	57.2	0.0	0.0	1.0	29.2	5.9	1.9	0.0	38.0	55.4	
		%	0.0	0.0	1.2	37.6	45.1	14.0	2.1	0.0	100.0	0.0	0.0	2.6	76.9	15.5	5.0	0.0	100.0		
Gmina ogółem:		pkt.	0.0	0.0	2.3	20.2	23.0	8.9	2.0	0.0	56.4	0.0	0.0	1.8	22.5	11.3	1.0	0.0	36.6	53.6	
		%	0.0	0.0	4.1	35.8	40.8	15.8	3.5	0.0	100.0	0.0	0.0	4.9	61.5	30.9	2.7	0.0	100.0		

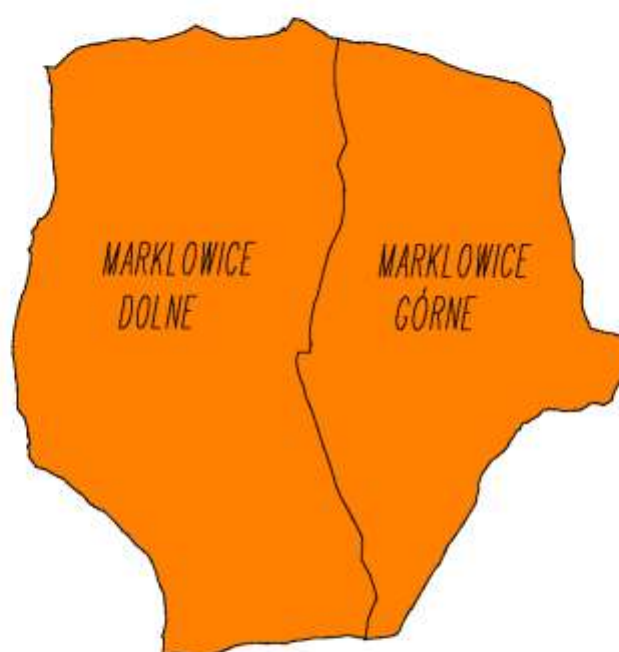
Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.




Widok na pola w Marklowicach Górnych



*Rys. nr 7 Waloryzacja jakości gleb wg punktacji IUNG*



LEGENDA:

 50,1 - 60,0 pkt

## 4. Organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

### 4.1. Użytkowanie gruntów

Rolnictwo jest ważną funkcją gminy. Według ewidencji gruntów, największą powierzchnię w gminie, zajmują użytki rolne stanowiące 74,4% (1027,41 ha). Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione to 8,1% obszaru gminy (112,34 ha), grunty pod wodami płynącymi i stojącymi – 0,5% obszaru gminy (6,72 ha), tereny zabudowane – 10,0% obszaru gminy (137,42 ha), drogi – 4,4% obszaru gminy (60,36 ha), nieużytki – 1,1% obszaru gminy (15,78 ha), tereny zabudowane i zurbanizowane pozostałe – 0,7% obszaru gminy (9,21 ha) a pozostałe tereny – 0,8% obszaru gminy (11,32 ha).

Większy procentowo udział użytków rolnych w powierzchni ogólnej obrębu mają Marklowice Górne.

Wśród użytków rolnych 83,2% stanowią grunty orne (854,64 ha). Największa powierzchnia znajduje się w obrębie Marklowice Dolne (469,39 ha – tj. 54,9% ogółu gruntów ornych).

Na podstawie analizy rodzajów użytków gruntowych występujących w obrębach Marklowice Dolne i Górne wyznaczono kierunek użytkowania ziemi jako rolnej z udziałem pozostałych (powyżej 60% użytków rolnych).

W związku z korzystnymi warunkami agrotechnicznymi gmina Marklowice mogłaby intensyfikować gospodarkę rolną w zakresie ogrodnictwa, sadownictwa i nasiennictwa jako element zaplecza żywnościowego aglomeracji śląskiej.

Zagrożeniem dla terenów rolnych są obniżenia terenów dochodzące do 9 metrów oraz prognozowane tworzenie się 19 zalewisk bezodpływowych, które w przypadku robót hydrotechnicznych objęłyby w różnych okresach czasu obszary o łącznej powierzchni ok. 30 ha.

Strukturę użytkowania gruntów oraz kierunki użytkowania ziemi przedstawiono w tab. 14 i na rysunkach 8, 9, 10.



Pola w Marklowicach Górnych

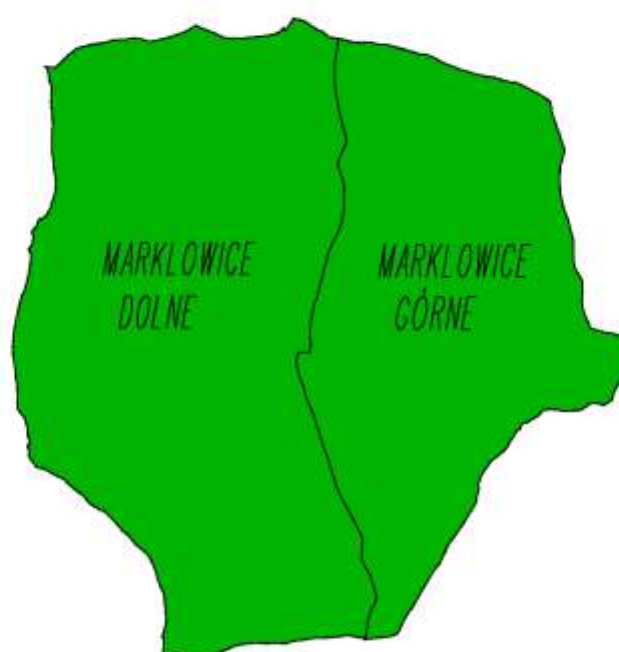
### Struktura użytkowania gruntów ogółem

Tabela 14


Lp.	Obręb	Jedn.	Powierzchnia ogólna obróbu	Użytki rolne						Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty pod wodami	Grunty zabudowane i zurbanizowane			Nie użytki	Pozostałe
				ogółem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska	pozostałe			tereny zabudowane	drogi	pozostałe		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1	Marklowice Dolne	ha	821.80	599.89	469.39	9.67	65.93	54.90	0.00	75.50	4.19	89.83	38.76	7.90	3.03	2.70
		%	100.0	73.0	78.2	1.6	11.0	9.2	0.0	9.2	0.5	10.9	4.7	1.0	0.4	0.3
2	Marklowice Górne	ha	558.76	427.52	385.25	1.76	19.85	20.66	0.00	36.84	2.53	47.59	21.60	1.31	12.75	8.62
		%	100.0	76.5	90.1	0.4	4.7	4.8	0.0	6.6	0.5	8.5	3.9	0.2	2.3	1.5
	<b>Gmina ogółem:</b>	<b>ha</b>	<b>1380.56</b>	<b>1027.41</b>	<b>854.64</b>	<b>11.43</b>	<b>85.78</b>	<b>75.56</b>	<b>0.00</b>	<b>112.34</b>	<b>6.72</b>	<b>137.42</b>	<b>60.36</b>	<b>9.21</b>	<b>15.78</b>	<b>11.32</b>
		<b>%</b>	<b>100.0</b>	<b>74.4</b>	<b>83.2</b>	<b>1.1</b>	<b>8.3</b>	<b>7.4</b>	<b>0.0</b>	<b>8.1</b>	<b>0.5</b>	<b>10.0</b>	<b>4.4</b>	<b>0.7</b>	<b>1.1</b>	<b>0.8</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.

*Rys. nr 8 Udziałużytków rolnych w powierzchni ogólnej obrębu*




LEGENDA:

 wysoki (60,1 - 80,0 %)

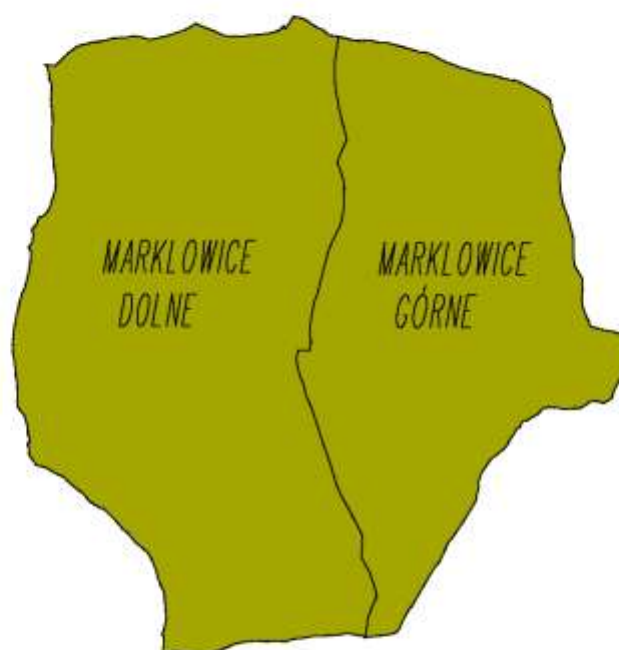
*Rys. nr 9 Udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych*




LEGENDA:

 wysoki (powyżej 60 %)

*Rys. nr 10 Kierunki użytkowania ziemi*



LEGENDA:

 rolny z udziałem pozostałych (powyżej 60% UR)

W trakcie przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej stwierdzono odłogowanie 22,83 ha gruntów stanowiących 2,2% ogólnej powierzchni użytków rolnych. W tym odłogowanych gruntów ornych jest 12,72 ha (55,7% powierzchni wszystkich odłogów), a odłogowanych użytków zielonych jest 10,11 ha (44,3% powierzchni wszystkich odłogów). Rozmieszczenie gruntów odłogowanych w obrębach jest równomierne.

Charakterystykę gruntów odłogowanych przedstawia tab. nr 15 i rysunek nr 11.

### ***Charakterystyka gruntów odłogowanych***

Tabela 15

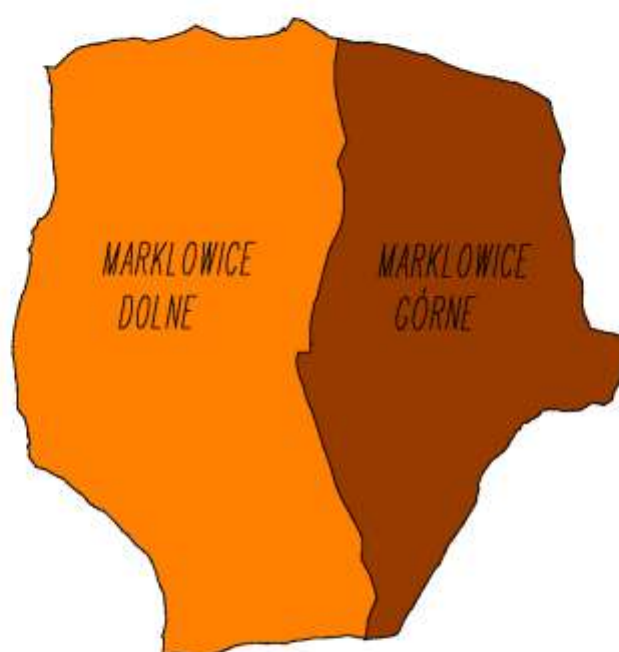
Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych	Powierzchnia gruntów odłogowanych		Powierzchnia użytków odłogowanych			
		ogółem	ogółem		Grunty orne		Użytki zielone	
		ha	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	Marklowice Dolne	599.89	11.08	1.8	5.55	0.9	5.53	0.9
2	Marklowice Górne	427.52	11.75	2.7	7.17	1.7	4.58	1.1
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1027.41</b>	<b>22.83</b>	<b>2.2</b>	<b>12.72</b>	<b>1.2</b>	<b>10.11</b>	<b>1.0</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., opracowanie własne – wywiad terenowy (maj 2012r.).



Grunty odłogowane w Marklowicach Dolnych

*Rys. nr 11 Udział gruntów odlogowanych w powierzchni użytków rolnych obrębu*



LEGENDA:

- niski 1,1 - 2%
- średni 2,1 - 3%



## 4.2. Władanie gruntami

### 4.2.1. Struktura władania gruntami ogółem

Na obszarach gminy Marklowice udział sektora publicznego we władaniu gruntami jest niski. Sektor ten zajmuje 330,67 ha gruntów, co stanowi 24,0% powierzchni ogólnej, sektor prywatny zajmuje 1049,89 ha – tj. 76,0%. Udział sektora prywatnego w obrębie Marklowice Górne jest prawie dwukrotnie większy niż w Marklowicach Dolnych.

### 4.2.2. Struktura władania gruntami w sektorze publicznym i prywatnym

Na sektor publiczny składają się grunty: Państwowego Gospodarstwa Leśnego – 19,22 ha (5,8% pow. ogólnej sektora publicznego), własność komunalna – 206,16 ha (62,4% pow. ogólnej sektora publicznego) i grunty pozostałe 105,29 ha (31,8% pow. ogólnej sektora publicznego).

Grunty Agencji Nieruchomości Skarbu Państwa zostały w całości skomunalizowane. Grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego o zbliżonych powierzchniach (8,54 ha i 10,68 ha) występują w obu obrębach. Gruntów komunalnych w Marklowicach Górnych (161,30 ha) jest prawie czterokrotnie więcej niż w Marklowicach Dolnych. Gruntów pozostałych sektora publicznego jest z kolei prawie czterokrotnie więcej w Marklowicach Dolnych (82,33 ha) niż w Marklowicach Górnych. Większą powierzchnię, a zarazem udział w stosunku do powierzchni ogólnej obrębu, sektor publiczny posiada w obrębie Marklowice Górne.

Na sektor prywatny składają się grunty: gospodarstw rolnych – 532,58 ha (50,7% pow. ogólnej sektora prywatnego), nieruchomości rolnych – 496,67 ha (47,3% pow. ogólnej sektora prywatnego) i grunty pozostałe – 20,64 ha (2,0% pow. ogólnej sektora prywatnego). Na podstawie ewidencji gruntów, do grupy gospodarstw rolnych (grupa rej. 7.1) zaliczona jest powierzchnia 47,4 ha gospodarstw posiadających poniżej 1 ha w danym obrębie (różniczenie lub błędne zapisy w ewidencji). Udział gruntów gospodarstw rolnych w powierzchni ogólnej obrębu, jest większy w Marklowicach Górnych - wynosi 43,7%, ale większa powierzchnia znajduje się w Marklowicach Dolnych - 288,42 ha (35,1% pow. ogólnej obrębu). Udział gruntów nieruchomości rolnych w powierzchni ogólnej obrębu jest mniejszy w Marklowicach Górnych - 19,8%, w Marklowicach Dolnych wynosi on 47,0%. Grunty spółdzielni w sektorze prywatnym nie występują, a grunty pozostałe zajmują 2,0% powierzchni sektora.

Strukturę władania w sektorze publicznym i prywatnym przedstawia tab. nr 16 i rysunki nr 12 i 13.

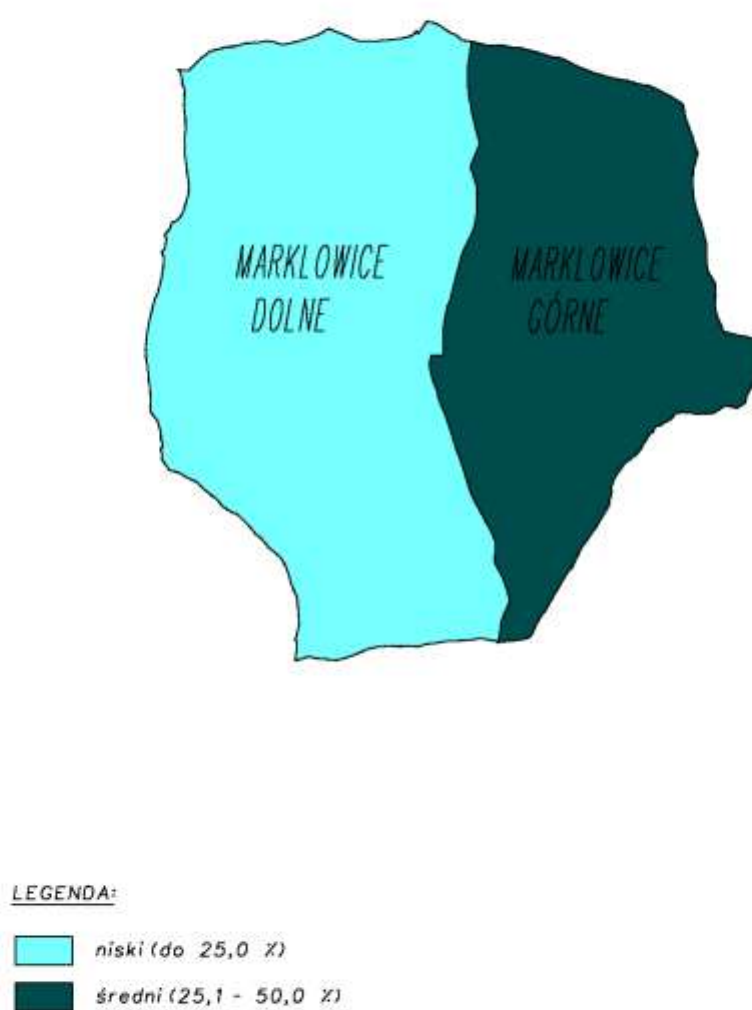
**Struktura władania gruntami wg rejestru ewidencji gruntów**  
(udział w powierzchni ogólnej obrębu)

Tabela 16

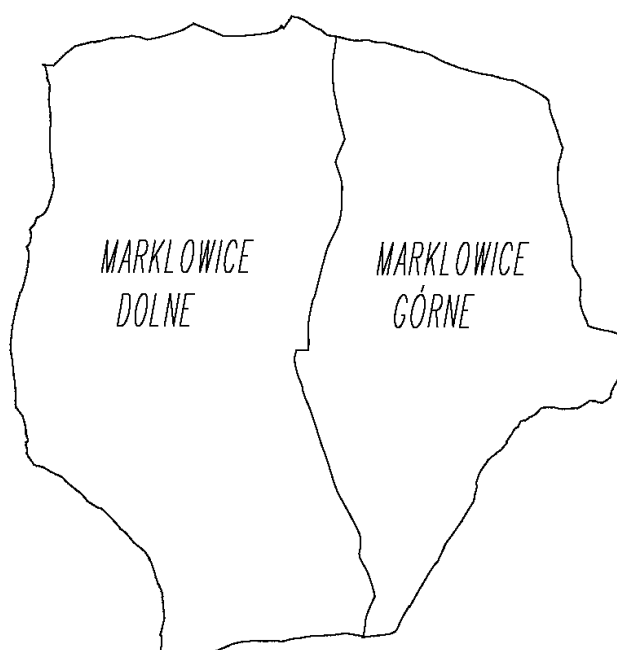
Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna użytków w obrębie	Sektor publiczny										Sektor prywatny									
			razem		ANR		PGL		własność komunalna		pozostałe		razem		gospodarstwa rolne		nieruchomości rolne do 1 ha		grunty spółdzielni		pozostałe	
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
1	Marklowice Dolne	821.80	135.73	16.5	0.00	0.0	8.54	6.3	44.86	33.0	82.33	60.7	686.07	83.5	288.42	42.0	385.85	56.3	0.00	0.0	11.80	1.7
2	Marklowice Górne	558.76	194.94	34.9	0.00	0.0	10.68	5.5	161.30	82.7	22.96	11.8	363.82	65.1	244.16	67.1	110.82	30.5	0.00	0.0	8.84	2.4
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1380.56</b>	<b>330.67</b>	<b>24.0</b>	<b>0.00</b>	<b>0.0</b>	<b>19.22</b>	<b>5.8</b>	<b>206.16</b>	<b>62.4</b>	<b>105.29</b>	<b>31.8</b>	<b>1049.89</b>	<b>76.0</b>	<b>532.58</b>	<b>50.7</b>	<b>496.67</b>	<b>47.3</b>	<b>0.00</b>	<b>0.0</b>	<b>20.64</b>	<b>2.0</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.

Rys. nr 12 Udział sektora publicznego w strukturze władania gruntami



*Rys. nr 13 Udział gruntów Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa w ogólnej powierzchni obrębu*



LEGENDA:

☐ brak gruntów ANRSP

#### 4.2.3. Struktura użytkowania w sektorze publicznym i prywatnym

Z ogólnej powierzchni 330,67 ha gruntów sektora publicznego, 172,59 ha zajmują użytki rolne (52,2% pow. ogólnej sektora publicznego). Grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione zajmują – 44,10 ha (13,3% pow. ogólnej sektora publicznego), wody i grunty pod wodami – 2,30 ha (0,7% pow. ogólnej sektora publicznego), tereny zabudowane – 40,32 ha (12,2% pow. ogólnej sektora publicznego), drogi – 42,88 ha (13,0% pow. ogólnej sektora publicznego), nieużytki – 10,51 ha (3,2% pow. ogólnej sektora publicznego), grunty zabudowane i zurbanizowane pozostałe – 7,65 ha (2,3% pow. ogólnej sektora publicznego), a pozostałe grunty – 10,32 ha (3,1% pow. ogólnej sektora publicznego).

W sektorze prywatnym o powierzchni 1049,89 ha największy udział stanowią użytki rolne – 854,82 ha (81,4% pow. ogólnej sektora prywatnego). Lasy i grunty zadrzewione zajmują – 68,24 ha (6,5% pow. ogólnej sektora prywatnego), grunty pod wodami – 4,42 ha (0,4% pow. ogólnej sektora prywatnego), tereny zabudowane – 97,10 ha (9,2% pow. ogólnej sektora prywatnego), drogi – 17,48 ha (1,7% pow. ogólnej sektora prywatnego), nieużytki – 5,27 ha (0,5% pow. ogólnej sektora prywatnego), grunty zabudowane i zurbanizowane pozostałe – 1,56 ha (0,2% pow. ogólnej sektora prywatnego), a pozostałe grunty – 1,00 ha (0,1% pow. ogólnej sektora prywatnego).

Strukturę użytkowania w sektorze publicznym i prywatnym przedstawiają tab. nr 17 i 18.



Gospodarstwo rolne w Marklowicach Górnych

### Struktura użytkowania gruntów w sektorze publicznym

Tabela 17

Lp.	Obręb	Jedn.	Powierzchnia ogólna obróbu	Powierzchnia ogólna sektora	Użytki rolne						Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty pod wodami	Grunty zabudowane i zurbanizowane			Nieużytki	Pozostałe
					ogółem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska	pozostałe			tereny zabudowane	drogi	pozostałe		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1	Markłowice Dolne	ha	821.80	135.73	50.38	33.45	0.30	12.08	4.55	0.00	31.33	1.02	13.48	29.18	7.07	1.04	2.23
		%	100.0	16.5	37.1	66.4	0.6	24.0	9.0	0.0	23.1	0.8	9.9	21.5	5.2	0.8	1.6
2	Markłowice Górne	ha	558.76	194.94	122.21	117.54	0.05	1.65	2.97	0.00	12.77	1.28	26.84	13.70	0.58	9.47	8.09
		%	100.0	34.9	62.7	96.2	0.0	1.4	2.4	0.0	6.5	0.7	13.8	7.0	0.3	4.9	4.1
Gmina ogółem:		ha	1380.56	330.67	172.59	150.99	0.35	13.73	7.52	0.00	44.10	2.30	40.32	42.88	7.65	10.51	10.32
		%	100.0	24.0	52.2	87.5	0.2	7.9	4.4	0.0	13.3	0.7	12.2	13.0	2.3	3.2	3.1

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.

### Struktura użytkowania gruntów w sektorze prywatnym

Tabela 18

Lp.	Obręb	Jedn.	Powierzchnia ogólna obróbu	Powierzchnia ogólna sektora	Użytki rolne						Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty pod wodami	Grunty zabudowane i zurbanizowane			Nieużytki	Pozostałe
					ogółem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska	pozostałe			tereny zabudowane	drogi	pozostałe		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1	Markłowice Dolne	ha	821.80	686.07	549.51	435.94	9.37	53.85	50.35	0.00	44.17	3.17	76.35	9.58	0.83	1.99	0.47
		%	100.0	83.5	80.1	79.3	1.7	9.8	9.2	0.0	6.4	0.5	11.1	1.4	0.1	0.3	0.1
2	Markłowice Górne	ha	558.76	363.82	305.31	267.71	1.71	18.20	17.69	0.00	24.07	1.25	20.75	7.90	0.73	3.28	0.53
		%	100.0	65.1	83.9	87.7	0.6	5.9	5.8	0.0	6.6	0.3	5.7	2.2	0.2	0.9	0.2
Gmina ogółem:		ha	1380.56	1049.89	854.82	703.65	11.08	72.05	68.04	0.00	68.24	4.42	97.10	17.48	1.56	5.27	1.00
		%	100.0	76.0	81.4	82.3	1.3	8.4	8.0	0.0	6.5	0.4	9.2	1.7	0.2	0.5	0.1

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.

#### 4.2.4. Struktura władania użytkami rolnymi

W skład użytków rolnych wchodzi: grunty orne, sady, łąki i pastwiska, które w obszarach gminy Marklowice zajmują powierzchnię 1027,41 ha, w tym 172,59 ha jest własnością sektora publicznego (16,8% pow. ogólnej użytków rolnych), 854,82 ha jest własnością sektora prywatnego (83,2% pow. ogólnej użytków rolnych). Największy udział w powierzchni użytków rolnych ma sektor publiczny w obrębie Marklowice Górne 28,6%, gdzie występuje również największa powierzchnia – 122,21 ha. Wyrażna dominacja sektora prywatnego (powyżej 80% pow. UR) występuje w obrębie Marklowice Dolne, natomiast w Markłowicach Górnych utrzymuje się przewaga tego sektora (50 – 80% pow. UR).

Strukturę władania użytkami rolnymi przedstawia tab. nr 19 i rysunek nr 14.

#### *Struktura władania użytkami rolnymi ogółem*

Tabela 19

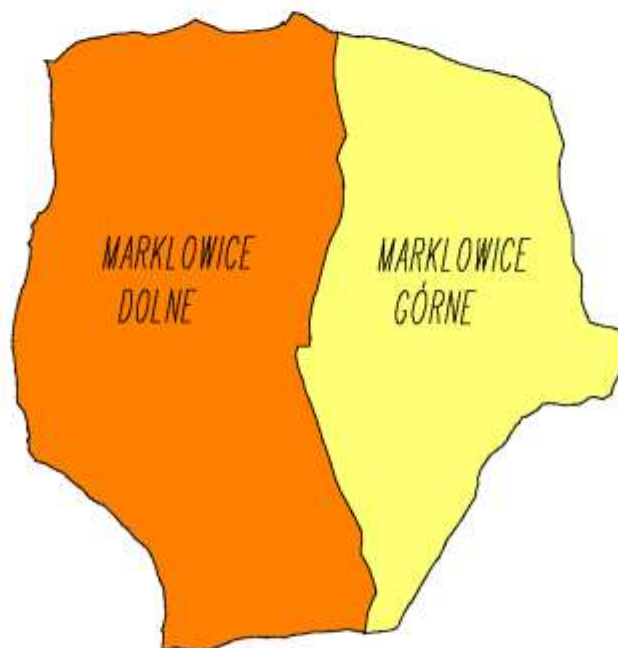
Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna użytków rolnych w obrzebie	Sektor publiczny		Sektor prywatny	
			powierzchnia UR ogółem		powierzchnia UR ogółem	
		ha	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	Marklowice Dolne	599.89	50.38	8.4	549.51	91.6
2	Marklowice Górne	427.52	122.21	28.6	305.31	71.4
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1027.41</b>	<b>172.59</b>	<b>16.8</b>	<b>854.82</b>	<b>83.2</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.



Widok na użytki rolne w Markłowicach Dolnych

*Rys. nr 14 Władanie użytkami rolnymi ogółem*



LEGENDA:

- dominacja sektora prywatnego
- przewaga sektora prywatnego



#### 4.3. Układ przestrzenny działek

Na obszarach gminy Marklowice przeważa układ blokowo - pasmowy działek – 54,3% powierzchni obrębów. Układ pasmowy charakteryzujący się stosunkiem boków większym jak 1:2.5, zajmuje 29,7% powierzchni obrębów. Układ blokowy (małoblokowy) zajmuje 16,0% obszaru gminy. W układzie tym występuje duża ilość małych bloków w kształcie prostokąta, kwadratu, trapezu lub wieloboków nieforemnych, w którym jeden właściciel ma kilkanaście pól.

Strukturę układu przestrzennego działek przedstawia tab. nr 20.

#### *Analiza układu przestrzennego działek*

Tabela 20

L.p.	Obręb	Blokowe		Pasmowe		Blokowo-pasmowe	
		ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1	Marklowice Dolne	61.7	7.5	209.3	25.5	550.8	67.0
2	Marklowice Górne	159.6	28.6	200.3	35.8	198.86	35.6
<b>Ogółem gmina:</b>		<b>221.3</b>	<b>16.0</b>	<b>409.60</b>	<b>29.7</b>	<b>749.66</b>	<b>54.3</b>

Źródło: opracowanie własne.

#### 4.4. Struktura gospodarstw prywatnych

##### 4.4.1. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych

Według danych z ewidencji gruntów, stan na marzec 2012r., na terenach gminy Marklowice jest 201 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni gospodarstwa 2,41 ha. W obrębach średnia powierzchnia gospodarstwa jest zbliżona i wynosi 2,29 ha i 2,58 ha (dominacja gospodarstw małych).

Najwięcej jest gospodarstw małych, do 1,99 ha, o średniej powierzchni 1,40 ha, jest ich 128, co stanowi 63,7% ogólnej liczby gospodarstw i dysponują one obszarem stanowiącym 36,9% udziału w powierzchni ogólnej gospodarstw. Gospodarstw w przedziale 2,00 – 4,99 ha, o średniej powierzchni 2,94 ha, jest 59, stanowiąc 29,3% ogólnej liczby gospodarstw i dysponując obszarem stanowiącym 35,7% udziału w powierzchni ogólnej gospodarstw; w przedziale od 5,00 – 7,99 ha, jest 11 gospodarstw o średniej powierzchni 6,32 ha, co stanowi 5,5% ogólnej liczby gospodarstw i dysponuje obszarem stanowiącym 14,3% udziału w powierzchni ogólnej gospodarstw. W grupach obszarowych 8,00 –

9,99 ha oraz 10,00 – 14,99 ha brak gospodarstw rolnych. Gospodarstw powyżej 15 ha, jest 3 i stanowi to 1,5% ogólnej liczby gospodarstw, o średniej powierzchni 21,2 ha, dysponując obszarem stanowiącym 13,1% udziału w powierzchni ogólnej gospodarstw.

Analizując strukturę obszarową gospodarstw rolnych wyszczególniono 3 grupy gospodarstw: małe (do 5 ha), średnie (5 – 15 ha) oraz grupę gospodarstw dużych (powyżej 15 ha). Na terenie gminy przeważają gospodarstwa małe, o powierzchni poniżej 5 ha. Jest ich aż 187 (93,0% ogólnej liczby gospodarstw). Średnia wielkość gospodarstwa w tej grupie wynosi 1,88 ha i użytkują 72,6% powierzchni ogólnej gospodarstw.

Strukturę obszarową i ilościową gospodarstw rolnych przedstawia tab. nr 21 i rysunki nr 15, 16, 17.



Widok na pola uprawne i gospodarstwo rolne w Marklowicach Górnych

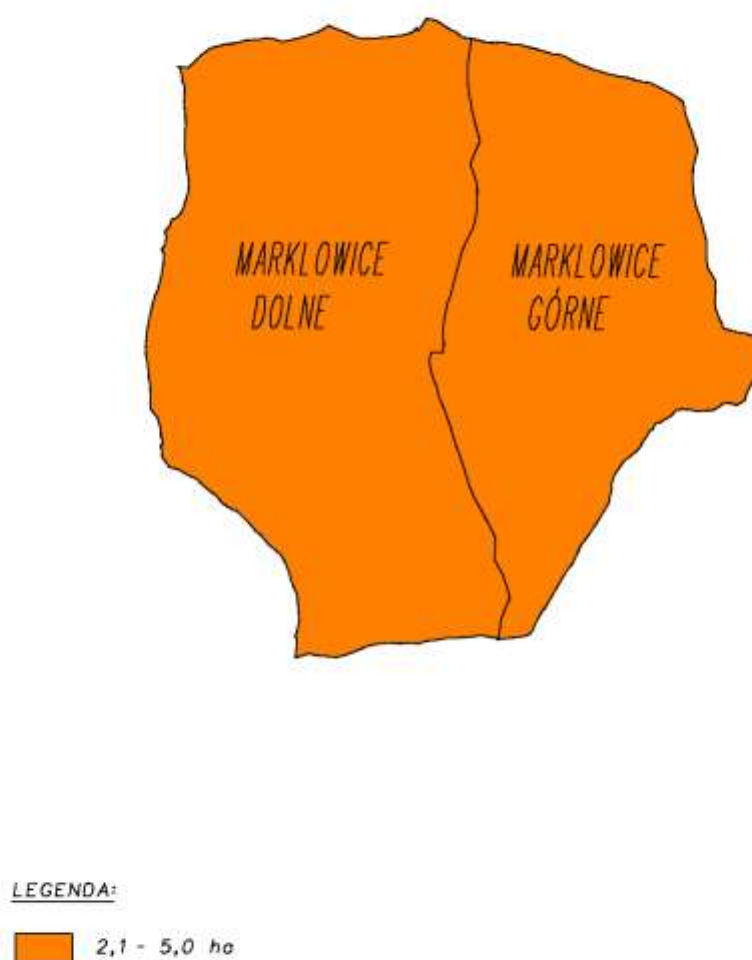
**Struktura ilościowa gospodarstw w grupach obszarowych**  
(grunty własne i dzierżawione wg EGiB)

Tabela 21

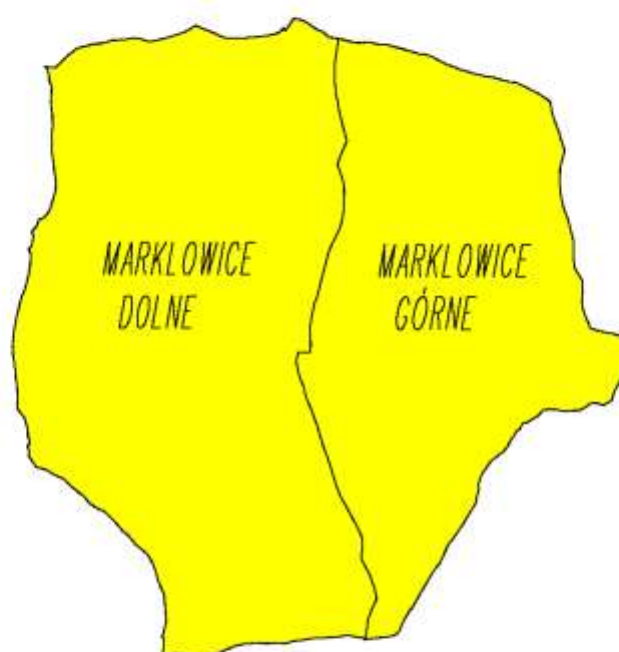
Lp.	Obręb	Pow. ogólna gospodarstw (ha)	Liczba gospodarstw ogółem	Średnia pow. gospodarstwa (ha)	1,0 - 1,99				2,0 - 4,99				5,0 - 7,99				8,0 - 9,99				10,0 - 14,99				>= 15 ha			
					ilość gospodarstw		średnia pow. gospodarstwa (ha)	Udział w powierzchni ogólnej (w %)	ilość gospodarstw		średnia pow. gospodarstwa (ha)	Udział w powierzchni ogólnej (w %)	ilość gospodarstw		średnia pow. gospodarstwa (ha)	Udział w powierzchni ogólnej (w %)	ilość gospodarstw		średnia pow. gospodarstwa (ha)	Udział w powierzchni ogólnej (w %)	ilość gospodarstw		średnia pow. gospodarstwa (ha)	Udział w powierzchni ogólnej (w %)	ilość gospodarstw		średnia pow. gospodarstwa (ha)	Udział w powierzchni ogólnej (w %)
					liczba	%			liczba	%			liczba	%			liczba	%			liczba	%			liczba	%		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
1	Marklowice Dolne	261.00	114	2.29	75	65.8	1.40	40.2	30	26.3	2.98	34.3	8	7.0	6.14	18.8	0	0.0	0.00	0.0	0	0.0	0.00	0.0	1	0.9	17.42	6.7
2	Marklowice Górne	224.18	87	2.58	53	60.9	1.39	32.9	29	33.3	2.89	37.4	3	3.5	6.78	9.1	0	0.0	0.00	0.0	0	0.0	0.00	0.0	2	2.3	23.10	20.6
Gmina ogółem:		485.18	201	2.41	128	63.7	1.40	36.9	59	29.3	2.94	35.7	11	5.5	6.32	14.3	0	0.0	0.00	0.0	0	0.0	0.00	0.0	3	1.5	21.20	13.1

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r.


Rys. nr 15 Średnia powierzchnia gospodarstwa w obrębie wg gruntów własnych i dzierżawionych



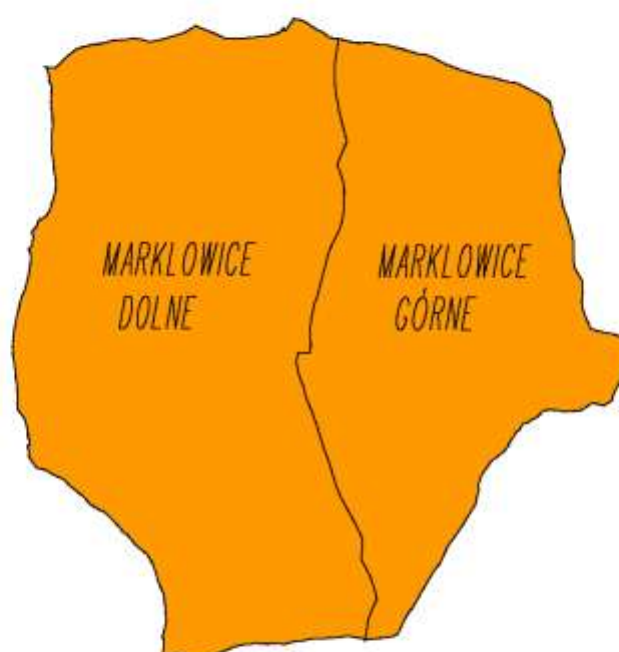
*Rys. nr 16 Udział liczby gospodarstw o wielkości powyżej 5 ha w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych wg gruntów własnych i dzierżawionych*




LEGENDA:

 do 10,0 %

*Rys. nr 17 Udział powierzchni gospodarstw o wielkość powyżej 5 ha w ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych wg gruntów własnych i dzierzawionych*



LEGENDA:

 20,1 - 40,0 %

#### 4.4.2. Rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach rolnych

Na podstawie danych z tabeli nr 22 (Zestawienie powierzchni, ilości działek i gospodarstw w grupach obszarowych) wykonano analizę rozdrobnienia gruntów w prywatnych gospodarstwach rolnych, w oparciu o dane z ewidencji gruntów i budynków.

Na terenie gminy Marklowice, przeciętnie na jedno gospodarstwo rolne przypada 5,87 działek ewidencyjnych o średniej powierzchni 0,41 ha. Większe rozdrobnienie, określone ilością działek w gospodarstwie, jest w obrębie Marklowice Górne – 5,98 działek ewidencyjnych ze średnią powierzchnią działki wynoszącej 0,43 ha. Najmniejszą średnią powierzchnię działki mają gospodarstwa w grupie obszarowej 1,00 – 1,99 ha i wynosi ona 0,35 ha. Największą zaś średnią powierzchnię działki mają gospodarstwa w grupie obszarowej powyżej 15 ha i wynosi ona 0,62 ha. Rozdrobnienie gruntów ma ścisły związek z powierzchnią gospodarstwa. Analizując liczbę działek, przypadającą średnio na 1 gospodarstwo w poszczególnych przedziałach wielkościowych, należy stwierdzić, że wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstwa, wzrasta również liczba działek. Gospodarstwa o powierzchni poniżej 2 ha mają przeciętnie 3,95 działek, a gospodarstwa powyżej 15 ha – 34,00 działek.

Rozdrobnienie gruntów gospodarstw w grupach obszarowych przedstawia tab. nr 23 i rysunki nr 20 i 21.



Widok na pola uprawne w Markłowicach Dolnych

### Zestawienie powierzchni, ilości działek i gospodarstw w grupach obszarowych

Tabela 22

L.p.	Obręb	w grupach obszarowych																				
		Ogółem			1-1,99			2-4,99			5-7,99			8-9,99			10-14,99			>15,0		
		pow.	I.dz.	I.gosp.	pow.	I.dz.	I.gosp.	pow.	I.dz.	I.gosp.	pow.	I.dz.	I.gosp.	pow.	I.dz.	I.gosp.	pow.	I.dz.	I.gosp.	pow.	I.dz.	I.gosp.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
1	Marklowice Dolne	261.00	660	114	105.20	281	75	89.25	259	30	49.13	86	8	0.00	0	0	0.00	0	0	17.42	34	1
2	Marklowice Górne	224.18	520	87	73.71	225	53	83.93	189	29	20.35	38	3	0.00	0	0	0.00	0	0	46.19	68	2
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>485.18</b>	<b>1180</b>	<b>201</b>	<b>178.91</b>	<b>506</b>	<b>128</b>	<b>173.18</b>	<b>448</b>	<b>59</b>	<b>69.48</b>	<b>124</b>	<b>11</b>	<b>0.00</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0.00</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>63.61</b>	<b>102</b>	<b>3</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., opracowanie własne.

### Rozdrobnienie gruntów gospodarstw w grupach obszarowych

Tabela 23

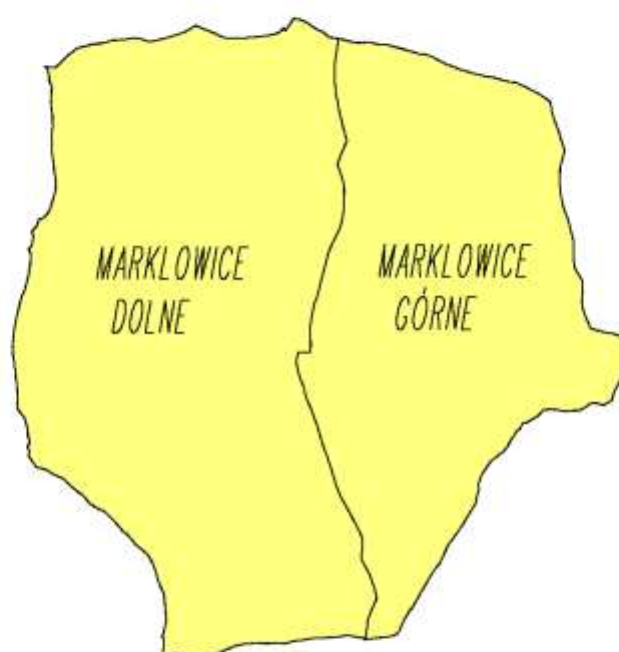
Lp.	Obręb	Ogółem		w przedziałach obszarowych											
				1 - 1,99		2 - 4,99		5 - 7,99		8 - 9,99		10 - 14,99		>15,0	
		a [ha]	b	a [ha]	b	a [ha]	b	a [ha]	b	a [ha]	b	a [ha]	b	a [ha]	b
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1	Marklowice Dolne	0.40	5.79	0.37	3.75	0.34	8.63	0.57	10.75	-	-	-	-	0.51	34.00
2	Marklowice Górne	0.43	5.98	0.33	4.25	0.44	6.52	0.54	12.67	-	-	-	-	0.68	34.00
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>0.41</b>	<b>5.87</b>	<b>0.35</b>	<b>3.95</b>	<b>0.39</b>	<b>7.59</b>	<b>0.56</b>	<b>11.27</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>0.62</b>	<b>34.00</b>

a - średnia powierzchnia działek (w ha), b - średnia liczba działek w gospodarstwie

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., opracowanie własne.



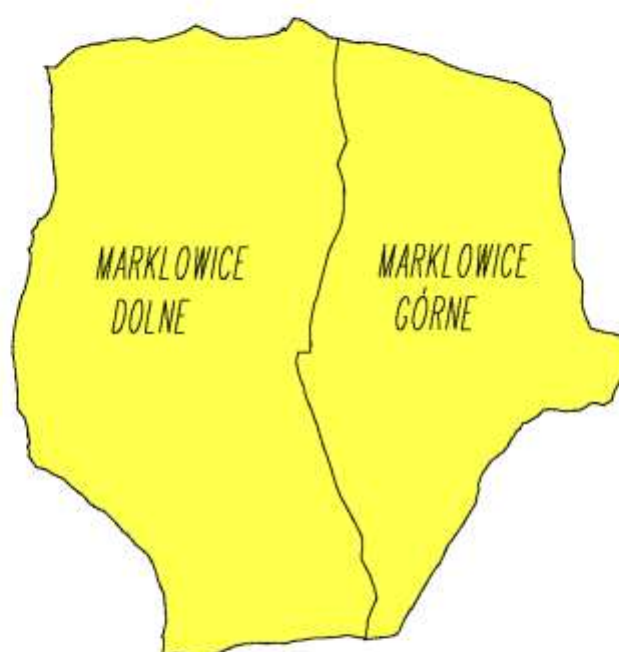
*Rys. nr 18 Średnia liczba działek ewidencyjnych w gospodarstwach  
rolnych wg gruntów własnych i dzierżawionych*




LEGENDA:

 3,1 - 6,0 działek

*Rys. nr 19 Średnia powierzchnia działki ewidencyjnej  
w gospodarstwach rolnych wg gruntów własnych i dzierżawionych*



LEGENDA:

 do 1,0 ha

Na podstawie danych z tabeli nr 21 (Struktura ilościowa gospodarstw w grupach obszarowych) i tabeli nr 23 (Rozdrobnienie gruntów gospodarstw w grupach obszarowych) określono wskaźnik rozdrobnienia średniej wielkości gospodarstwa w obrębie. Im mniejsza wartość R, tym gospodarstwo ma korzystniejszy kształt rozłogu działek. Najniższy wskaźnik rozdrobnienia gospodarstw ma obręb Marklowice Górne (0,56) a średnia wartość R dla gminy wynosi 0,59.

Wskaźnik rozdrobnienia średniego gospodarstwa w obrębie przedstawia tab. nr 24.

**Wskaźnik rozdrobnienia średniego gospodarstwa w obrębie**

Tabela 24

Lp.	Obręb	średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego (ha) - P	średnia liczba działek w gospodarstwie n	Średnia wielkość działki	liczba działek na 100 ha	wskaźnik rozdrobnienia gospodarstw*
						$R = \frac{\sqrt{n}-1}{P}$
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	Marklowice Dolne	2.29	5.79	0.40	253	0.61
2	Marklowice Górne	2.58	5.98	0.43	232	0.56
<b>Ogółem gmina:</b>		<b>2.41</b>	<b>5.87</b>	<b>0.41</b>	<b>243</b>	<b>0.59</b>

Metoda analizy: \*R wg. wzoru Van Duina

Źródło: opracowanie własne.

#### 4.4.3. Struktura gruntów dzierżawionych przez rolników

Dzierżawy na terenie gminy obejmują 123,08 ha, co stanowi 25,4% ogólnej powierzchni gospodarstw, a dzierżawcami jest 29 gospodarstw, tj. 14,4% ogólnej liczby gospodarstw. Źródłem dzierżawionej ziemi są głównie grunty Urzędu Gminy, tj. 99,93 ha – 81,2% ogólnej powierzchni dzierżawionych gruntów. Najwięcej powierzchniowo dzierżawionych gruntów jest w obrębie Marklowice Górne – 80,71 ha (65,6% ogólnej powierzchni dzierżawionych gruntów), a liczba gospodarstw dzierżawiących grunty jest w obu obrębach zbliżona.

Strukturę gruntów dzierżawionych przez rolników przedstawia tab. nr 25.

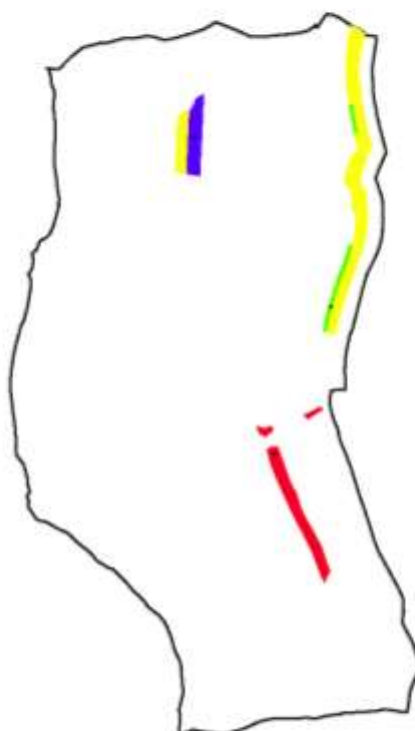
### Struktura gruntów dzierżawionych przez rolników

Tabela 25

Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna gospodarstw prywatnych wg użytkowania	Powierzchnia gruntów dzierżawionych przez rolników										Liczba gospodarstw ogółem	Liczba gospodarstw dzierżawiących grunty			
			ogółem	w tym:													
				od Agencji Nieruchomości Rolnych		od prywatnych właścicieli		od innych jednostek		od Gminy							
		ha	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ilość	ilość	%		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.		
1	Marklowice Dolne	261.00	42.37	16.2	0.00	0.0	12.96	30.6	0.00	0.0	29.41	69.4	114	14	12.3		
2	Marklowice Górne	224.18	80.71	36.0	0.00	0.0	10.19	12.6	0.00	0.0	70.52	87.4	87	15	17.2		
Gmina ogółem:		485.18	123.08	25.4	0	0.0	23.15	18.8	0.00	0.0	99.93	81.2	201	29	14.4		

Źródło: ewidencja gruntów z Urzędu Gminy – marzec 2012r., Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim – marzec 2012r.

Rys. nr 20 Przykładowy rozkład gospodarstw rolnych  
 Obręb: Markłowice Dolne  
 Skala 1:40000



LEGENDA:

- gospodarstwo w przedziale 1 - 2 ha
- gospodarstwo w przedziale 2 - 5 ha
- gospodarstwo w przedziale 5 - 8 ha
- gospodarstwo w przedziale 8 - 10 ha
- gospodarstwo w przedziale 10 - 15 ha
- gospodarstwo w przedziale powyżej 15 ha
- położenie siedliska

Rys. nr 21 Przykładowy rozkład gospodarstw rolnych  
 Obręb: Markłowice Górne  
 Skala 1:40000



LEGENDA:

- gospodarstwo w przedziale 1 - 2 ha
- gospodarstwo w przedziale 2 - 5 ha
- gospodarstwo w przedziale 5 - 8 ha
- gospodarstwo w przedziale 8 - 10 ha
- gospodarstwo w przedziale 10 - 15 ha
- gospodarstwo w przedziale powyżej 15 ha
- położenie siedliska

#### 4.5. Ocena warunków produkcji rolnej

Dokonując oceny warunków społeczno – gospodarczych wpływających na produkcję rolną uwzględniano:

- jakość gleb;
- strukturę użytków rolnych i ich udział w powierzchni obrębu;
- ukształtowanie rozłogu;
- udział średnich i dużych gospodarstw w ogólnej ich liczbie.

W wyniku przeprowadzonej oceny stwierdzono, że obszarem predysponowanym do prowadzenia produkcji rolnej jest obręb Marklowice Górne.

### 5. Wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną

#### 5.1. Wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną

##### 5.1.1. Sieć wodociągowa

Źródłem wody dla gminy jest wodociąg przebiegający wzdłuż ul. Wyzwolenia (PE160 mm). Wszystkie obiekty mieszkalne, usługowe i przemysłowe posiadają dostęp do wodociągu poprzez sieć rozdzielczą (w technologii PE lub stalowej 80-160 mm). Zaopatrzenie w wodę gminy Marklowice realizuje Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji z Wodzisławia Śląskiego oraz ESOX – Radlin (dla zachodniej części gminy). Do sieci wodociągowej przyłączonych jest 79% budynków mieszkalnych.

Dane dotyczące sieci wodociągowej przedstawia tab. nr 26.

#### *Wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną*

Tabela 26

Lp.	Obręb	Ilość budynków mieszkalnych	Liczba mieszkańców	Wodociągi		Kanalizacja		Gazyfikacja	
				ilość przyłączy	ilość przyłączy na 100 budynków	ilość przyłączy	ilość przyłączy na 100 budynków	ilość przyłączy	ilość przyłączy na 100 budynków
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	11.	12.
1	Marklowice Dolne	1248	5430	985	79	264	21	566	45
2	Marklowice Górne								
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1248</b>	<b>5430</b>	<b>985</b>	<b>79</b>	<b>264</b>	<b>21</b>	<b>566</b>	<b>45</b>

Źródło: dane z Urzędu Gminy – marzec 2012r., Górnosłaska Spółka Gazownictwa sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.

### 5.1.2. Odprowadzanie ścieków bytowych

Obecnie gmina sukcesywnie realizuje system kanalizacji rozdzielczej. Zakłada się, że ścieki sanitarne z terenu gminy będą odprowadzone do oczyszczalni „Karkoszkówka” w Wodzisławiu Śląskim – przy czym w części gminy będzie to system kolektorów tłocznych. Większość ścieków ma charakter bytowo - gospodarczych i gromadzona jest w przydomowych osadnikach. Odprowadzenie ścieków do kanalizacji sanitarnej posiada 21% budynków mieszkalnych.

Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej przedstawia tab. nr 26.

### 5.1.3. Zaopatrzenie wsi w gaz

W chwili obecnej, wszystkie zabudowane tereny gminy Marklowice zaopatrywane są w gaz z gazociągów wysoko, średnio i niskoprężnych. W odległości ok. 200 m na północ od ul. Wyzwolenia przebiega gazociąg średnioprężny relacji ZG Świerklany – stacja redukcyjno pomiarowa II stopnia, przesyłający gaz ziemny wysokometanowy do odbiorców z obszaru Marklowic. Stan sieci, urządzeń, sposób dostawy, a także ilość dostaw gazu ocenia się pozytywnie. Oprócz gazu ziemnego gmina Marklowice wykorzystuje do ogrzewania budynków komunalnych metan ujmowany w ramach odmetanowania kopalni „Marcel”. Ilość czynnych przyłączy do budynków na terenie opracowania wynosi 566 przyłączy tj. do sieci przyłączonych jest 45% budynków mieszkalnych.

Dane dotyczące gazyfikacji przedstawia tab. nr 26.

### 5.1.4. Telekomunikacja

Głównym dostawcą usług telekomunikacyjnych jest Telekomunikacja Polska S.A. Gmina znajduje się także w zasięgu operatorów telefonii komórkowej: Orange, Plus GSM, T-Mobile, Play. Aktualnie nie ma problemów z dostępem do sieci telefonii stacjonarnej.

### 5.1.5. Elektroenergetyka

Gmina Marklowice zasilana jest w energię elektryczną poprzez sieć linii elektroenergetycznych i urządzeń transformatorowych średniego i niskiego napięcia. Przez teren gminy przechodzą również dwie linie wysokiego napięcia. Zaopatrzenie gminy w energię elektryczną następuje z napowietrznej sieci 20 kV przez stacje transformatorowe 20/0,4 kV. Linie napowietrzne tworzą pętlę GZP – Radlin – GZP Wodzisław. Rozlokowanie stacji transformatorowych pozwala na prawidłowe zabezpieczenie



potrzeb energetycznych odbiorców. Zagęszczanie zabudowy będzie wymagało budowy nowych stacji transformatorowych SN/nN – 20/0,4 kV.

#### 5.1.6. Gospodarka odpadami stałymi

Obecnie na terenie gminy Marklowice funkcjonuje zorganizowany, selektywny system zbiórki i wywozu odpadów takich jak: szkło, makulatura, puszki, plastik. Usuwanie odpadów zorganizowane jest przez indywidualne umowy zawierane przez mieszkańców na odbiór odpadów komunalnych ze specjalistycznym przedsiębiorstwem. Posortowane odpady w gospodarstwach domowych i przedsiębiorstwach są odbierane nieodpłatnie, na koszt gminy. Gmina nie posiada na swoim obszarze składowiska odpadów komunalnych w tym składowiska odpadów niebezpiecznych.

### 5.2. Wyposażenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej w infrastrukturę techniczną

#### 5.2.1. Melioracje podstawowe

Zdecydowana większość obszaru gminy stanowi zlewnię rzeki Olzy. Potok Markłówka wpływający do Leśnicy jest największym ciekim płynącym na terenie gminy co do obszaru zlewni jak i zasobności w wodę. Doliny rzeczne na obszarze gminy mogą być zagrożone falą wezbraniową związaną z naturalnymi warunkami obiegu wody. Do cieków melioracji podstawowej na terenach gminy, zalicza się ciek w administracji Śląskiego Zarządu Melioracji - Markłówka przepływająca przez Marklowice Dolne na długości 2,37 km, w całości objęty modernizacją, odbudową i konserwacją.

Stan melioracji podstawowych przedstawia tab. nr 27 i mapa nr 1 Gospodarka wodna i poprawa warunków wodnych.

#### *Stan melioracji podstawowych*

Tabela 27

Lp.	Nazwa cieku	Długość cieku	Odcinki poddane zabiegom melioracji podstawowej	
		km	km	%
1.	2.	3.	4.	5.
1	Markłówka	2.37	2.37	100.0
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>2.37</b>	<b>2.37</b>	<b>100.0</b>

Źródło: Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach, jednostka terenowa w Raciborzu – marzec 2012r.

### 5.2.2. Melioracje szczegółowe

Dla ogólnej powierzchni 1027,41 ha użytków rolnych, z powodu braku danych liczbowych i graficznych nie określono powierzchni terenów zmeliorowanych. Użytki rolne pokryte są siecią rowów melioracyjnych, których łączna długość, wykazana na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej wynosi 20,69 km, a ich gęstość na 100 ha użytków rolnych wynosi obecnie 2,0 km. Większość rowów znajduje się w dobrym stanie technicznym. Długość rowów melioracyjnych (nie wliczanych do kosztów) przebiegających przez tereny zadrzewione, naturalne obniżenia terenu wynosi 3,22 km. Przeprowadzona inwentaryzacja terenowa wykazała, że likwidacji uległo 3,69 km rowów wykazanych w ewidencji gruntów, natomiast długość rowów nie wykazanych w ewidencji gruntów a istniejących na gruncie wynosi 14,57 km – Akta postępowania cz. 2.

Na analizowanym terenie w wyniku eksploatacji węgla nie zmieniły swoich biegów istniejące wcześniej potoki. Zwraca się uwagę na możliwość obniżenia powierzchni topograficznej w rejonie dolin rzecznych. Przeprowadzone analizy wskazują, iż aktualnie zagrożenie powodziowe nie występuje z uwagi na głęboko wcięte dna dolin rzecznych lub ich skuteczne obwałowanie, które jest w stanie pomieścić wody powodziowe.

Stan melioracji szczegółowych przedstawia tab. nr 28 i mapa nr 1 Gospodarka wodna i poprawa warunków wodnych.

#### *Stan melioracji szczegółowych*

Tabela 28

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych	Powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych		Powierzchnia ogólna	Powierzchnia terenów zalewowych	
		ha	ha	%	ha	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1	Marklowice Dolne	599.89	brak danych	-	821.80	0	0.0
2	Marklowice Górne	427.52	brak danych	-	558.76	0	0.0
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1027.41</b>	<b>brak danych</b>	<b>-</b>	<b>1380.56</b>	<b>0</b>	<b>0.0</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy.

### 5.2.3. Drogi transportu rolnego

Długość dróg transportu rolnego istniejących na gruncie a będących odrębnymi działkami ewidencyjnymi wynosi 74,33 km. W trakcie inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że 19,07 km dróg ewidencyjnych nie istnieje w terenie i stanowi to 20,4% dróg ujawnionych w ewidencji gruntów.

Najwięcej zlikwidowanych dróg jest w obrębie Marklowice Dolne – 11,50 km. Stwierdzono również 20,70 km dróg istniejących w terenie a nieujawnionych w ewidencji gruntów, które stanowią 21,8% istniejących dróg ogółem. Więcej nowych dróg jest w obrębie Marklowice Dolne – 12,52 km. Wskaźnik gęstości dróg, uwzględniający drogi faktycznie występujące w terenie i odniesiony do powierzchni ogólnej obszarów gminy, wynosi 6,88 km na 100 ha, a większa gęstość dróg występuje w obrębie Marklowice Dolne – 7,38 km na 100 ha. Układ drogowy oraz stan dróg można ocenić jako dobry, szczególnie w północnej części gminy. Drogi lokalne są dosyć wąskie (ok. 3,5 m) i w okresach prac polowych narażone są na zablokowanie przez przejeżdżające maszyny rolnicze.

Na podstawie inwentaryzacji terenowej oraz konsultacji społecznych określono jakość techniczną dróg poszczególnych kategorii, a wartości przedstawione poniżej zaczerpnięte są z tabeli Zestawienie dróg do modernizacji – Akta postępowania cz. 2. Drogi wojewódzkie o długości 4,43 km, powiatowe o długości 3,32 km posiadają w większości nawierzchnie asfaltowe w dobrym stanie technicznym. Na terenie gminy Marklowice, wszystkich dróg w dobrym stanie technicznym jest 85,54 km (90,0% ogólnej długości dróg istniejących w terenie), w tym asfaltowych jest – 50,44 km, utwardzonych – 14,99 km, gruntowych – 20,11 km. Natomiast dróg w złym stanie technicznym jest 9,49 km (10,0% długości dróg istniejących w terenie), w tym asfaltowych jest 1,17 km, utwardzonych – 2,10 km, gruntowych – 6,22 km. Długość dróg przewidzianych do przebudowy lub modernizacji określona na konsultacjach społecznych, wynosi 9,04 km.

Drogi transportu rolnego przedstawia tab. nr 29, rysunek nr 22 i mapa nr 2 Istniejąca sieć drogowa.

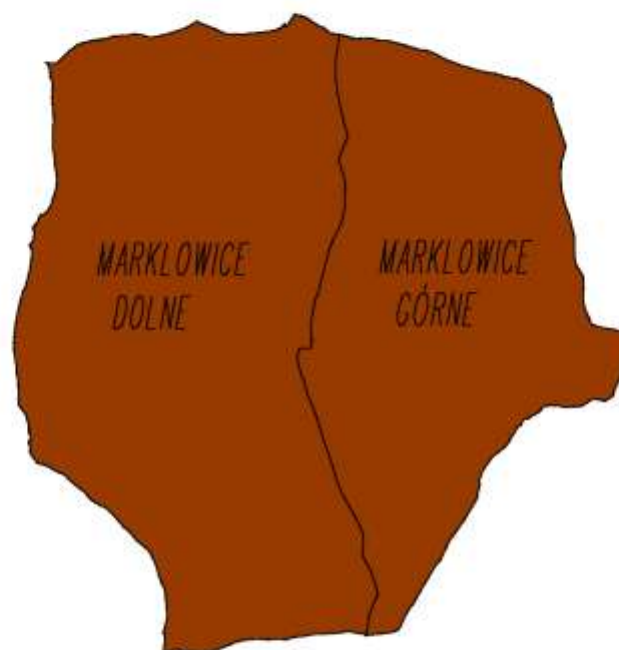
### ***Drogi transportu rolnego - stan istniejący***

Tabela 29


Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna obrębu (ha)	Długość dróg istniejących ogółem (km)	Długość dróg według ewidencji gruntów					Długość dróg nie ujawnionych w ewidencji gruntów		Długość dróg istniejących o trwałej nawierzchni	Gęstość istniejącej sieci dróg o trwałej nawierzchni (km/100 ha)	Gęstość istniejącej sieci dróg ogółem (km/100 ha)
				ogółem	w tym długość dróg zaoranych		w tym długość dróg istniejących						
				km	km	%	km	%	km	%	km		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1	Marklowice Dolne	821.80	60.62	59.60	11.50	19.3	48.10	80.7	12.52	20.7	46.07	5.61	7.38
2	Marklowice Górne	558.76	34.41	33.80	7.57	22.4	26.23	77.6	8.18	23.8	22.63	4.05	6.16
Gmina ogółem:		1380.56	95.03	93.40	19.07	20.4	74.33	79.6	20.70	21.8	68.70	4.98	6.88

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., opracowanie własne – obejmuje drogi wewnętrzne, gminne, powiatowe i wojewódzkie na podstawie wywiadu terenowego (maj 2012r.).

*Rys. nr 22 Gęstość sieci dróg transportu rolnego*



LEGENDA:

 powyżej 6,0 km/100 ha

## 6. Produkcja rolnicza

### 6.1. Produkcja roślinna

Największy udział w strukturze zasiewów na terenie gminy zajmują zboża, których udział w ogólnej powierzchni upraw wynosi 81,4% (488,5 ha). Powierzchnia uprawy ziemniaków wynosi 3,5 ha, co stanowi 0,6% ogólnej powierzchni upraw. Warzywa zajmują powierzchnię 2,0 ha, a pozostałe uprawy 106,0 ha (głównie rzepak), co stanowi ogółem 18,0% ogólnej powierzchni upraw. Wśród zbóż dominuje pszenica – 230,0 ha (47,1% ogólnej pow. zbóż). Większą powierzchnię uprawy zbóż posiada obręb Marklowice Dolne, natomiast więcej rzepaku uprawia się w Markłowicach Górnych. Plony podstawowych upraw są na średnim poziomie i wynoszą: pszenica – 58 q/ha, jęczmień - 54 q/ha, owies - 30 q/ha, ziemniaki - 245 q/ha. Obecnie uprawa buraków cukrowych nie jest prowadzona.

Możliwym rozwiązaniem dla terenów leżących odłogiem lub nienadających się do produkcji rolniczej, ze względu na zanieczyszczenie metalami ciężkimi, jest uprawa roślin energetycznych, które są źródłem paliwa i przyczyniają się do ograniczenia zanieczyszczenia powietrza, i ograniczają procesy erozyjne.

Strukturę upraw i wielkość uzyskanych plonów przedstawiają tab. nr 30 i 31.

#### *Plony podstawowych upraw*

Tabela 30

Lp.	Obręb	Plony upraw (w q/ha)							
		pszenica	żyto	jęczmień	owies	ziemniaki	buraki cukrowe	rzepak	pszenżyto
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1	Marklowice Dolne	55	-	52	30	240	-	32	52
2	Marklowice Górne	60	-	55	0	250	-	35	55
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>58</b>	<b>-</b>	<b>54</b>	<b>30</b>	<b>245</b>	<b>-</b>	<b>34</b>	<b>54</b>

Źródło: dane z Urzędu Gminy – marzec 2012r.



Widok na pola uprawne w Markłowicach Dolnych

### Struktura upraw

Tabela 31

Lp.	Obręb	Powierzchnia upraw																						ogółem powierzchnia upraw (ha)	Procentowy udział w powierzchni upraw						
		Zboża															okopowe								warzywa (ha)	pozostałe (ha)		zboża	buraki cukrowe	ziemniaki	warzywa i pozostałe
		ogółem (ha)	w tym:														ogółem	w tym:													
			pszenica		żyto		jęczmień		owies		pszenżyto		mieszanki zbożowe		kukurydza na ziarno			buraki cukrowe			ziemniaki										
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%		ha	ha	%	ha	%									
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.			
1	Marklowice Dolne	257	103	40.1	0	0.0	38	14.8	5	1.9	72	28.0	38	14.8	1	0.4	1.5	0	0.0	1.5	100.0	1.5	30	290	88.6	0.0	0.5	10.9			
2	Marklowice Górne	231.5	127	54.9	0	0.0	28	12.1	4.5	1.9	55	23.8	5	2.1	12	5.2	2	0	0.0	2	100.0	0.5	76	310	74.7	0.0	0.6	24.7			
Gmina ogółem:		488.5	230	47.1	0	0.0	66	13.5	9.5	1.9	127	26.0	43	8.8	13	2.7	3.5	0	0.0	3.5	100.0	2	106	600	81.4	0.0	0.6	18.0			

Źródło: dane z Urzędu Gminy – marzec 2012r.

## 6.2. Produkcja zwierzęca

Na podstawie zebranych danych stwierdzono, że na terenie gminy, produkcja zwierzęca kształtuje się w następujący sposób: bydło – 84 sztuk, trzoda chlewna – 1090 sztuk, konie – 21 sztuk, drób – 700 sztuk. Więcej bydła, trzody i koni hodowana jest w obrębie Marklowice Dolne (bydło - 60 sztuk, trzoda – 660, konie - 16), gdzie występuje również większa obsada inwentarza – 27,6 SD na 100 ha użytków rolnych, sytuując tą produkcję na niskim poziomie.

Produkcję zwierzęcą i obsadę inwentarza przedstawiają tab. nr 32, 33 i rysunek nr 23.

### *Produkcja zwierzęca*

Tabela 32

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych w ha	Pogłowie zwierząt (w szt. fizycznych)					Obsada na 100 ha użytków rolnych (w szt. fizycznych)				
			Bydło	Trzoda	Owce	Konie	Drób (kury)	Bydło	Trzoda	Owce	Konie	Drób (kury)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1	Marklowice Dolne	599.89	60	660	0	16	600	10	110	0	3	100
2	Marklowice Górne	427.52	24	430	0	5	100	6	101	0	1	23
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1027.41</b>	<b>84</b>	<b>1090</b>	<b>0</b>	<b>21</b>	<b>700</b>	<b>8</b>	<b>106</b>	<b>0</b>	<b>2</b>	<b>68</b>

Źródło: dane z Urzędu Gminy, dane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i ewidencja gruntów – marzec 2012r.

### *Obsada inwentarza na 100 ha UR w SD*

Tabela 33

Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna użytków rolnych (ha)	Pogłowie zwierząt (SD)				Obsada na 100 ha użytków rolnych (SD)			
			Bydło	Trzoda	Pozostałe*	Ogółem	Bydło	Trzoda	Pozostałe*	Ogółem
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Marklowice Dolne	599.89	48	99	18	165	8.0	16.5	3.0	27.5
2	Marklowice Górne	427.52	19	65	5	89	4.4	15.2	1.2	20.8
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1027.41</b>	<b>67</b>	<b>164</b>	<b>23</b>	<b>254</b>	<b>6.5</b>	<b>16.0</b>	<b>2.2</b>	<b>24.7</b>

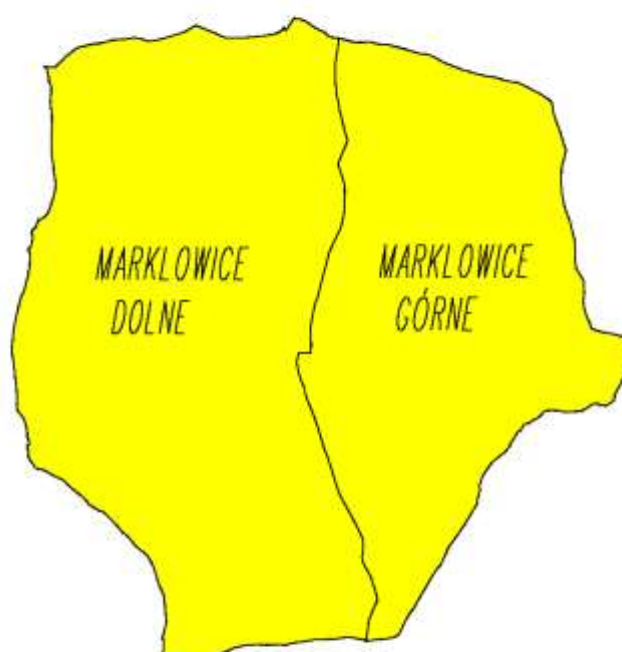
UR - użytki rolne

\* - w tym: owce, konie, drób


SD - sztuki duże

Źródło: dane z Urzędu Gminy, dane z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i ewidencja gruntów – marzec 2012r.

*Rys. nr 23 Obsada inwentarza w sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych*



LEGENDA:

 niska (do 50 SD/100 ha UR)



## 7. Obsługa rolnictwa

### 7.1. Wyposażenie gospodarstw w sprzęt mechaniczny

Na obszarze gminy Marklowice na 100 ha użytków rolnych przypada średnio 30,9 ciągników przeliczeniowych (cp). Średnio 3,2 ha użytków rolnych obsługiwane jest przez 1 ciągnik przeliczeniowy. W gminie jest 20 kombajnów zbożowych i średnio na 42,7 ha gruntów ornych przypada 1 kombajn zbożowy.

Wyposażenie gospodarstw w sprzęt mechaniczny przedstawia tab. nr 34 i rysunek nr 24

*Wyposażenie w mechaniczną siłę pociągową w gospodarstwach rolnych*

Tabela 34

Lp.	Obręb	Powierzchnia gruntów ornych (ha)	Powierzchnia ogólna użytków rolnych	Ciągniki rolnicze			Kombajny zbożowe			Razem			Ilość cp/100 ha UR	Ilość ha UR/1 cp	Ilość ha GO na 1 kombajn zbożowy
				sztuk	KM	cp*	sztuk	KM	cp*	sztuk	KM	cp*			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1	Marklowice Dolne	469.39	599.89	42	2520	100.8	10	2000	80.0	52	4520	180.8	30.1	3.3	46.9
2	Marklowice Górne	385.25	427.52	27	1410	56.4	10	2000	80.0	37	3410	136.4	31.9	3.1	38.5
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>854.64</b>	<b>1027.41</b>	<b>69</b>	<b>3930</b>	<b>157.2</b>	<b>20</b>	<b>4000</b>	<b>160.0</b>	<b>89</b>	<b>7930</b>	<b>317.2</b>	<b>30.9</b>	<b>3.2</b>	<b>42.7</b>

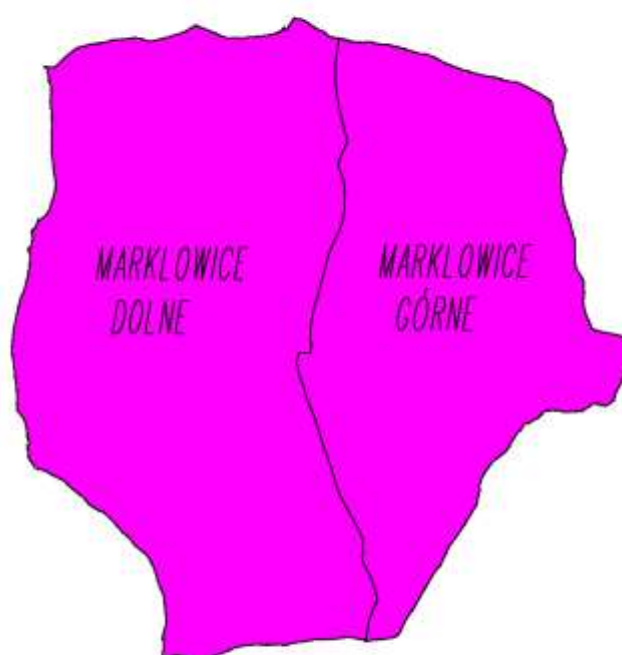
\* - 1 cp (1 ciągnik przeliczeniowy) = 25 KM

Źródło: dane z Urzędu Gminy i ewidencja gruntów – marzec 2012r.




Zaplecze gospodarcze w Markłowicach Górnych

*Rys. nr 24 Mechaniczna obsługa pól w gospodarstwach rolnych  
(ilość ha użytków rolnych na 1 ciągnik przeliczeniowy)*



LEGENDA:

 wystarczająca do 6 ha UR/1 cp

## 7.2. Wyposażenie w urządzenia obsługi rolnictwa

Na terenie gminy Marklowice zlokalizowane są tylko 2 punkty obsługujących rolnictwo. Na terenie gminy brak jest punktów skupu i zaopatrzenia rolnictwa oraz zakładów przemysłu spożywczego.

Wyposażenie gminy w urządzenia obsługi rolnictwa przedstawia tab. nr 35 i rysunek nr 25.

***Wyposażenie gminy w urządzenia obsługi rolnictwa***

Tabela 35

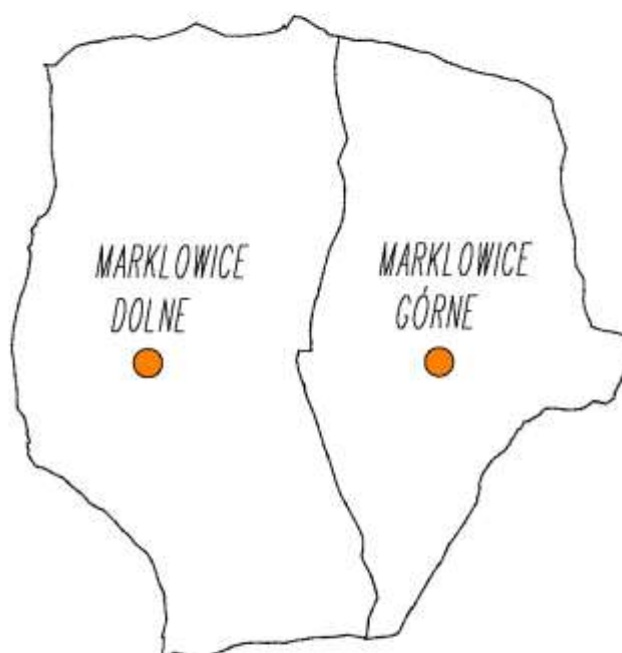
Lp.	Lokalizacja	Punkty skupu	Punkty zaopatrzenia (Sprzedaż nawozów, środków ochrony roślin, maszyn rolniczych)	Zakłady przemysłu rolnospożywczego	Inne obsługujące rolnictwo
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Marklowice Dolne	0	0	0	1
2	Marklowice Górne	0	0	0	1
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2</b>

Źródło: dane z Urzędu Gminy – marzec 2012r.



Widok na gospodarstwa rolne w gminie Marklowice

*Rys. nr 25 Wyposażenie gminy w urządzenia obsługi rolnictwa*



LEGENDA:

- punkty skupu
- punkty zaopatrzenia dla rolnictwa
- zakłady przemysłu rolno - spożywczego
- inne obsługujące rolnictwo
- ② - ilość punktów

## 8. Infrastruktura społeczna

Na terenie gminy Marklowice jest 1 oddział przedszkolny, 2 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum, 1 biblioteka oraz 1 świetlica wiejska. Znajdują się również 2 urzędy parafialne, 1 urząd pracy oraz 1 jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej. Opieka medyczna zapewniona jest przez przychodnie i gabinety lekarskie oraz punkt apteczny znajdujące się w Markłowicach Dolnych. Znacząca większość sklepów jest w Markłowicach Dolnych.

Lokalizację punktów infrastruktury społecznej przedstawiono w tab. nr 36 i na rysunku nr 26.

### *Wyposażenie gminy w infrastrukturę społeczną*

Tabela 36

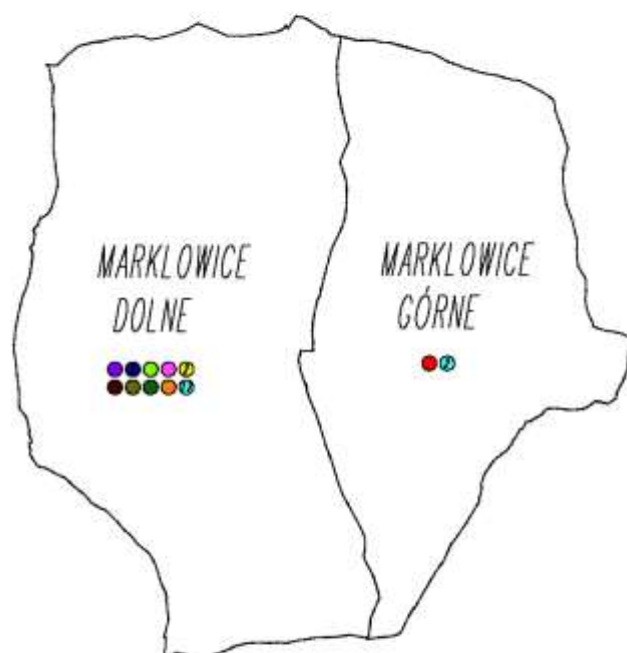
Lp.	Obręb	Oddziały przedszkolne	Szkoły			Biblioteki	Urzędy parafialne	Urzędy pocztowe	Ochotnicze Straże Pożarne	Przychodnie i gabinety lekarskie	Apteki	Świetlice wiejskie	Sklepy (ilość)
			Podstawowe	Gimnazja	Średnie								
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1	Marklowice Dolne	1	2	1	0	1	2	1	0	1	1	1	17
2	Marklowice Górne	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>19</b>

Źródło: dane z Urzędu Gminy – marzec 2012r.



Szkoła podstawowa nr 1 im. Adama Mickiewicza w Markłowicach Dolnych

Rys. nr 26 Wyposażenie gminy w infrastrukturę społeczną



LEGENDA:

- oddział przedszkolny
- szkoła podstawowa
- gimnazjum
- szkoła średnia
- biblioteka
- urząd pocztowy
- urząd parafialny
- ochotnicza straż pożarna
- przychodnia lekarska
- apteka
- świetlica wiejska
- sklep
- 2 ilość punktów



## 9. Wnioski z analizy stanu istniejącego

### 9.1. Demografia

- 1) Gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosi 393 osoby na 1 km<sup>2</sup>.
- 2) Według danych statystycznych, od 2010r. liczba ludności zamieszkujących obszar gminy Marklowice wzrosła z 5281 do 5430 tj. przyrost o 2,8%.
- 3) W kategoriach wiekowych, najliczniejszą grupę stanowi ludność w wieku produkcyjnym (18 – 40 lat) i wynosi ona 31,9% ludności ogółem.
- 4) Odsetek ludności w wieku emerytalnym wynosi 14,8% ludności ogółem.
- 5) W rolnictwie zatrudnione jest 1,0% ludności w wieku produkcyjnym. Więcej ludzi zatrudnionych i utrzymujących się z pracy w rolnictwie (19 z 35 ogólnej liczby zatrudnionych) jest w obrębie Marklowice Dolne. Liczba zatrudnionych obecnie w rolnictwie wynosi około 62,5% osób wykazanych w spisie rolnym z 2002r. Wśród mieszkańców pracujących w gospodarce narodowej dominuje zatrudnienie w przemyśle.
- 6) Ponad połowa zatrudnionych w rolnictwie to ludzie w wieku od 41 do 54 lat.
- 7) Najwięcej osób zatrudnionych w rolnictwie ma wykształcenie średnie (45,7% zatrudnionych w rolnictwie).
- 8) Najwięcej bezrobotnych posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz znajduje się w przedziale wiekowym 18 - 24 lat.

### 9.2. Środowisko przyrodnicze

- 1) Obszar gminy znajduje się w zasięgu klimatu subregionu rybnickiego, cechującego się ociepleniem klimatu, przedłużeniem okresu wegetacyjnego i zwiększeniem częstotliwości deszczy nawałnych oraz opadów gradowych. Okres wegetacyjny trwa 211 - 230 dni, średnia temperatura roczna wynosi około 7 – 8,5°C, średnia roczna suma opadów wynosi 700 – 800 mm/rok. Występująca deniwelacje terenu wynosi 245 - 290 m n.p.m.
- 2) Powierzchnia pod wodami zajmuje 0,5% powierzchni ogólnej gminy.
- 3) Na terenie gminy Marklowice przeważają gleby brunatne kwaśne i wylugowane wytworzone na lessach, utworach lessopodobnych i piaskach gliniastych oraz gleby bielcowe i pseudobielcowe, wytworzone na podłożu lessowym. Wśród gleb nie występują gleby pochodzenia organicznego.
- 4) Gleby średniej jakości występują w znaczącej ilości – 59,7%, dobrej jakości jest 27,1% obszaru użytków rolnych. Gleby dobrej i średniej jakości w przeważającej części występują w obrębie Marklowice

Dolne. Wykształcone na utworach czwartorzędowych gleby należą do gleb o dużej przydatności dla rolnictwa. Są to przeważnie gleby III i IV klasy bonitacji.

### 9.3. Organizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

1) W strukturze użytkowania na terenie gminy Marklowice, największy udział mają użytki rolne stanowiące 74,4% ogólnej powierzchni. Lasy i zadrzewienia stanowią 8,1% w ogólnej powierzchni, co jest blisko 4 – krotnie mniej od udziału lasów w powierzchni ogólnej województwa śląskiego i nieznacznie mniej niż w powiecie wodzisławskim.

2) Większa obszarowo powierzchnia użytków rolnych występuje w obrębie Marklowice Dolne – 599,89 ha.

3) Wśród użytków rolnych przeważają grunty orne – 83,2% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Wysokim udziałem gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych (90,1%) charakteryzuje się obręb Marklowice Górne. Większy udział użytków zielonych w powierzchni użytków rolnych oraz większą powierzchnię posiada obręb Marklowice Dolne. Udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych jest o 4,6% wyższy od średniej dla powiatu wodzisławskiego.

4) Kierunek rolny z udziałem pozostałych występuje w obu obrębach.

5) W wyniku inwentaryzacji terenowej stwierdzono odłogowanie 22,83 ha gruntów stanowiących 2,2% powierzchni użytków rolnych. W tym odłogowanych gruntów ornych jest 12,72 ha, a odłogowanych użytków zielonych jest 10,11 ha.

6) W gminie Marklowice we władaniu gruntami dominuje sektor prywatny – 76,0% a jego udział wynosi odpowiednio: w Markłowicach Dolnych 83,5% a w Markłowicach Górnych – 65,1%. Większa powierzchnia oraz udział w ogólnej powierzchni obrębu sektor publiczny ma w obrębie Marklowice Górne – 34,9%.

7) Grunty Państwowego Gospodarstwa Leśnego mają mały udział w sektorze publicznym (5,8% ogólnej powierzchni sektora publicznego) a grunty Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa nie występują.

8) Gmina charakteryzuje się wysokim udziałem gruntów komunalnych (62,4% ogólnej powierzchni sektora publicznego).

9) Według danych z ewidencji gruntów na obszarze gminy Marklowice średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 2,41 ha. Najwięcej jest gospodarstw małych (od 1,00 do 4,99 ha) i stanowią 93,0% ogólnej liczby gospodarstw, użytkując 72,6% powierzchni ogólnej gospodarstw. Dominacja tych gospodarstw występuje w obu obrębach. Gospodarstwa duże o powierzchni 15 ha stanowią 1,5% ogólnej liczby gospodarstw, użytkując 13,1% powierzchni ogólnej gospodarstw.



- 10) Rozdrobnienie gruntów w gospodarstwach jest duże, a działki powierzchniowo są małe. Średnia liczba działek w gospodarstwie dla gminy wynosi 5,87 ha, a średnia powierzchnia działki wynosi 0,41 ha.
- 11) Najlepszym w gminie rozłogiem charakteryzuje się obręb Markłowice Górne ( $R = 0,56$ ).
- 12) Przedmiotem dzierżaw są głównie grunty od Urzędu Gminy stanowiąc 20,6% ogólnej powierzchni gospodarstw.
- 13) Największy udział w powierzchni upraw stanowią zboża (81,4% ogólnej powierzchni upraw). W uprawie zbóż dominuje pszenica. Plony upraw kształtują się na średnim poziomie.
- 14) Na terenie gminy, występuje niska obsada zwierząt, ogółem średnia dla zwierząt hodowlanych w gminie wynosi 24,8 SD/100 ha UR, w tym obsada bydła – 6,5 SD/100 ha, trzody chlewnej – 16,0 SD/100 ha, pozostałych – 2,3 SD/100 ha.
- 15) Według Studium (2009r) gospodarkę całkowicie poświęconą produkcji towarowej prowadzi zaledwie kilka procent gospodarstw. Około 577 gospodarstw rolnych (64,2% ogólnej liczby gospodarstw) prowadzi działalność wyłącznie rolniczą. Pozostałe 35,8% gospodarstw rolnych zakwalifikowane zostały jako gospodarstwa prowadzące działalność wyłącznie pozarolniczą.

#### 9.4. Infrastruktura techniczna

- 1) Na terenie całej gminy Markłowice możliwy jest dostęp do wodociągowej sieci rozdzielczej. Zwodociągowanych jest 79% budynków mieszkalnych.
- 2) Sieć kanalizacyjną sanitarną przyłączonych jest 21% budynków mieszkalnych.
- 3) Obszar gminy Markłowice jest w większości zgazyfikowany. Stan zaopatrzenia w gaz sieciowy nie stanowi bariery dla rozwoju gminy.
- 4) Sieci: energetyczna i telefoniczna są na odpowiednim poziomie. Gospodarka odpadami stałymi funkcjonuje prawidłowo (segregacja śmieci).
- 5) Regulacją, modernizacją, konserwacją zostało poddanych 100,0% długości potoku.
- 6) Brak danych o powierzchni zmeliorowanych użytków rolnych w gminie.
- 7) Na terenach gminy nie występują tereny zalewowe o wysokim prawdopodobieństwie zagrożenia powodzią.
- 8) Gęstość sieci dróg transportu rolnego w gminie Markłowice wynoszący 6,88 km/100 ha jest dobry. Drogi o utwardzonej nawierzchni stanowią 72,3% ogólnej długości dróg (tab.29). Drogi lokalne są dosyć wąskie (ok. 3,5 m) i w okresach prac polowych narażone są na zablokowanie przez przejeżdżające maszyny rolnicze. Długość dróg przewidzianych do przebudowy lub modernizacji wynosi 9,04 km.

### 9.5. Obsługa rolnictwa

- 1) W zakresie mechanicznej uprawy pól występuje niedobór siły pociągowej - średnio w gminie 3,2 ha użytków rolnych obsługiwany jest przez 1 ciągnik przeliczeniowy.
- 2) Wyposażenie gminy w kombajny zbożowe jest wystarczające - średnio na 42,7 ha gruntów ornych przypada 1 kombajn zbożowy.
- 3) Stan mechanizacji rolnictwa wynika między innymi z dużego rozdrobnienia rolnictwa, a więc gospodarstw o małych możliwościach i produkcji towarowej.
- 4) Na terenie gminy jest słabe zaplecze dla rolnictwa – występują tylko dwa punkty obsługi rolnictwa.

### 9.6. Infrastruktura społeczna

- 1) Gmina Marklowice jest wyposażona w następującą infrastrukturę społeczną: 1 oddział przedszkolny, 2 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum, 1 biblioteka, 1 świetlica wiejska, 2 urzędy parafialne, 1 urząd pocztowy oraz 1 jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej.
- 2) Zaopatrzenie w podstawowe produkty żywnościowe jest dobre.
- 3) W gminie zapewniona jest opieka medyczna przez 1 przychodnię lekarską oraz punkt apteczny.



Ochotnicza Straż Pożarna w Marklowicach Górnych

## II. PROGRAM PRAC URZĄDZENIOWO – ROLNYCH - USTALENIA

### 1.1. Program prac urządzeniowo – rolnych a inne opracowania

Program prac urządzeniowo – rolnych dla gminy Marklowice jest szczegółowym rozwinięciem założeń zawartych w: Studium Zagospodarowania Przestrzennego Gminy; Strategii Rozwoju Gminy; Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Marklowice dotyczącym obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Polityka określona w wyżej wymienionych opracowaniach, w stosunku do tych obszarów zakłada:

- Przebudowę bazy ekonomicznej gminy złożonej ze zdywersyfikowanych działalności gospodarczych tworzących wysoką wartość dodaną:
  - wspieranie edukacji biznesowej mieszkańców i rozwoju kompetencji zarządczych;
  - wdrażanie systemu zachęt do podejmowania działalności gospodarczej;
  - pro biznesowa rozbudowa infrastruktury;
  - zagospodarowanie terenów po eksploatacji górniczej;
  - udostępnienie nowych terenów pod działalność gospodarczą;
  - przyciąganie inwestorów zewnętrznych tworzących wysokiej jakości przestrzeń usługową;
- Poprawy jakości usług publicznych i objęcia kompleksową obsługą komunalną coraz większej liczby gospodarstw domowych
  - modernizacja i rozbudowa lokalnego układu komunikacyjnego oraz poprawa jego bezpieczeństwa;
  - techniczna odnowa lokalnego systemu wodociągowego oraz poprawa systemu uzdatniania jakości wody pitnej;
  - kontynuacja rozbudowy gospodarki ściekowej ograniczenie przenikania ścieków komunalnych i przemysłowych do zbiorników wód podziemnych i powierzchniowych;
- Wspierania, we współpracy z sektorem górniczym, relokalizacji gospodarstw domowych z terenów objętych szkodami górniczymi na tereny o wyższym komforcie zamieszkania
  - poprawa jakości usuwania szkód górniczych;
  - koncentracja i uzbrajanie terenów budowlanych;
  - wspieranie technicznej, ekonomicznej i proekologicznej modernizacji zasobów budownictwa mieszkaniowego;

- podnoszenie proekologicznej świadomości mieszkańców oraz tworzenie monitoringu przed zagrożeniami środowiskowymi;
- wspieranie profilaktyki zdrowotnej wśród mieszkańców, poprawa standardu usług medycznych oraz zarządzania nimi;
- Zaspokajanie ponadpodstawowych potrzeb edukacyjnych i kulturalnych;
- pełniejsze wykorzystanie istniejących obiektów na działalność oświatowo – kulturalną wraz z organizacją kursów dla różnych grup wiekowych;
- promocja kulturalna gminy – wspieranie grup kultywujących kulturę i tradycję regionalną;
- Turystyka sport i rekreacja;
- renaturalizacja cieków wodnych (zagospodarowanie zalewisk pogórnich);
- ochrona obszarów rolnych (wspieranie upraw przemysłowych i szkółkarskich);
- budowa i tworzenie ekologicznych form przyrody (tworzenie chronionych obszarów, wspieranie zalesień);
- adaptacja istniejących i kreowanie nowych terenów, i obiektów sportowo – rekreacyjnych wraz z rozbudową bazy noclegowo – gastronomicznej.

Na podstawie analiz materiałów zgromadzonych podczas inwentaryzacji stanu istniejącego oraz przeprowadzonych konsultacji społecznych metodą analizy SWOT (analiza sytuacji społeczności lokalnej) określono mocne i słabe strony, jak również szanse i zagrożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla obszarów wiejskich gminy Marklowice.

#### Mocne strony:

- położenie: w bliskim sąsiedztwie węzła autostrady A1 oraz w centrum Aglomeracji Rybnickiej;
- dogodne warunki glebowe i klimatyczne;
- uspołecznione formy zarządzania gminą z uwzględnieniem realizacji celów lokalnych;
- rosnąca liczba zarejestrowanych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą;
- funkcjonowanie wyposażonej w infrastrukturę gminnej strefy aktywności gospodarczej;
- bogactwa naturalne gminy (bogate złoża węgla kamiennego kształtują bazę ekonomiczną gminy);
- dobre wyposażenie gminy w publiczne usługi podstawowe w zakresie oświaty, administracji, sportu, rekreacji, finansów;
- wysoki dochód budżetu gminy wraz z wysokimi wskaźnikami zaspokojenia potrzeb w zakresie warunków życia mieszkańców;
- gęste sieci: gazowa, zaopatrzenia w wodę, elektroenergetyczne oraz prawidłowo działająca gospodarka odpadami stałymi;

- dobry i bardzo dobry stan obiektów usług komunalnych;
- sukcesywny wzrost powierzchni zalesionych w sektorze gruntów prywatnych.

#### Słabe strony:

- niszczące oddziaływanie eksploatacji górniczej na powierzchnię:
  - zaburzenie stosunków wodnych, obniżenie walorów produkcyjnych terenów upraw rolnych;
  - niszczenie infrastruktury technicznej, obniżenie atrakcyjności inwestycyjnej terenów;
- duże udziały małych gospodarstw rolnych w strukturze użytkowania gruntów rolnych;
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych związkami organicznymi, biogennymi i mineralnymi;
- brak sieci kanalizacyjnej na większości obszaru;
- niski standard techniczny dróg lokalnych i ponad lokalnych;
- słabe wyposażenie w urządzenia obsługi rolnictwa (przetwórstwo rolne);
- brak większych tradycji w organizacji wypoczynku na terenie gminy (w tym ścieżek rowerowych);
- niski stopień lesistości gminy;
- wzrost ilości odłogowanych terenów rolnych.

#### Szanse:

- dobre perspektywy dla rozwoju sektora górniczego i energetycznego w kraju;
- dobra komunikacja z miastami dysponującymi różnorodnymi placówkami ponadgimnazjalnymi;
- terenowe możliwości lokalizacji różnorodnej działalności gospodarczej i zabudowy niskiej;
- duży popyt mieszkańców okolicznych miast na działki budowlane;
- uruchomienie specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej (ok. 30 ha) – w celu powstania małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych, punktów usługowych;
- modernizacja sieci drogowej;
- wzrost poziomu wykształcenia ludności rolniczej poprzez korzystniejszą dostępność do usług edukacyjnych z wykorzystaniem technologii informacyjno – edukacyjnych;
- możliwość korzystania ze strony państwa oraz krajowych i zagranicznych organizacji i funduszy dla inicjatyw i projektów lokalnych, środków pomocowych Unii Europejskiej.

#### Zagrożenia:

- konkurencyjne warunki dla zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej w gminach ościennych, związane z brakiem szkód górniczych i zaawansowanymi projektami inwestycyjnymi;
- utrzymywanie się niskiego poziomu dochodów w grupie ludzi młodych;

- postępująca degradacja środowiska naturalnego przez działalność górniczą na obszarze aglomeracji rybnickiej;
- niski poziom dochodowości rolnictwa;
- możliwość upadku najmniejszych gospodarstw nastawionych na produkcję rolną;
- małe zainteresowanie rolników organizacją grup producenckich;
- małe zainteresowanie rolników wymianą i scalaniem gruntów;
- rezygnacja z dotychczasowej polityki przestrzennej oszczędzającej tereny przed nadmierną zabudową;
- wzrost zanieczyszczeń komunikacyjnych, hałasu i wibracji.

Rolnictwo nie jest wiodącą funkcją gminy Marklowice. Jako tereny przeznaczone do zainwestowania (wskazane na mapie nr 3 Istniejące i planowane zainwestowanie terenu) zaliczono wykazane w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice oraz Studium Zagospodarowania Przestrzennego Gminy: strefę osadniczą terenów zabudowy mieszkaniowej i usługowej, strefę zabudowy produkcyjno – usługowej, strefę rekreacyjno – turystyczną.

## 1.2. Określenie potrzeb na prace urządzeniowo – rolne w gminie i ich rodzaj

Celem prac urządzeniowo – rolnych jest wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich, łączący wzrost efektywności produkcji rolnej z innymi ważnymi dla terenu funkcjami, takimi jak: gospodarka wodna, drogi, krajobraz, przyroda, ochrona środowiska, turystyka. Generalnym celem jest poprawa warunków pracy i życia wsi.

Przeprowadzone studia i analizy zgromadzonych danych pozwoliły określić rodzaj i zakres niezbędnych prac urządzeniowo – rolnych na terenie gminy lokowane w następujących dziedzinach:

- gospodarka wodna;
- kształtowanie krajobrazu i ochrona środowiska naturalnego;
- gospodarka gruntami i poprawa struktury agrarnej;
- poprawa rozłogów gospodarstw rolnych;
- drogi transportu rolnego.

## 2. Gospodarka wodna

### 2.1. Melioracje podstawowe

Dotychczasowe oddziaływanie górnictwa spowodowało konieczność prowadzenia regulacji koryt rzecznych. Występujący na terenie gminy Marklowice ciek podstawowy w 100,0% (tab.27) został uregulowany i wymaga dotychczas jedynie systematycznej (bieżącej) konserwacji oraz zapewnienia stabilnego funkcjonowania układów hydrologicznych poprzez systematyczne usuwanie powalonych drzew, naprawę skarp i budowli.

Obecnie potok Markłówka nie wymaga odbudowy i modernizacji, a rozmieszczenie i wielkość obniżen terenu, a także podejmowane przez kopalnie na bieżąco prace hydrotechniczne na ciekach wskazują, iż nie należy się spodziewać wzrostu zagrożenia powodziowego spowodowanego eksploatacją górnictw.

Istotne znaczenie ma również poprawa stanu czystości wód, poprzez likwidację dzikich składowisk odpadów i odprowadzania ścieków do wód płynących.

Dane dotyczące potrzeb melioracji podstawowych przedstawia tab. nr 37 i mapa nr 1 Gospodarka wodna i poprawa warunków wodnych.

***Stan i potrzeby w zakresie melioracji podstawowych***

Tabela 37

Lp.	Nazwa cieku	Długość cieku	Obręb	Odcinki wymagające odbudowy lub modernizacji		Uwagi
		(km)		km	%	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	Markłówka	2.37	Marklowice Dolne	-	0.0	-
	<b>Gmina ogółem:</b>	<b>2.37</b>		-	<b>0.0</b>	-

Źródło: Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach, jednostka terenowa w Raciborzu – marzec 2012r.

### 2.2. Melioracje szczegółowe

Na obszarze gminy Marklowice brak jest Spółki Wodnej a Urząd Gminy nie posiada danych opisowych lub kartograficznych określających ilość rów melioracji szczegółowej oraz wielkość zmeliorowanych użytków rolnych. W trakcie inwentaryzacji terenowej, jak również w trakcie spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami wsi, wskazano rowy, które wymagają konserwacji. Przedstawiciele wsi, Urzędu Gminy, Śląskiego Zarząd Melioracji nie wskazali powierzchni wymagających nowego,

bądź ponownego drenowania. Całkowita długość rowów melioracyjnych wynosi 20,69 km, w tym do konserwacji i odbudowy jest 17,47 km. Rowy melioracyjne, na długości 3,22 km, przebiegające w naturalnych obniżeniach przez tereny zadrzewione, jary nie były wykazywane do konserwacji i przebudowy.

W związku ze znacznymi, prognozowanymi obniżeniami powierzchni terenu, które powstaną od projektowanej eksploatacji górniczej, przewiduje się możliwość powstania zalewisk i podtopień terenu. Okresowe podtopienia terenów użytkowanych rolniczo będą odwadniane poprzez udrożnienie istniejącej sieci melioracji szczegółowej lub wykonanie nowego systemu odwodnienia poprzez zmeliorowanie terenu.

Stan i potrzeby w zakresie melioracji szczegółowych przedstawia tab. nr 38 i mapa nr 1 Gospodarka wodna i poprawa warunków wodnych.

### *Stan i potrzeby melioracji szczegółowych*

Tabela 38

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych	Powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych		Powierzchnia gruntów wymagających regulacji stosunków wodnych		Długość rowów melioracyjnych wymagających	
							do konserwacji	projektowanych
		ha	ha	%	ha	%	km	km
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	Marklowice Dolne	599.89	brak danych	-	0	0	10.86	0
2	Marklowice Górne	427.52	brak danych	-	0	0	6.60	0
<b>Ogółem gmina:</b>		<b>1027.41</b>	<b>brak danych</b>	<b>-</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>17.46</b>	<b>0</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., opracowanie własne.

## 3. Kształtowanie krajobrazu

### 3.1. Walory przyrodniczo – krajobrazowe

Ukształtowane na obszarze gminy Marklowice środowisko jest poddawane stałej presji antropologicznej w wyniku działalności górniczej i urbanizacyjnej. Dokonane dotychczas zmiany są nieodwracalne. Zagospodarowanie obszaru nie pozwala na pełną regenerację środowiska w sensie powrotu do stanu naturalnego. Możliwe jest jednak w warunkach Gminy ukierunkowane kształtowanie



trwałych wielko przestrzennych układów przyrodniczych, w obrębie których zachowane zostaną istniejące jeszcze nieznacznie zmienione walory przyrodnicze. Szczególną uwagą należy objąć dolinę Potoku Marklówka i doliny jego dopływów. Stanowią one cenny element krajobrazu rolniczego, który urozmaicają suche dolinki (wąwozy) charakterystyczne dla obszarów z pokrywą lessową.

W przypadku tak znacznej przebudowy środowiska, trudno jest mówić o jego odporności na degradację i zdolności do regeneracji. Bardziej właściwe jest twierdzenie, iż następuje kształtowanie się zupełnie nowych ekosystemów pozostających w dalszym ciągu pod wpływem trwającej działalności gospodarczej i osadnictwa. Trwająca eksploatacja surowców powoduje konieczność odwodnienia górotworu, co ma niewątpliwie wpływ na zachowanie się środowiska i przebieg procesów przyrodniczych, i powoduje, iż poddawane jest ono ciągłym zmianom warunków.

Występujące na terenie gminy obszary przyrodniczo cenne w większości przypadków nie są pozostałościami obiektów naturalnych, ale są obiektami zupełnie nowymi ukształtowanymi w warunkach środowiska antropogenicznie przekształconego. Szczególnie właściwe jest przy tym powstawanie zbiorników wodnych umożliwiających bytowanie fauny i flory wodnej. Zbiorniki powodują też znaczne zróżnicowanie biologiczne ekosystemów.

Dotychczas prowadzona na obszarze gminy Marklowice gospodarka rolna i związane z nią osuszanie terenów łąkowych (melioracje) doprowadziły do przesuszenia powierzchni terenu i zaniku bagien. Stąd wskazane jest utrzymanie pogórnich terenów zalewiskowych i bagiennych celem podniesienia bioróżnorodności okolicy.

Stan oraz potrzeby obiektów i obszarów chronionych przedstawia tab. nr 39.

### *Stan oraz potrzeby obiektów i obszarów chronionych*

Tabela 39

L.p.	Obręb	Obiekty chronione		Obszary chronione	
		stan ujawniony	stan planowany	stan ujawniony	stan planowany
		szt.	szt.	ha	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1	Marklowice Dolne	0	0	0.00	0
2	Marklowice Górne	0	0	0.00	0
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0.00</b>	<b>0</b>

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice, ewidencja gruntów i Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach – marzec 2012r., Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach – kwiecień 2012r.

### 3.2. Zalesienia gruntów

Zalesienia są główną formą zagospodarowania gruntów niskiej jakości, których rolnicze użytkowanie jest ekonomicznie nieuzasadnione. W perspektywie długoterminowej (do 2020r) z pewnością zwiększać się będzie udział trwale odłogowanych, rozdrobnionych gruntów rolnych o niskich klasach bonitacyjnych. Tendencje te, poza czynnikami ekonomicznymi, przyspieszane są procesami osiadania gruntów, tworzenia zalewisk bezodpływowych i nachylenia terenów powyżej 15% - jako efekt podziemnej eksploatacji węgla kamiennego. Powierzchnia terenów zdegradowanych, wymagających rekultywacji w kierunku przyrodniczym, w tym zalesień i zadrzewień, wynosić może ok. 22% ogólnej powierzchni gminy (zwłaszcza w północno - wschodniej, wschodniej i centralnej części gminy).

W ramach Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice określono granice obszarów przewidzianych do zalesienia – ogółem 43,17 ha. W trakcie inwentaryzacji terenowej ujawniono obszary zalesione i zakrzewione nie wykazane w ewidencji gruntów – ogółem 43,19 ha.

Obszar gruntów planowanych do zalesienia i prognozowaną lesistość przedstawiają tab. nr 40 i 41.



Zalesienia w Marklowicach Dolnych

### Obszar gruntów planowanych do zalesienia

Tabela 40

Lp.	Obręb	Powierzchnia ewidencyjna (w ha)					Powierzchnia lasów i gruntów zadrzewionych z inventaryzowanych a nie ujawnionych w ewidencji gruntów (w ha)	Powierzchnia gruntów projektowanych kompleksów leśnych (w ha)											Planowana powierzchnia leśna (w ha)
		obręb	użytki rolne		Ls+Lz	Pow. do zalesienia ogółem		grunty orne				użytki zielone				razem użytki rolne	nieużytki	pozostałe grunty	
			ogółem	w tym: klasy V, VI i Viz				IIIb	IVa	IVb	V	III	IV	V	VI				
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
1	Marklowice Dolne	821.80	599.89	104.48	75.50	20.48	20.46	0.21	4.10	3.57	2.93	0.00	0.78	6.42	0.00	18.01	0.05	2.40	116.44
2	Marklowice Górne	558.76	427.52	29.50	36.84	22.71	22.71	0.00	0.00	0.00	6.05	0.00	0.00	0.44	0.00	6.49	0.00	16.22	82.26
Gmina ogółem:		1380.56	1027.41	133.98	112.34	43.19	43.17	0.21	4.10	3.57	8.98	0.00	0.78	6.86	0.00	24.50	0.05	18.62	198.70

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., wywiad terenowy – maj 2012r., Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice.

### Lesistość obecna i prognozowana

Tabela 41

Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna obręb	Aktualna lesistość (wg ewidencji grunt)		Proponowana pow. gruntów do zalesienia (z lasami z inventaryzowanymi)	Prognozowana lesistość		Dynamika zmian
		ha	ha	%	ha	ha	%	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1	Marklowice Dolne	821.80	75.50	9.2	40.94	116.44	14.2	5.0
2	Marklowice Górne	558.76	36.84	6.6	45.42	82.26	14.7	8.1
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1380.56</b>	<b>112.34</b>	<b>8.1</b>	<b>86.36</b>	<b>198.70</b>	<b>14.4</b>	<b>6.3</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., wywiad terenowy – maj 2012r., Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice.

### 3.3. Zadrzewienia i zakrzewienia

Planowane zadrzewienia i zakrzewienia powinny być ukierunkowane na:

- zwiększenie bioróżnorodności krajobrazu rolniczego, stwarzając dzikim organizmom drogi migracji między ostojami;
- zwiększenie wodnej retencji środowiska;
- ochronę zlewni źródłowych;
- kształtowanie środowiska pszczołom oraz gatunkom zapylającym;
- zwiększenie oporu środowiska przeciwko szkodnikom roślin uprawnych;
- ochronę upraw rolniczych przed zanieczyszczeniami środowiska;
- produkcja drewna.

Jedynie w obrębie punktów i panoram widokowych obowiązywać powinien zakaz wprowadzania urządzonej zieleni wysokiej, natomiast w pozostałych przypadkach zieleń stanowi integralną część – do zachowania lub odtworzenia w ramach programów rewaloryzacyjnych obiektów zabytkowych. Główny zakres prac to poprawa ogólnego stanu zdrowotno – sanitarnego starodrzewia oraz ucytelnienie kompozycji poprzez likwidację samosiewów. Przy tworzeniu nowych i uzupełnianiu istniejących pasów zadrzewieniowych należy nawiązywać do istniejących już gatunków drzew i krzewów występujących w miejscowym krajobrazie.

Na obszarze gminy nie planuje się tworzenia nowych zadrzewień. Obecnie tereny pokrywa wystarczająca ilość pasów zadrzewień i zakrzewień, nie występują duże odkryte powierzchnie użytków rolnych.

### 3.4. Walory rekreacyjne

W gminie Marklowice miejscami rekreacji i wypoczynku są:

- Park Zabaw i Rekreacji stanowiący I etap realizacji zamierzenia pod nazwą „Tropikalna Wyspa”;
- tereny sportowe przy szkołach podstawowych;
- OSiR ze stadionem oraz boiskiem klubu sportowego „Polonia”.

Miejscem licznie uczęszczanych tras pieszych i rowerowych są marklowickie lasy. Odpocząć można między innymi w otoczeniu lokalnego miejsca kultu Bożego Ciała tzw. „Studzienki”, gdzie zbudowana w lesie grota wraz z kapliczką przy cudownym źródle jest nazywana „Śląskim Lourdes”.

„Tropikalna Wyspa” zaplanowana i budowana jest z wielkim rozmachem (pozostały do realizacji dwa etapy). Będzie to jedyny tak duży obiekt rekreacyjno – sportowy w kraju. Stworzenie tak dużej ilości atrakcji jest możliwe dzięki energooszczędnym rozwiązaniom energetycznym, które znacznie

obniżają koszty utrzymania całego kompleksu. Dodatkowym atutem skłaniającym do realizacji tak przedsięwzięcia, oprócz taniej energii (gazy metanu i kolektory słoneczne) są rozpoznane zasoby wody, których ujęcie jest możliwe w pobliżu inwestycji. Największą atrakcją kompleksu będzie umieszczona w szklanym stożku tropikalna wyspa ze sztucznymi skałami, grotami, palmami i wodospadami.

#### 4. Gospodarka gruntami i poprawa struktury agrarnej

##### 4.1. Wyłączenia gruntów z użytkowania rolniczego

Planowane wyłączenia gruntów z produkcji rolnej uwzględniają tereny określone jako:

- strefa osadnicza - tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej;
- strefa zabudowy produkcyjno usługowej;
- obszary planowanych zalesień.

Ogółem na terenach gminy Marklowice planowane jest wyłączenie 197,14 ha użytków rolnych, co stanowi 19,19% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Większy odsetek gruntów podlegających wyłączeniu z produkcji rolnej przewidziany jest w obrębie Marklowice Dolne – 27,63% pow. użytków rolnych w obrębie. Przewidywane zalesienia stanowią 2,40% z ogólnej powierzchni użytków rolnych. Większa powierzchnia, a zarazem procent przewidzianych zalesień, występuje w Markłowicach Dolnych – 3,02% pow. użytków rolnych w obrębie. W powierzchniach wyłączeń pod inwestycje nie uwzględniono terenów już zabudowanych, a nie wykazanych w ewidencji gruntów o łącznej powierzchni 13,96 ha, co stanowi 1,36% użytków rolnych.

Planowany obszar wyłączeń z produkcji rolnej przedstawia tabela nr 42 i mapa nr 3 Istniejące i planowane zainwestowanie terenu.



Widok na Marklowice Dolne

**Planowana powierzchnia użytków rolnych**

Tabela 42

Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna obróbu	Aktualna lesistość		Planowana powierzchnia wyłączeń terenów leśnych pod inwestycje		Powierzchnia użytków rolnych		Powierzchnia użytków rolnych wyłączonych pod inwestycje		Planowana powierzchnia wyłączeń użytków rolnych						Planowana powierzchnia użytków rolnych		Dynamika zmian
											pod inwestycje		pod zalesienia		ogółem				
		ha	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
1	Marklowice Dolne	821.80	95.98	11.68	0.25	0.03	599.89	73.00	11.51	1.92	165.73	27.63	18.12	3.02	183.85	30.65	404.53	49.22	-23.78
2	Marklowice Górne	558.76	59.55	10.66	0.00	0.00	427.52	76.51	2.45	0.57	31.41	7.35	6.49	1.52	37.9	8.87	387.17	69.29	-7.22
Gmina ogółem:		1380.56	155.53	11.27	0.25	0.02	1027.41	74.42	13.96	1.36	197.14	19.19	24.61	2.40	221.75	21.58	791.70	57.35	-17.07

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., wywiad terenowy – maj 2012r., Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice, Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice

#### 4.2. Kształtowanie struktury obszarowej gospodarstw

Na poprawę struktury obszarowej gospodarstw będzie miało pozyskanie gruntów poprzez:

1. Międzysąsiedzki obrót ziemią – będzie miał większy wpływ pod warunkiem zaprzestania działalności rolniczej gospodarstw słabych ekonomicznie;
2. Długookresowe dzierżawy od osób fizycznych;
3. Przekazywanie gospodarstw na powiększenie za renty strukturalne.

### 5. Drogi transportu rolnego

5.1. Usprawnienie komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej poprzez budowę nowych dróg i modernizację istniejącego układu drogowego

W wyniku inwentaryzacji terenowej określono stan techniczny dróg. Na terenie gminy Marklowice ogólna długość dróg wynosi 95,03 km. Oceniając stan techniczny dróg wojewódzkich, powiatowych, gminnych, wewnętrznych sieci dróg transportu rolnego, kierowano się ich jakością tzn. rodzajem i stanem nawierzchni, a dane zamieszczone poniżej zaczerpnięto z tabeli Zestawienie dróg do modernizacji - Akta postępowania cz.2. Na terenie gminy, dróg w dobrym stanie technicznym jest 85,54 km (90,0% ogólnej długości dróg istniejących w terenie), w tym asfaltowych jest – 50,44 km, utwardzonych – 14,99 km, gruntowych – 20,11 km. Natomiast dróg w złym stanie technicznym jest 9,49 km (10,0% długości dróg istniejących w terenie), w tym asfaltowych jest 1,17 km, utwardzonych – 2,1 km, gruntowych – 6,22 km. W wyniku kontroli terenowej i po uzgodnieniach na konsultacjach społecznych określono, które odcinki dróg wymagają modernizacji oraz potrzeby budowy nowych odcinków dróg. Długość odcinków dróg do modernizacji określono na podstawie digitalizacji mapy ewidencyjnej. Długość dróg przewidzianych do przebudowy lub modernizacji wynosi 9,04 km (9,5% długości dróg istniejących w terenie), w tym jest utwardzonych – 5,77 km, gruntowych – 3,27 km). W trakcie konsultacji społecznych nie przewidziano potrzeby odtworzenia dróg w terenie (tab 44). Długość projektowanych dróg transportu rolnego wynosi 0,60 km. Gęstość sieci dróg w obrębach jest zbliżona i wynosi 8,05 i 10,21 km/100 ha użytków rolnych.

Potrzeby w zakresie modernizacji dróg przedstawiają tab. nr 43, 44, 45 oraz mapa nr 4 Planowana modernizacja sieci dróg transportu rolnego.

### Wykaz dróg planowanych do przebudowy

Tabela 43

Lp.	Obręb	Ogólna długość dróg planowanych do przebudowy i odtworzenia (km)	Numery działek dróg planowanych do przebudowy (wg numeracji ewidencyjnej)			
			drogi gruntowe do przebudowy	drogi utwardzone do modernizacji	drogi asfaltowe do modernizacji	drogi nieistniejące w terenie, do odtworzenia
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	Marklowice Dolne	3.02	1158/120, 1168/39, 1180/375, 1208/142, 1255/7, 1262/38, 1369/40, 1726/46, 1971/46, 2101/12, 2137/12, 220, 2304/39, 547/10, 585/123, 650/142, 801/40, 804/40, 805/44, 806/45, 812/45, 875/131, 876/120, 877/131 878/120, 9, 926/59, 942/141, 943/141, 949/142, 950/145, 951/146, 971/142, 973/142	415/92, 508/118, 427/118, 419/118, 420/118, 422/118, 498/118, 421/118, 476/40, 120	377/44, 714/91, 715/91, 117/11, 427/43, 951/146, 547/10, 2102/10, 950/145	-
2	Marklowice Górne	6.02	1, 189/25, 2, 2/26, 259, 277, 3, 499/369, 6, 770/275	13, 159, 170, 177, 180, 183, 273, 276, 277, 278, 279, 2/6, 2/7, 22/2, 2/26, 22/3, 5/2, 5/3, 1139/359, 1226/354, 1228/354, 1230/354, 1287/103, 195/45, 335/32, 336/32, 337/44, 443/186, 444/186, 493/44, 494/44, 499/369, 5/36, 592/200, 599/196, 614/258, 616/258, 671/125, 682/33, 695/45, 696/45, 719/39, 720/40, 721/43, 722/44, 729/70, 768/271, 770/275, 797/168, 832/174, 844/46, 845/46, 980/112	-	-
Gmina ogółem:		9.04				

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., opracowanie własne.



**Planowana przebudowa, modernizacja lub odtworzenie sieci dróg transportu rolnego**

Tabela 44

L.p.	Obręb	Długość dróg nie przewidzianych do modernizacji oraz drogi planowane do przebudowy, modernizacji lub odtworzenia								Ogólna długość dróg nie przewidzianych do modernizacji		Ogólna długość dróg planowanych do przebudowy lub modernizacji		Drogi zaorane, do odtworzenia w terenie po konsultacjach społecznych	
		Ogółem	w tym:												
			asfaltowe nie przewidziane do modernizacji (km)	asfaltowe do modernizacji (km)	utwardzone nie przewidziane do modernizacji (km)	utwardzone do modernizacji (km)	gruntowe nie przewidziane do przebudowy (km)	gruntowe do przebudowy (km)	nieistniejące w terenie, a ujawnione w EGIB do odtworzenia (km)						
										km	%	km	%	km	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1	Marklowice Dolne	60.62	38.58	0.00	7.04	0.45	11.98	2.57	0.00	57.60	95.0	3.02	5.0	0.00	0.0
2	Marklowice Górne	34.41	13.03	0.00	4.28	5.32	11.08	0.70	0.00	28.39	82.5	6.02	17.5	0.00	0.0
Gmina ogółem:		95.03	51.61	0.00	11.32	5.77	23.06	3.27	0.00	85.99	90.5	9.04	9.5	0.00	0.0

Źródło: opracowanie własne – wywiad terenowy (maj 2012r.).

**Gęstość planowanej sieci dróg transportu rolnego o trwałej nawierzchni**

Tabela 45

Lp.	Obręb	Powierzchnia ogólna użytków rolnych (ha)	Długość sieci dróg				Gęstość sieci dróg			
			ogółem (km)	w tym:			ogółem (km/100ha UR)	w tym:		
				nie planowane do przebudowy, modernizacji czy odtworzenia (km)	do przebudowy, modernizacji lub odtworzenia	projektowane (km)		nie planowane do przebudowy lub modernizacji (km/100 ha UR)	do przebudowy, modernizacji lub odtworzenia (km/100ha UR)	projektowane (km/100km ha UR)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Marklowice Dolne	599.89	61.22	57.60	3.02	0.60	10.21	9.60	0.50	0.10
2	Marklowice Górne	427.52	34.41	28.39	6.02	0.00	8.05	6.64	1.41	0.00
<b>Gmina ogółem:</b>		<b>1027.41</b>	<b>95,63</b>	<b>85.99</b>	<b>9.04</b>	<b>0.60</b>	<b>9.31</b>	<b>8.37</b>	<b>0.88</b>	<b>0.06</b>

Źródło: ewidencja gruntów – marzec 2012r., opracowanie własne – wywiad terenowy (maj 2012r.).

## 6. Kierunki rozwoju produkcji rolnej

### 6.1. Produkcja roślinna

Struktura upraw w gminie Marklowice kształtowana będzie głównie przez:

- warunki przyrodnicze;
- koniunkturę na rynku płodów rolnych;
- zapotrzebowanie na pasze produkcji zwierzęcej;
- rosnące zainteresowanie w środowiskach miejskich produktami rolnictwa ekologicznego.

Pogłębiające się trudności w zbycie tradycyjnej produkcji roślinnej oraz niska opłacalność zmuszają do wprowadzenia nowych upraw, na które istnieje zapotrzebowanie na rynku. Zaleca się zakładanie gospodarstw specjalistycznych, które ukierunkowane są na jeden rodzaj produkcji rolnej. Rosnące zapotrzebowanie na produkty rolnictwa ekologicznego wymagać będzie od rolników ograniczenia nawożenia mineralnego i niestosowanie niektórych nawozów organicznych, niedozwolonych w gospodarstwie ekologicznym, wprowadzania biologicznych metod ochrony roślin. Produkcja rolna powinna się koncentrować jedynie na najlepszych gruntach, z ukierunkowaniem na specjalizację pod kątem zapotrzebowania przemysłu rolno - spożywczego. Lepszą opłacalność produkcji rolnej można osiągnąć poprzez samoorganizację rolników w grupach producenckich. Rolnicy zainteresowani zakładaniem grup producentów rolnych, będą mogli ubiegać się o pomoc finansową, która przewidziana jest w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, na zakładanie i koszty administracyjne działania grupy producenckiej. Szczegółowy wykaz sektorów produkcji rolnej, objętych możliwością tworzenia grup producenckich, zawarty został w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. nr 43 z 2004 r.). Poprawa warunków ekonomicznych prowadzonej działalności gospodarczej będzie również możliwa poprzez usprawnienie marketingu w zakresie zaopatrzenia i zbytu, co przyczyni się do obniżenia kosztów sprzedaży produktów własnych i kosztów nabywania środków produkcji. Dobra jakość gleb sprawia, że obecnie zasiewami objętych jest 70,2% obszaru gruntów ornych, w tym ponad 81,4% powierzchni stanowi uprawa zbóż.

### 6.2. Produkcja zwierzęca

Na terenie gminy Marklowice występuje możliwość rozwoju gospodarstw w kierunku gospodarstw roślinnych, gospodarstw roślinno – hodowlanych. Z przeprowadzonych analiz wynika, że kierunkami podstawowymi produkcji zwierzęcej, na opracowywanym terenie, może być hodowla bydła i trzody chlewnej. Obecnie produkcja zwierzęca jest na bardzo niskim poziomie. Obsada zwierząt

gospodarskich w gminie wynosi 24,8 SD/100 ha użytków rolnych. Z ekologicznego punktu widzenia obsada zwierząt powinna wynosić od 52,3 do 157 SD/100 ha użytków rolnych. Jednak wielkość produkcji zwierzęcej w przyszłości jest trudna do określenia ze względu na zmienną koniunkturę. Rozwojowi produkcji zwierzęcej powinna sprzyjać przebudowa struktury agrarnej gospodarstw rolnych.

## 7. Zestawienie zaplanowanych prac urządzeniowo – rolnych

### 7.1. Scalenia gruntów

Celem scalenia gruntów jest poprawa rozłogów gospodarstw rolnych. Analizę potrzeb scaleniowych poprzedzono określeniem wskaźnika rozdrobnienia gospodarstw (tab 22).

Jednym z czynników oceny poprawności rozłogu gospodarstwa, poza oceną geometryczną, jest ocena ekonomiczna. Dlatego wykonano również analizę rozkładu działek przykładowych gospodarstw (kształt rozłogu gospodarstwa) w poszczególnych obrębach, uwzględniając położenie działki siedliskowej. Oceniono również: kształt działek, obliczono wskaźnik rozdrobnienia gospodarstw (wg Van Duina), potrzeby wydzielenia obszarów na cele infrastruktury technicznej (inwestycje), konieczność zmian wynikających z planowanych zalesień. W wyniku przeprowadzonych analiz, określono stopień zapotrzebowania na prace scaleniowe, przyjmując trzystopniową skalę (wysoki, średni, niski). Wysoki stopień zapotrzebowania na prace scaleniowe występuje w obrębie Markłowice Dolne. Z przeprowadzonej ankiety wynika, że na dzień dzisiejszy brakuje chętnych do poddania swoich gruntów scaleniu.

Wykaz uczestników konsultacji przedstawia tabela nr 46.

Wykaz gospodarstw do objęcia projektami programu prac urządzeniowo – rolnych przedstawia tabela nr 47.

Określenie stopnia zapotrzebowania na prace scaleniowe przedstawia tab. 48 i rys. 27.

### *Uczestnicy spotkań konsultacyjnych*

Tabela 46

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	2.	3.
1		Zastępca wójta
2		Pion Infrastruktury Technicznej i Rozwoju
3		Pion Infrastruktury Technicznej i Rozwoju
4		Rolnik
5		Rolnik
6		Kierownik Biura Terenowego ŚZMiUW w Raciborzu

Źródło: opracowanie własne.

**Wykaz gospodarstw do objęcia projektami programu prac  
urzędzeniowo – rolnych**

Tabela 47

Lp.	Obręb	Nr gospodarstwa	Jednostka rejestrowa	Powierzchnia gospodarstwa łącznie z dzierżawą (w ha)
1.	2.	3.	4.	5.
<b>zalesienia</b>				
1	Marklowice Dolne	Gospodarstwo nr 1	30	1.63
		Gospodarstwo nr 2	47	3.20
		Gospodarstwo nr 3	57	0.82
		Gospodarstwo nr 4	58	0.61
		Gospodarstwo nr 5	60	0.74
		Gospodarstwo nr 6	62	1.77
		Gospodarstwo nr 7	65	2.06
		Gospodarstwo nr 8	71	0.80
		Gospodarstwo nr 9	74	0.25
		Gospodarstwo nr 10	75	0.58
		Gospodarstwo nr 11	78	1.38
		Gospodarstwo nr 12	113	0.38
		Gospodarstwo nr 13	122	1.34
		Gospodarstwo nr 14	133	0.56
		Gospodarstwo nr 15	137	0.24
		Gospodarstwo nr 16	180	0.38
		Gospodarstwo nr 17	198	0.60
		Gospodarstwo nr 18	200	0.83
		Gospodarstwo nr 19	206	0.22
		Gospodarstwo nr 20	244	1.29
		Gospodarstwo nr 21	284	0.38
		Gospodarstwo nr 22	286	0.43
		Gospodarstwo nr 23	287	0.38
		Gospodarstwo nr 24	318	0.13
		Gospodarstwo nr 25	321	0.31
		Gospodarstwo nr 26	350	0.21
		Gospodarstwo nr 27	363	2.64
		Gospodarstwo nr 28	364	2.02
		Gospodarstwo nr 29	371	0.22
		Gospodarstwo nr 30	374	0.48
		Gospodarstwo nr 31	409	0.38
		Gospodarstwo nr 32	411	0.71
		Gospodarstwo nr 33	427	1.21
		Gospodarstwo nr 34	485	0.44
		Gospodarstwo nr 35	486	0.30
		Gospodarstwo nr 36	487	0.58
		Gospodarstwo nr 37	489	0.11
		Gospodarstwo nr 38	490	0.39
		Gospodarstwo nr 39	491	0.18
		Gospodarstwo nr 40	513	2.72
		Gospodarstwo nr 41	543	0.91

	Gospodarstwo nr 42	544	0.40
	Gospodarstwo nr 43	550	0.35
	Gospodarstwo nr 44	559	0.73
	Gospodarstwo nr 45	560	1.63
	Gospodarstwo nr 46	561	1.88
	Gospodarstwo nr 47	563	0.89
	Gospodarstwo nr 48	569	1.20
	Gospodarstwo nr 49	575	5.11
	Gospodarstwo nr 50	583	0.42
	Gospodarstwo nr 51	585	2.75
	Gospodarstwo nr 52	603	1.31
	Gospodarstwo nr 53	604	3.06
	Gospodarstwo nr 54	607	1.29
	Gospodarstwo nr 55	610	0.82
	Gospodarstwo nr 56	710	0.95
	Gospodarstwo nr 57	711	0.81
	Gospodarstwo nr 58	712	0.46
	Gospodarstwo nr 59	713	0.49
	Gospodarstwo nr 60	716	0.27
	Gospodarstwo nr 61	727	0.63
	Gospodarstwo nr 62	730	1.79
	Gospodarstwo nr 63	731	0.49
	Gospodarstwo nr 64	733	0.12
	Gospodarstwo nr 65	734	0.07
	Gospodarstwo nr 66	735	0.23
	Gospodarstwo nr 67	736	0.24
	Gospodarstwo nr 68	737	2.02
	Gospodarstwo nr 69	946	0.19
	Gospodarstwo nr 70	948	0.25
	Gospodarstwo nr 71	949	0.26
	Gospodarstwo nr 72	954	0.38
	Gospodarstwo nr 73	977	0.09
	Gospodarstwo nr 74	1022	0.25
	Gospodarstwo nr 75	1091	0.27
	Gospodarstwo nr 76	1094	0.28
	Gospodarstwo nr 77	1096	2.03
	Gospodarstwo nr 78	1172	0.28
	Gospodarstwo nr 79	1208	0.98
	Gospodarstwo nr 80	1209	0.53
	Gospodarstwo nr 81	1228	1.17
	Gospodarstwo nr 82	1232	0.26
	Gospodarstwo nr 83	1241	0.52
	Gospodarstwo nr 84	1243	0.34
	Gospodarstwo nr 85	1254	0.87
	Gospodarstwo nr 86	1296	0.10
	Gospodarstwo nr 87	1380	0.64
	Gospodarstwo nr 88	1442	0.30
	Gospodarstwo nr 89	1518	0.16
	Gospodarstwo nr 90	1527	0.44
	Gospodarstwo nr 91	1532	1.75
	Gospodarstwo nr 92	1546	1.80
	Gospodarstwo nr 93	1555	0.27
	Gospodarstwo nr 94	1557	0.18

		Gospodarstwo nr 95	1565	0.34
		Gospodarstwo nr 96	1574	9.44
		Gospodarstwo nr 97	1584	1.23
		Gospodarstwo nr 98	1588	3.43
		Gospodarstwo nr 99	1636	0.18
		Gospodarstwo nr 100	1643	0.23
		Gospodarstwo nr 101	1650	0.05
		Gospodarstwo nr 102	1661	0.21
		Gospodarstwo nr 103	1666	12.82
		Gospodarstwo nr 104	1775	0.81
		Gospodarstwo nr 105	1791	0.20
		Gospodarstwo nr 106	1825	0.37
		Gospodarstwo nr 107	1850	0.02
		Gospodarstwo nr 108	1906	0.19
		Gospodarstwo nr 109	1919	0.62
		Gospodarstwo nr 110	2011	0.67
		Gospodarstwo nr 111	2129	0.15
2	Marklowice Górne	Gospodarstwo nr 1	551	143.20
<b>melioracje</b>				
1	Marklowice Dolne	nie planuje się nowych melioracji	-	-
2	Marklowice Górne	nie planuje się nowych melioracji	-	-
<b>scalenia</b>				
1	Marklowice Dolne	wg wniosków jeśli takie zostaną złożone	-	-
2	Marklowice Górne	wg wniosków jeśli takie zostaną złożone	-	-

Źródło: opracowanie własne.



Ciek melioracji podstawowej w Marklowicach Dolnych

### Stopień zapotrzebowania na prace scaleniowe

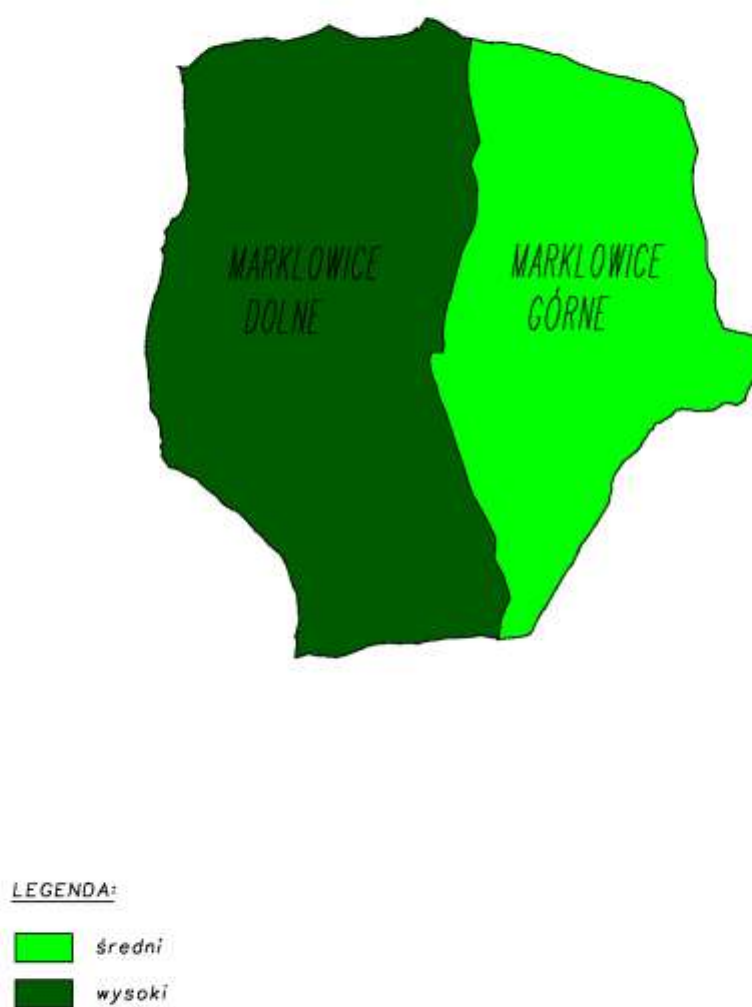
Tabela 48

L.p.	Obręb	Wskaźnik rozdrobnienia gospodarstw		Kształt rozłogu		Proporcja boków działek		Potrzeba wydzielenia obszarów na cele infrastruktury technicznej		Planowane zalesienia		Suma punktów	Stopień zapotrzebowania na prace scaleniowe
		R	punkty	U	punkty	proporcja	punkty	procentowy udział w ogólnej pow. UR obrębu	punkty	procentowy udział w ogólnej pow. UR obrębu	punkty		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14
1	Markłowice Dolne	0.61	6	47.5	1	1:5	1	27.6	3	3.0	3	14	wysoki
2	Markłowice Górne	0.56	1	74.0	3	1:7	3	7.3	1	1.5	1	9	średni

min=	0.56	min=	47.5	min=	1:5	min=	7.3	min=	1.5
max=	0.61	max=	74	max=	1:7	max=	27.6	max=	3.0

Źródło: opracowanie własne.

*Rys. nr 27 Stopień zapotrzebowania na prace scaleniowe*





## 7.2. Ustalenia rodzaju, zakresu i kolejności realizacji niezbędnych zabiegów urządzeniowo – rolnych

Przeprowadzone studia i analizy zgromadzonych danych, opracowane w postaci tabelarycznej i kartograficznej oraz przeprowadzone konsultacje społeczne, pozwoliły ustalić rodzaj i zakres niezbędnych zabiegów urządzeniowo – rolnych dla obszarów gminy Marklowice.

Zabiegi urządzeniowo – rolne mają przystosować gospodarstwa rolne do nowoczesnych form gospodarowania poprzez:

- poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych oraz racjonalne rozmieszczenie obszaru gospodarstwa (scalenia gruntów);
- usprawnienie komunikacji w transporcie rolnym – modernizacja, przebudowa istniejących dróg transportu rolnego oraz budowa nowych (w ramach zagospodarowania poscaleniowego);
- poprawę stosunków wodnych (modernizacja i konserwacja rowów);
- umożliwienie zagospodarowania gruntów marginalnych (zalesienia gruntów).

Rodzaj i zakres niezbędnych prac urządzeniowo – rolnych w gminie Marklowice przedstawia tabela nr 49 oraz mapa 6 Rodzaj i zakres planowanych prac urządzeniowo – rolnych. Natomiast stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne przedstawia rys. 28.

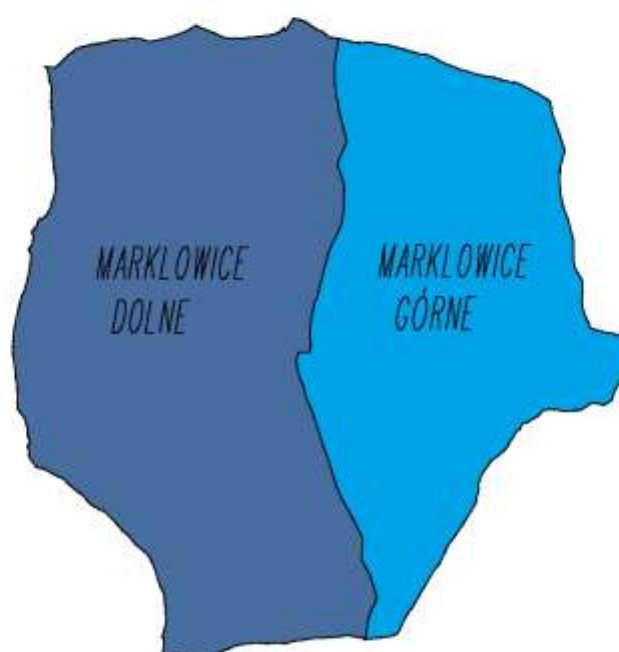
### *Rodzaj i zakres niezbędnych zabiegów urządzeniowo-rolnych*

Tabela 49

Lp.	Obręb	Melioracje wodne			zalesienia	Budowa i modernizacja dróg transportu rolniczego	Scalenie gruntów			
		podstawowe (przebudowa, odbudowa i modernizacja)	szczegółowe				powierzchnia	liczba uczestników	liczba działek	stopień zapotrzebowania
			drenowanie gruntów	modernizacja i konserwacja rowów						
		km	ha	km	ha	km	ha	ilość	ilość	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Marklowice Dolne	0.00	0	10.86	20.46	3.62	813.25	1767	4415	78
2	Marklowice Górne	0.00	0	6.60	22.71	6.02	548.09	484	1544	50
Gmina ogółem:		0.00	0	17.46	43.17	9.64	1361.34	2251	5959	

Źródło: opracowanie własne.

*Rys. nr 28 Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne*



LEGENDA:

- średni 40,1 - 60,0 pkt
- wysoki powyżej 60,0 pkt

### 7.3. Kolejność wsi do przeprowadzenia prac urządzeniowo – rolnych

Przyporządkowując odpowiednią ilość punktów do poszczególnych zabiegów urządzeniowo – rolnych, wytypowano, że obręb Marklowice Dolne jest w pierwszej kolejności do przeprowadzenia prac urządzeniowo – rolnych.

Typowanie wsi do przeprowadzenia zabiegów urządzeniowo – rolnych przedstawia tab. 50 i rysunek nr 29.

**Typowanie wsi do przeprowadzenia zabiegów urządzeniowo - rolnych**

Tabela 50

L.p.	Obręb	Melioracje wodne			Zalesienia - 1 pkt za 10 % zwiększenia lesistości gminy	Budowa i modernizacja dróg transportu rolniczego - 1 pkt za 1 km/100 ha UR dróg do przebudowy lub modernizacji	Planowanie prac urządzeniowo-rolnych		
		Podstawowe (przebudowa, odbudowa i modernizacja) - 1 pkt za 1 km konserwacji cieku	szczegółowe				Stopień zapotrzebowania na prace scaleniowe (liczba punktów) - 100 pkt za 18 pkt tabeli potrzeb scalen	Liczba punktów	Kolejność wsi do przeprowadzenia prac urządzeniowo – rolnych A=pierwsza kolejność B=druga kolejność C=trzecia kolejność
			Drenowanie gruntów - 1 pkt za 10 ha wykonania nowej melioracji	Budowa i modernizacja rowów - 1 pkt za 1 km konserwacji cieku					
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1	Marklowice Dolne	0	0	11	1	1	78	91	A
2	Marklowice Górne	0	0	7	1	1	50	59	B

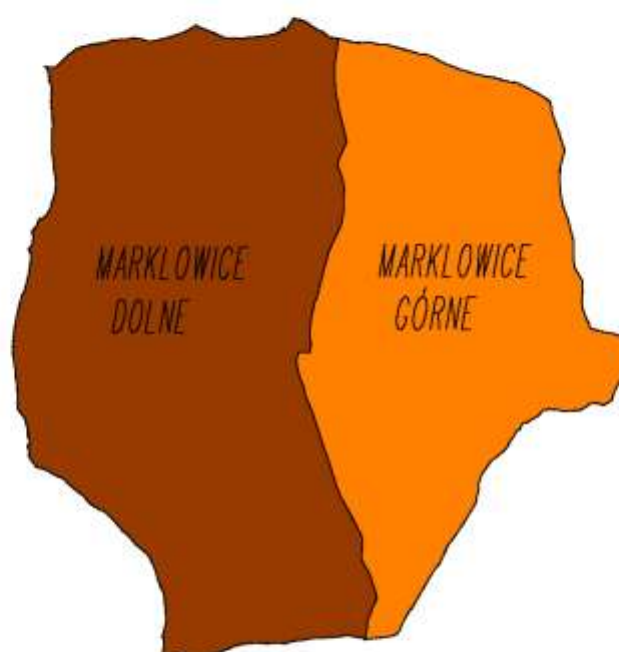
min = 59

max = 91

próg A	> 60 pkt
próg B	40,1 - 60 pkt
próg C	0 - 40 pkt

Źródło: opracowanie własne.

*Rys. nr 29 Kolejność wsi do przeprowadzenia prac urządzeniowo-rolnych*



LEGENDA:

- pierwsza kolejność powyżej 60,0 pkt
- druga kolejność 40,1 - 60,0 pkt

#### 7.4. Ocena rozmiaru potrzeb wykonania prac urządzeniowo – rolnych

Analiza zapotrzebowania na przeprowadzenie niezbędnych zabiegów urządzeniowych, uwzględniająca stosunek potrzeb w poszczególnych obrębach do planowanych zadań dla całej gminy, pozwoliła na dokonanie oceny stopnia zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne dla obrębów gminy Marklowice.

Biorąc pod uwagę uzyskane wartości wskaźników, określono dla każdego obrębu stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne.

Na terenie gminy, obręb Marklowice Dolne posiada wysoki stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne.

Przewidziane prace nie będą miały negatywnego wpływu na środowisko, ponieważ nie tworzą nowych układów drogowych, nie wytwarzają odmiennych stosunków wodnych, a tworzenie terenów zalesionych odbywa się w oparciu o Studium.

#### 7.5. Ogólne koszty prac urządzeniowo – rolnych

Na podstawie zaplanowanego zakresu prac do wykonania skalkulowano koszty:

- konserwacja urządzeń melioracji podstawowych i szczegółowych – obliczono na podstawie danych otrzymanych z Śląskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Pszczynie, Związku Spółek Wodnych w Bielsku Białej (z uwagi na brak danych z „miejscowych” jednostek) ;
- modernizacja dróg – obliczono na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy w Markłowicach
- scalenia gruntów – na podstawie kalkulacji wykonanych przez Beskidzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Żywcu;
- zalesienia gruntów – dane z Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo Rudy Raciborskie.

Ogólne koszty realizacji podstawowych zabiegów urządzeniowo – rolnych na terenie gminy Marklowice oszacowano na 7 806,85 tys. zł, tj. 5 654,84 zł/ha.

### *Koszty podstawowych zabiegów urządzeniowo-rolnych*

Tabela 51

Lp.	Obręb	Melioracje wodne						Przepusty do budowy	Budowa dróg rolniczych		Prace związane z rekultywacją gruntów		Urządzenie ścieżek rowerowych		Zalesienia gruntów		Scalenia gruntów			Koszty podstawowych zabiegów ogółem (za wyjątkiem maksymalnego kosztu wykonania prac poscaleniowych)	
		podstawowe		szczegółowe											przygotowanie gleby, sadzonek, robocizna, dowóz i wykonanie poprawek	Powierzchnia objęta postępowaniem scaleniowym (powierzchnia ogólna obrębu minus powierzchnia PGL)	Maksymalny koszt opracowania projektu scalenia	Maksymalny koszt wykonania prac poscaleniowych			
		Odbudowa-przebudowa cieków		Nowe melioracje		Budowa i odbudowa - konserwacja rowów melioracyjnych															
km	tys. zł	ha	tys. zł	km	tys. zł	szt.	tys. zł	km	tys. zł	ha	tys. zł	km	tys. zł	ha	tys. zł	ha	tys. zł	tys. zł	tys. zł		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
1	Marklowice Dolne	0.000	0.00	0.00	0.00	21.885	175.65	0	0.00	3.620	1525,34	0.00	0.000	0.00	0.000	20.46	215.65	813.26	1782.67	1700,99	3699,31
2	Marklowice Górne	0.000	0.00	0.00	0.00	19.084	130.16	0	0.00	6.020	2536.62	0.00	0.000	0.00	0.000	22.71	239.36	548.08	1201.40	2666.78	4107.54
Gmina ogółem:		0.000	0.00	0.00	0.00	40.969	305.81	0	0.00	9.640	4061,96	0.00	0.000	0.00	0.000	43.17	455.01	1361.34	2984.07	4367,77	7806,85

Źródło: opracowanie własne.

- przeprowadzenie scalenia gruntów 2984,07 tys. zł (postępowanie scaleniowe 500 €/ha, maksymalny koszt zagospodarowania poscaleniowego wynosi 900 €/ha, 1 € = 4.384 zł, według kursu ogłoszonego przez Europejski Bank Centralny, obowiązującego w dniu 29 stycznia 2009 r.);

- budowa dróg transportu rolnego 4 061,96 tys. zł;
- modernizacja i konserwacja melioracji podstawowych i szczegółowych 305,81 tys. zł;
- zalesienia gruntów 455,01 tys. zł.

Ogólne koszty planowanych prac urządzeniowo – rolnych przedstawia tab. nr 51.

#### 7.6. Źródła finansowania prac urządzeniowo – rolnych

Jak wynika z przedstawionej wyżej kalkulacji, ze względu na wysokość kosztów, konieczne jest rozłożenie zabiegów urządzeniowo – rolnych w czasie, co jest uzależnione od możliwości pozyskania środków na realizację programu. Pochodzić one będą z różnych źródeł. W najbliższych latach współfinansowanie zabiegów urządzeniowo – rolnych umożliwią fundusze strukturalne Unii Europejskiej:

- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich uruchomiany przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013;
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007- 2013.

Pomoc finansową na realizację poszczególnych inwestycji będzie można również uzyskać z innych źródeł krajowych, z których wymienić należy:

- Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych;
- Fundacja Fundusz Współpracy;
- budżet gminy;
- budżet samorządów – powiatowego i wojewódzkiego;
- środki agencji rządowych (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencja Nieruchomości Rolnych, Agencja Rynku Rolnego);
- środki własne ludności wiejskiej.

Dla ułatwienia orientacji w źródłach i formach dofinansowania realizacji poszczególnych zadań programu, sporządzono zestawienie przedstawiające możliwości finansowania prac urządzeniowo – rolnych.

Źródła finansowania prac urządzeniowo – rolnych przedstawia tabela nr 52.

**Planowane źródła finansowania programu prac urządzeniowo – rolnych**

Tabela 52

Rodzaj zabiegu		Zadania		Źródła finansowania	Zakres finansowania lub dofinansowania	Projektodawca, instytucja realizująca	Instytucja Zarządzająca, instytucja wdrażająca Program
L.p.	Nazwa	L.p.	Nazwa				
1	2	3	4	5	7	8	9
1	Poprawa rolniczej przestrzeni produkcyjnej	1.1	Uaktualnienie ewidencji gruntów	Budżet Starostwa Powiatowego	Aktualizacja ewidencji i klasyfikacji gruntów	Starostwo Powiatowe	-
				Właściciele gruntów	Aktualizacja ewidencji i klasyfikacji gruntów	Właściciele gruntów	-
		1.2	Ochrona wód. Gospodarka wodno-ściekowa	EFRR - RPO	1. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa) sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych, 2. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa) sieci kanalizacji deszczowej, o ile przyczyni się do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG[1], 3. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa) i przebudowa oczyszczalni ścieków komunalnych, 4. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa) i przebudowa elementów systemów zaopatrzenia w wodę.	1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, 2. jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, 3. podmioty wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada jednostka samorządu terytorialnego, w tym podmioty wykonujące te usługi na mocy odrębnej umowy, 4. podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, wykonujące usługi publiczne w oparciu o umowę zawartą z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, 5. porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-4 reprezentowane przez lidera, 6. podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami Ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.	Samorząd Województwa Śląskiego
				Budżet Województwa Śląskiego	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych, w tym ochrona wód ujmowanych do celów pitnych i realizacja zadań "Programu Odra 2006".	Urząd Gminy	Samorząd Województwa Śląskiego
				EFRRROW - PROW	Pomoc inwestycyjna udzielana będzie na realizację projektów w zakresie: - zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej, Pomoc polega na refinansowaniu części poniesionych kosztów realizacji inwestycji.	Jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki oraz organy wykonujące zadania jednostek samorządu terytorialnego.	MRiRW (PROW), Urząd Marszałkowski,



				EFRR - RPO, budżet państwa, jednostki samorządu terytorialnego, budżety funduszy celowych	Przedsięwzięcia zmierzające do zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych oraz uzdatniania i dystrybucji wody. Projekty takie dotyczyć będą także wyeliminowania ze ścieków niektórych substancji niebezpiecznych bezpośrednio zagrażających życiu i zdrowiu ludzi, dotrzymywania bezpiecznych wskaźników emisyjnych w odniesieniu do pozostałych substancji zagrażającym ekosystemom wodnym.	Jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz podmioty świadczące usługi wodno-ściekowe w ramach realizacji obowiązków własnych gmin, a także wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej pełniące funkcję podmiotu odpowiedzialnego za koordynację dla grup projektów.	Minister właściwy ds. środowiska, Samorząd Województwa Śląskiego
				EFRR - PROW	Scalenia gruntów	Starosta Powiatu	MRiRW (PROW), Urząd Marszałkowski,
				ANR	Sprzedaż nieruchomości rolnych na raty	gospodarstwa rolne	ANR
		1.3	Kształtowanie struktury obszarowej gospodarstw.	EFRR - PROW	Ułatwienie startu młodym rolnikom. Bezzwrotna premia finansowa na inwestycje w gospodarstwach rolnych przez młodych rolników, mająca na celu zachęcenie ich do podejmowania samodzielnej działalności rolniczej. Jednorazowe wsparcie finansowe wynosi 72 tys. zł, a co najmniej 70% tej kwoty należy przeznaczyć na realizację inwestycji określonych w biznes planie.	producent rolny, będący osobą fizyczną	MRiRW (PROW), ARiMR
				środki własne		gospodarstwa rolne	gospodarstwa rolne
		1.4	Modernizacja i przebudowa układu sieci dróg transportu rolnego.	EFRR - PROW	Urządzenie dróg transportu rolnego w ramach zagospodarowania poscaleniowego	Starosta Powiatu	MRiRW (PROW), Urząd Marszałkowski,
				budżet gminy		Urząd Gminy	Urząd Gminy
		1.5	Modernizacja sieci dróg publicznych	EFRR - RPO	Budowa i przebudowa dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych	1. jednostki samorządu terytorialnego, związki, stowarzyszenia i jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, 2. podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami Ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.	Samorząd Województwa Śląskiego

2	Poprawa stanu produkcji rolniczej	2.1	Szkolenia zawodowe i akcje informacyjne dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie	EFRRROW - PROW	Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów. Pomoc wynosi 80% poniesionych i udokumentowanych kosztów kwalifikacyjnych na usługi doradcze. Suma płatności otrzymywanych w ramach pomocy nie może przekroczyć 1,5 tys. €	Podmioty publiczne i prywatne, posiadające osobowość prawną, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, osoby fizyczne prowadzące działalność doradczą w zakresie rolnictwa i leśnictwa oraz konsorcja przez nie tworzone. Podmioty prywatne muszą posiadać akredytację na świadczenie usług doradczych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.	MRiRW (PROW), ARiMR
				EFRRROW - PROW	Szkolenia, doskonalenie zawodowe	Osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki nieposiadające osobowości prawnej prowadzące działalność szkoleniową oraz konsorcja przez nie tworzone.	MRiRW (PROW), Urząd Marszałkowski, ARiMR
		2.2	Dostosowanie produkcji roślinnej do warunków przyrodniczych	TFOGR	Użyźnianie gleb o niskiej wartości produkcyjnej, ulepszanie rzeźby terenu i struktury przestrzennej gleb, usuwanie kamieni i odkrzaczanie; przeciwdziałanie erozji gleb i ruchom masowym ziemi na gruntach rolnych, w tym zwrot kosztów zakupu nasion i sadzonek, utrzymanie w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwerozyjnych	Producent rolny	Urząd Marszałkowski
				środki własne			Producent rolny
				EFRRROW - PROW	Wariant 2.1. Uprawy rolnicze (z i bez certyfikatu) Wariant 2.2. Trwałe użytki zielone (z i bez certyfikatu) Wariant 2.3. Uprawy warzywne (z i bez certyfikatu) Wariant 2.4. Uprawy zielarskie (z i bez certyfikatu) Wariant 2.5. Uprawy sadownicze niskonakładowe (z i bez certyfikatu) Wariant 2.6. Uprawy sadownicze w tym jagodowe (z i bez certyfikatu) Wariant 6.1. Produkcja towarowa lokalnych odmian roślin uprawnych Wariant 6.2. Produkcja nasienna towarowa lokalnych odmian roślin uprawnych Wariant 6.3. Produkcja nasienna na zlecenie banku genów starych roślin uprawnych Wariant 6.4. Sady tradycyjne	Producent rolny	MRiRW (PROW), ARiMR

		2.3	Rozwijanie produkcji zwierzęcej w tym odbudowa stada bydła.	środki własne EFRROW - PROW	<p>Wariant 7.1. Zachowanie lokalnych ras bydła</p> <p>Wariant 7.2. Zachowanie lokalnych ras koni</p> <p>Wariant 7.3. Zachowanie lokalnych ras owiec</p> <p>Wariant 7.4. Zachowanie lokalnych ras kóz</p> <p>Wariant 7.5. Zachowanie lokalnych ras świń</p> <p>Wariant 7.6. Zachowanie lokalnych ras/rodów kur</p> <p>Wariant 7.7. Zachowanie lokalnych ras/rodów/linii kaczek</p> <p>Wariant 7.8. Zachowanie lokalnych ras/odmian gęsi</p> <p>Wariant 7.9. Zachowanie lokalnych ras królików</p> <p>Wariant 7.10. Zachowanie lokalnych odmian szynszyli</p> <p>Wariant 7.11. Zachowanie lokalnych odmian lisów</p> <p>Wariant 7.12. Zachowanie lokalnych typów barwnych tchórza hodowlanego</p> <p>Wariant 7.13. Zachowanie lokalnych odmian nutrii</p> <p>Wariant 7.14. Zachowanie lokalnych linii pszczół</p> <p>Wariant 7.15. Zachowanie lokalnych linii karpia</p> <p>Wariant 7.16. Zachowanie lokalnych szczepów pstrąga tęczowego</p>	Producent rolny	MRiRW (PROW), ARiMR
		2.4	Doskonalenie organizacji rynku i przetwórstwa produktów żywnościowych zgodnie ze standardami i wymogami Unii Europejskiej.	EFRROW - PROW	Grupy producentów rolnych. Wsparcie może być udzielane na zakładanie i administracyjne koszty działania grup producentów przez okres 5 lat od momentu ich powstania.	Grupy producentów rolnych, które zostały formalnie wpisane do rejestru prowadzonego przez marszałka właściwego dla siedziby grupy, w okresie objętym PROW, na mocy ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.	MRiRW (PROW), ARiMR
		2.5	Restrukturyzacja i inwestycje w gospodarstwach rolnych	EFRROW - PROW	Grupy producentów rolnych. Wsparcie może być udzielane na zakładanie i administracyjne koszty działania grup producentów przez okres 5 lat od momentu ich powstania.	Grupy producentów rolnych, które zostały formalnie wpisane do rejestru prowadzonego przez marszałka właściwego dla siedziby grupy, w okresie objętym PROW, na mocy ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.	MRiRW (PROW), ARiMR
				EFRROW - PROW	<p>Modernizacja gospodarstw rolnych. Pomoc polega na refinansowaniu części poniesionych kosztów realizacji inwestycji.</p> <p>Maksymalna wysokość pomocy udzielona jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania w okresie realizacji Programu nie może przekroczyć 300 tys. zł.</p> <p>Do realizacji mogą być przyjęte projekty, dla których kwota wsparcia wynosi co najmniej 20 000 zł.</p>	Osoby fizyczne, wspólnicy spółek cywilnych, osoby prawne, spółki prawa handlowego nieposiadające osobowości prawnej	MRiRW (PROW), ARiMR

				EFRR - RPO	Utworzenie nowego lub rozbudowa istniejącego przedsiębiorstwa. Działania modernizacyjne w przedsiębiorstwach. Rozpoczęcie lub rozwój działalności eksportowej. Wdrażanie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych podejmowanych przez przedsiębiorstwa. Dla projektów realizowanych przez mikroprzedsiębiorstwa, maksymalna kwota wsparcia wynosi 200 tys. zł, natomiast dla małych i średnich firm – 750 tys. zł.	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa, mikroprzedsiębiorstwa	Samorząd Województwa Śląskiego
				EFRRROW - PROW	Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Działanie jest instrumentem wsparcia finansowego gospodarstw rolnych, położonych na terenach, na których produkcja rolnicza jest utrudniona ze względu na niekorzystne warunki naturalne. Dopłaty wyrównawcze dla gospodarstw rolnych, położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, kompensują istniejące utrudnienia w stosunku do gospodarstw położonych poza strefami ONW. Dopłaty te przeciwdziałają wyludnianiu się obszarów wiejskich i zatracaniu ich rolniczego charakteru.	Osoby fizyczne, prawne oraz nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące działalność rolniczą.	MRiRW (PROW), ARiMR
				EFRRROW - PROW	Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej. Forma wsparcia udzielanego przedsiębiorstwom działającym w branży przetwórstwa artykułów rolnych w ramach programu „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych”. Pomoc udzielana jest w postaci częściowej refundacji kosztów kwalifikacyjnych operacji. Maksymalny limit pomocy wynosi 20 mln zł, przy czym wysokość pomocy przyznanej na realizację jednej operacji nie może być mniejsza niż 100 tys. zł.	Osoba fizyczna/prawna. Przedsiębiorca prowadzący działalność w zakresie przetwórstwa.	MRiRW (PROW), ARiMR
		2.6	Wspieranie działań w zakresie rolnictwa ekologicznego	EFRRROW - PROW	Wsparcie dla rolników, którzy biorą udział w programach jakości żywności. Płatność w ramach działania udzielana jest w formie rocznej płatności motywującej.	Producent rolny	MRiRW (PROW), ARiMR
				Budżet Województwa Śląskiego	Wspieranie modernizacji gospodarstw rolnych podejmujących produkcję metodami ekologicznymi oraz wspieranie działań związanych z zakładaniem i prowadzeniem upraw do wykorzystania energetycznego	Właściciele gruntów	Samorząd Województwa Śląskiego
				Właściciele gruntów	Wspieranie modernizacji gospodarstw rolnych podejmujących produkcję metodami ekologicznymi oraz wspieranie działań związanych z zakładaniem i prowadzeniem upraw do wykorzystania energetycznego	Właściciele gruntów	Właściciele gruntów

3	Kształtowanie i ochrona środowiska przyrodniczego	3.1	Zwiększenie lesistości poprzez zalesienia gruntów marginalnych oraz tworzenia systemów zadrzewień śródpolnych i przydrożnych	Fundusz leśny	materiał nasadzeniowy		
				EFROW - PROW	Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzanie odpowiednich instrumentów zapobiegawczych	A - nadleśnictwa, właściciele lasów prywatnych i ich organizacje na terenie nadleśnictw, w których nastąpiła katastrofa. B - nadleśnictwa, właściciele lasów prywatnych i ich organizacje na terenach wrażliwych na naturalne katastrofy oraz znajdujących się na terenach zaliczonych do dwóch najwyższych kategorii zagrożenia pożarowego.	MRiRW (PROW), ARiMR
				EFROW - PROW	Program rolnośrodowiskowy. Jego celem jest poprawa środowiska przyrodniczego i obszarów wiejskich. W celu uzyskania zamierzonego efektu środowiska, program ten powinien być realizowany przynajmniej przez kilka lat, w związku z tym zobowiązanie jest wieloletnie, w którym okres realizacji przyjęto na 5 lat,	Producent rolny	MRiRW (PROW), ARiMR
				Budżet gminy	Zakładanie i ochrona zadrzewień śródpolnych realizowanych przez gminy	Urząd Gminy	Urząd Gminy
				Budżet Województwa Śląskiego	Zakładanie i ochrona zadrzewień śródpolnych realizowanych przez gminy	Urząd Gminy	Samorząd Województwa Śląskiego
				EFROW - PROW	Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne	Producent rolny	MRiRW (PROW), ARiMR
		3.2	Gospodarka odpadami. Rekultywacja i kształtowanie krajobrazu wiejskiego.	EFRR - RPO	1. Rozwój selektywnej zbiórki odpadów (w tym także akcje promocyjne jako element większego projektu), 2. Recykling odpadów (w tym budowa i rozwój zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów), 3. Kompleksowe oczyszczanie terenu z odpadów zawierających azbest, a także usuwanie azbestu z budynków użyteczności publicznej wraz z zapewnieniem bezpiecznego unieszkodliwiania odpadów, 4. rekultywacja zdegradowanych obszarów przemysłowych oraz likwidacja składowisk odpadów (w tym dzikich wysypisk) na cele przyrodnicze.	1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, 2. jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, 3. podmioty wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada jednostka samorządu terytorialnego, w tym podmioty wykonujące te usługi na mocy odrębnej umowy, 4. podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, wykonujące usługi publiczne w oparciu o umowę zawartą z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu gospodarki odpadami, 5. jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, 6. porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-5 reprezentowane przez lidera, 7. podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami Ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.	Samorząd Województwa Śląskiego
				Fundacja Partnerstwo dla Środowiska	inicjatywy proekologiczne	Urząd Gminy	Fundacja Partnerstwo dla Środowiska

				Budżet gminy	Likwidacja mogilników i magazynów przeterminowanych środków ochrony roślin oraz "dzikich wysypisk"	Urząd Gminy	Urząd Gminy
				Budżet Województwa Śląskiego	Likwidacja mogilników i magazynów przeterminowanych środków ochrony roślin oraz "dzikich wysypisk"	Urząd Gminy	Samorząd Województwa Śląskiego
				EFROW - PROW	Pomoc inwestycyjna udzielana będzie na realizację projektów w zakresie: - zaopatrzenia w wodę i gospodarki ściekowej, - tworzenia systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych. Pomoc polega na refinansowaniu części poniesionych kosztów realizacji inwestycji.	Jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki oraz organy wykonujące zadania jednostek samorządu terytorialnego.	MRiRW (PROW), Urząd Marszałkowski,
				EFROW - PROW	Program rolnośrodowiskowy oraz inwestycje nieprodukcyjne	Producent rolny	MRiRW (PROW), ARiMR
				Budżet gminy	Usuwanie skutków zanieczyszczenia powierzchni ziemi, w przypadku nieustalenia podmioty za nie odpowiedzialnego	Urząd Gminy	Urząd Gminy
				Budżet Województwa Śląskiego	Usuwanie skutków zanieczyszczenia powierzchni ziemi, w przypadku nieustalenia podmioty za nie odpowiedzialnego	Urząd Gminy	Samorząd Województwa Śląskiego
		3.3	Polepszenie jakości powietrza.	EFRR - RPO	1. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa), przebudowa i remont systemów ciepłowniczych (z likwidacją systemów indywidualnych), a także wyposażenie systemów ciepłowniczych w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza, 2. Przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie „niskiej emisji”[1], 3. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa), przebudowa i remont infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, 2. jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, 3. podmioty wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada jednostka samorządu terytorialnego, w tym podmioty wykonujące te usługi na mocy odrębnej umowy, 4. podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, wykonujące usługi publiczne w oparciu o umowę zawartą z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu gospodarki ciepłej, 5. jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, 6. porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-5 reprezentowane przez lidera, 7. podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami Ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.	Samorząd Województwa Śląskiego
				Budżet gminy	Budowa lub zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie	Urząd Gminy	Urząd Gminy
				Budżet Województwa Śląskiego	Budowa lub zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie	Urząd Gminy	Samorząd Województwa Śląskiego

		3.4	Ochrona przyrody i krajobrazu	Budżet gminy	Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej, ochrona i wzrost różnorodności krajobrazowej	Urząd Gminy	Urząd Gminy
				Budżet Województwa Śląskiego	Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej, ochrona i wzrost różnorodności krajobrazowej	Urząd Gminy	Samorząd Województwa Śląskiego
		3.5	Kształtowanie świadomości ekologicznej.	EFRR - RPO	Edukacja ekologiczna	1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, 2. Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, 3. Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, 4. organizacje pozarządowe 5. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, 6. porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-5 reprezentowane przez lidera.	Samorząd Województwa Śląskiego
				Budżet gminy	Edukacja ekologiczna	Urząd Gminy	Urząd Gminy
				Budżet Województwa Śląskiego	Edukacja ekologiczna	Urząd Gminy	Samorząd Województwa Śląskiego
		3.6	Zarządzanie środowiskiem	EFRR - RPO	1. Tworzenie i rozwój regionalnych systemów informacji i baz danych dotyczących stanu środowiska, pod warunkiem powszechnego do nich dostępu; 2. Tworzenie map akustycznych i zalewowych dla obszarów określonych w ustawie Prawo Ochrony Środowiska	1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, 2. Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, 3. Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, 4. organizacje pozarządowe	Samorząd Województwa Śląskiego
		3.7	Dziedzictwo przyrodnicze	EFRR - RPO	1. Budowa niezbędnej infrastruktury dla przywracania i utrzymania właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz remont i rozbudowa ośrodków rehabilitacji zwierząt wraz z kampanią promocyjno – -edukacyjną; 2. Budowa i remont obszarów przyrodniczych na terenach objętych ochroną prawną wraz z kampanią promocyjno – -edukacyjną; 3. rozbudowa i doposażenie ośrodków edukacji ekologicznej o znaczeniu ponadlokalnym wraz z kampanią promocyjno – -edukacyjną; 4. Przywracanie drożności korytarzy ekologicznych wraz z kampanią promocyjno – -edukacyjną.	1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, 2. Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, 3. Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, 4. organizacje pozarządowe	Samorząd Województwa Śląskiego

4	Rozwijanie pozarolniczych źródeł dochodu	4.1	Infrastruktura zaplecza turystycznego i okołoturystycznego	EFRR - RPO	<p>1. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa, nadbudowa), przebudowa i remont bazy noclegowej wraz z niezbędnym wyposażeniem</p> <p>2. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa, nadbudowa), przebudowa i remont bazy gastronomicznej wraz z niezbędnym wyposażeniem.</p> <p>3. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa, nadbudowa), przebudowa i remont infrastruktury aktywnych form turystyki</p> <p>4. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa, nadbudowa), przebudowa i remont infrastruktury rekreacyjno – sportowej oraz terenów rekreacyjnych na cele imprez kulturalno-sportowych,</p> <p>5. Budowa (w tym rozbudowa, odbudowa, nadbudowa), przebudowa i remont bazy okołoturystycznej,</p> <p>6. Tworzenie i rozwój parków tematycznych przyczyniających się do wzrostu ruchu turystycznego.</p>	<p>1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, 2. jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, 3. podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu turystyki, 4. jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, 5. organizacje turystyczne, nie działające w celu osiągnięcia zysku, 6. organizacje pozarządowe prowadzące działalność w zakresie turystyki, 7. kościoły i związki wyznaniowe, 8. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, 9. porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-8 reprezentowane przez lidera. 10. mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa, podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami Ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.</p>	Samorząd Województwa Śląskiego
		4.2	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	EFRR - RPO	<p>Rozbudowa istniejącego zakładu prowadząca do wprowadzenie na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług.</p> <p>1. Utworzenie nowego lub rozbudowa przedsiębiorstwa,</p> <p>2. Rozszerzenie zakresu działalności gospodarczej,</p> <p>3. Rozpoczęcie w przedsiębiorstwie działań obejmujących dokonywanie zasadniczych zmian produkcji bądź procesu produkcyjnego,</p> <p>4. Dostosowywanie technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych, zwłaszcza norm zharmonizowanych i prawodawstwa w zakresie BHP, ochrony środowiska.</p> <p>5. Zastosowanie i wykorzystanie technologii gospodarki elektronicznej (e-biznes),</p> <p>6. Zastosowanie i wykorzystanie technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT) w procesach zarządzania przedsiębiorstwem,</p> <p>7. Dofinansowanie udziałów przedsiębiorstw w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą.</p>	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa, mikroprzedsiębiorstwa	Samorząd Województwa Śląskiego



				EFROW - PROW	<p>Pomoc udzielana będzie na realizację projektów w ramach wzrostu gospodarczej konkurencyjności obszarów wiejskich, rozwoju rynku pracy oraz przedsiębiorczości, prowadzących do zwiększenia zatrudnienia na obszarach wiejskich.</p> <p>Pomoc jest udzielana w zakresie podejmowania bądź rozwijania następujących działalności:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. usług dla gospodarstw rolnych i leśnych, usług dla ludności, usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych z wypoczynkiem, usług transportowych oraz komunalnych</li> <li>2. przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych;</li> <li>3. magazynowania i przechowywania towarów;</li> <li>4. sprzedaży bezpośredniej produktów pochodzących z własnego gospodarstwa rolnego;</li> <li>5. wytwarzania materiałów energetycznych z biomasy,</li> <li>6. rzemiosła i rękodzielnictwa,</li> <li>7. Rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.</li> </ol> <p>Pomoc jest udzielana w formie refundacji (maksymalnie 50% poniesionych kosztów kwalifikowanych operacji). Maksymalna kwota pomocy wynosi 100 tys. Zł niezależnie od liczby utworzonych miejsc pracy.</p>	Osoby fizyczne lub prawne prowadzące działalność gospodarczą, tj. przedsiębiorcy wpisani do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym lub ewidencji działalności gospodarczej, w rozumieniu art. 104 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.	MRiRW (PROW), Urząd Marszałkowski, ARiMR
		4.3	Szkolenie i informowanie	EFROW - PROW	<p>W ramach działania wspierane będą projekty polegające na realizacji szkoleń i upowszechnianiu informacji dla mieszkańców obszarów objętych strategią rozwoju lokalnego LGD w zakresie:</p> <p>a) podejmowania lub rozwijania przez ludność rolniczą dodatkowej działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem;</p>	Instytucje lub podmioty (publiczne lub prywatne) prowadzące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność szkoleniową - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w zakresie działalności szkoleniowej lub informacyjnej, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, których celem jest prowadzenie działalności szkoleniowej lub informacyjnej.	Samorząd Województwa Śląskiego

		4.4	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	EFRR - PROW	<p>W ramach programu wspierane będą projekty mające na celu tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów oraz promocja zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich.</p> <p>Pomoc jest udzielana w zakresie podejmowania bądź rozwijania następujących działalności:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. usług dla gospodarstw rolnych i leśnych, usług dla ludności, usług budowlanych oraz instalacyjnych, usług turystycznych oraz związanych z wypoczynkiem, usług transportowych oraz komunalnych</li> <li>2. przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych;</li> <li>3. magazynowania i przechowywania towarów;</li> <li>4. sprzedaży bezpośredniej produktów pochodzących z własnego gospodarstwa rolnego;</li> <li>5. wytwarzania materiałów energetycznych z biomasy,</li> <li>6. rzemiosła i rękodzielnictwa,</li> <li>7. Rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.</li> </ol> <p>Maksymalna pomoc w okresie realizacji Programu nie może przekroczyć 100 tys. Zł.</p>	Osoby fizyczne: rolnicy, małżonkowie rolników lub domownicy.	MRiRW (PROW), Urząd Marszałkowski, ARiMR
--	--	-----	---	-------------	--	--	--

Wyjaśnienie skrótów:

EFRR - RPO -	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013
ANR -	Agencja Nieruchomości Rolnych
ARiMR -	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
EFRR - PROW -	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

### III. Wykaz tabel

- Tabela nr 1 – Obszar wiejski gminy Marklowice na tle województwa śląskiego.
- Tabela nr 2 – Powierzchnia i ludność obszaru wiejskiego gminy Marklowice.
- Tabela nr 3 – Struktura wiekowa ludności.
- Tabela nr 4 – Zatrudnieni w rolnictwie.
- Tabela nr 5 – Poziom wykształcenia ludności rolniczej.
- Tabela nr 6 – Bezrobotni w grupach wiekowych.
- Tabela nr 7 – Bezrobotni według wykształcenia.
- Tabela nr 8 – Powierzchnia wód otwartych i sieci rzek.
- Tabela nr 9 – Obszary i obiekty chronione.
- Tabela nr 10 – Powierzchnia lasów i lesistość.
- Tabela nr 11 – Gleboznawcza klasyfikacja gruntów.
- Tabela nr 12 – Charakterystyka jakości użytków rolnych.
- Tabela nr 13 – Waloryzacja jakości gleb.
- Tabela nr 14 – Struktura użytkowania gruntów ogółem.
- Tabela nr 15 – Charakterystyka gruntów odłogowanych.
- Tabela nr 16 – Struktura władania gruntami.
- Tabela nr 17 – Struktura użytkowania gruntów w sektorze publicznym.
- Tabela nr 18 – Struktura użytkowania gruntów w sektorze prywatnym.
- Tabela nr 19 – Struktura władania użytkami rolnymi ogółem.
- Tabela nr 20 – Analiza układu przestrzennego działek.
- Tabela nr 21 – Struktura ilościowa gospodarstw w grupach obszarowych.
- Tabela nr 22 – Zestawienie powierzchni, ilości działek i gospodarstw w grupach obszarowych.
- Tabela nr 23 – Rozdrobnienie gruntów gospodarstw w grupach obszarowych.
- Tabela nr 24 – Wskaźnik rozdrobnienia średniego gospodarstwa w obrębie.
- Tabela nr 25 – Struktura gruntów dzierżawionych przez rolników.
- Tabela nr 26 – Wyposażenie wsi w infrastrukturę techniczną.
- Tabela nr 27 – Stan melioracji podstawowych.
- Tabela nr 28 – Stan melioracji szczegółowych.
- Tabela nr 29 – Drogi transportu rolnego – stan istniejący.
- Tabela nr 30 – Plony podstawowych upraw.
- Tabela nr 31 – Struktura upraw.
- Tabela nr 32 – Produkcja zwierzęca.

Tabela nr 33 – Obsada inwentarza.

Tabela nr 34 – Wyposażenie w mechaniczną siłę pociągową w gospodarstwach rolnych.

Tabela nr 35 – Wyposażenie gminy w urządzenia obsługi rolnictwa.

Tabela nr 36 – Wyposażenie w infrastrukturę społeczną.

Tabela nr 37 – Stan i potrzeby melioracji podstawowych.

Tabela nr 38 – Stan i potrzeby melioracji szczegółowych.

Tabela nr 39 – Stan oraz potrzeby obiektów i obszarów chronionych.

Tabela nr 40 – Obszar gruntów planowanych do zalesienia.

Tabela nr 41 – Lesistość obecna i prognozowana.

Tabela nr 42 – Planowana powierzchnia użytków rolnych.

Tabela nr 43 – Wykaz dróg planowanych do przebudowy.

Tabela nr 44 – Planowana przebudowa lub modernizacja sieci dróg transportu rolnego.

Tabela nr 45 – Gęstość planowanej sieci dróg transportu rolnego o trwałej nawierzchni.

Tabela nr 46 – Uczestnicy spotkań konsultacyjnych.

Tabela nr 47 – Wykaz gospodarstw do objęcia projektami programu prac urzędzeniowo – rolnych.

Tabela nr 48 – Określenie stopnia zapotrzebowania na prace scaleniowe.

Tabela nr 49 – Rodzaj i zakres niezbędnych zabiegów urzędzeniowo – rolnych.

Tabela nr 50 – Typowanie wsi do przeprowadzenia zabiegów urzędzeniowo – rolnych.

Tabela nr 51 – Koszty podstawowych zabiegów urzędzeniowo – rolnych.

Tabela nr 52 – Planowane źródła finansowania prac urzędzeniowo – rolnych.

#### IV. Wykaz rysunków

Rysunek nr 1 – Położenie gminy Marklowice w województwie śląskim.

Rysunek nr 2 – Poziom wykształcenia zatrudnionych w rolnictwie w % ludności rolniczej z wykształceniem średnim i wyższym.

Rysunek nr 3 – Bezrobotni w grupach wiekowych.

Rysunek nr 4 – Bezrobotni według wykształcenia.

Rysunek nr 5 – Aktualna lesistość z uwzględnieniem lasów zinwentaryzowanych a nieuwjętych w ewidencji gruntów.

Rysunek nr 6 – Udział gleb dobrych w powierzchni użytków rolnych.

Rysunek nr 7 – Waloryzacja jakości gleb wg punktacji IUNG.

Rysunek nr 8 – Udział użytków rolnych w powierzchni ogólnej obrębów.

- Rysunek nr 9 – Udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych.
- Rysunek nr 10 – Kierunki użytkowania ziemi.
- Rysunek nr 11 – Udział gruntów odłogowanych w powierzchni użytków rolnych w obrębach.
- Rysunek nr 12 – Udział sektora publicznego w strukturze władania gruntami.
- Rysunek nr 13 – Udział gruntów Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa w ogólnej powierzchni obrębów.
- Rysunek nr 14 – Władanie użytkami rolnymi ogółem.
- Rysunek nr 15 – Średnia powierzchnia gospodarstwa w obrębie według gruntów własnych i dzierżawionych.
- Rysunek nr 16 – Udział liczby gospodarstw o wielkości powyżej 5,00 ha w ogólnej liczbie gospodarstw według gruntów własnych i dzierżawionych.
- Rysunek nr 17 – Udział powierzchni gospodarstw o wielkości powyżej 5,00 ha w ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych według gruntów własnych i dzierżawionych.
- Rysunek nr 18 – Średnia liczba działek ewidencyjnych w gospodarstwach rolnych według gruntów własnych i dzierżawionych.
- Rysunek nr 19 – Średnia powierzchnia działki ewidencyjnej w gospodarstwach rolnych według gruntów własnych i dzierżawionych.
- Rysunek nr 20 - 21 – Przykładowy rozłóg gospodarstw rolnych
- Rysunek nr 22 – Gęstość sieci dróg transportu rolnego
- Rysunek nr 23 – Obsada inwentarza w sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych
- Rysunek nr 24 – Mechaniczna obsługa pól w gospodarstwach rolnych
- Rysunek nr 25 – Wyposażenie gminy w urządzenia obsługi rolnictwa
- Rysunek nr 26 – Wyposażenie gminy w infrastrukturę społeczną
- Rysunek nr 27 – Stopień zapotrzebowania na prace scaleniowe
- Rysunek nr 28 – Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo – rolne
- Rysunek nr 29 – Kolejność wsi do przeprowadzenia prac urządzeniowo – rolnych

## V. Wykaz map

- Mapa nr 1 - Gospodarka wodna i poprawa warunków wodnych.
- Mapa nr 2 – Istniejąca sieć drogowa.
- Mapa nr 3 – Istniejące i planowane zainwestowanie terenu.
- Mapa nr 4 – Planowana modernizacja sieci dróg transportu rolnego.
- Mapa nr 5 – Krajobraz przyrodniczy oraz jego ochrona.

## VI. Wykaz materiałów źródłowych

1. Ewidencja gruntów i budynków, stan na marzec 2012 r.;
2. Dane z Urzędu Gminy Marklowice z 2012 r.:
  - Plany Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Marklowice;
  - Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy;
  - dane z ewidencji ludności;
  - dane na temat społeczności rolniczej gminy;
3. Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim;
4. Dane WUS w Katowicach dotyczące Spisu Rolnego z 2002 r. ([www.stat.gov.pl](http://www.stat.gov.pl));
5. Dane z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach;
6. Dane z Agencji Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w Opolu;
7. Dane z wywiadu terenowego przeprowadzonego w maju 2012
8. Dane ze Śląskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach,
9. Dane Górnośląskiej Spółki Gazownictwa, Oddział Zakład Gazowniczy w Zabrze;
10. Dane z Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.;
11. Dane z Państwowego Gospodarstwa Leśnego.

## VII. Podstawy prawne do opracowaniu Programu Prac Urządzeniowo – Rolnych

1. Ustawa z dnia 17.05.1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. nr 193 poz. 1287 z póź. zm.);
2. Ustawa z dnia 20.04.2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. z 2004 r. nr 116, poz. 1206 z póź. zm.);
3. Ustawa z dnia 26.03.1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (tekst jednolity: Dz. U. z 2003 r. nr 178, poz. 1749 z póź. zm.);
4. Ustawa z dnia 03.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2004 r. nr 121, poz. 1266 z póź. zm.);
5. Ustawa z dnia 08.06.2001 r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia (Dz. U. z 2001 r. nr 73, poz. 764 z póź. zm.);
6. Ustawa z dnia 11.04.2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz. U. z 2003 r. nr 64, poz. 592);

7. Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115 z późn. zm.);
8. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity: Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59);
9. Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (tekst jednolity: Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1700 z późn. zm.);
10. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.);
11. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.);
12. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.);
13. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.);
14. Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427);
15. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie określenia rodzajów materiałów stanowiących państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny, sposobu i trybu ich gromadzenia i wyłączenia zasobu oraz udostępniania zasobu (Dz. U. Nr 49, poz. 493);
16. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29.03.2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. z 2001 r. nr 38, poz. 454);
17. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa przez scalanie gruntów" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. 80, poz. 480 z późn. zm.);